

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

Kamilė Poderytė

**SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS MOKINIAMS
ORGANIZAVIMAS PRIVAČIOSE MOKYKLOSE**

Socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas

Klaipėda, 2019

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	8
ĮVADAS.....	9
I. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS MOKINIAMS ORGANIZAVIMO PRIVAČIOSE MOKYKLOSE TEORINIAI ASPEKTAI.....	12
1.1. Socialinės pedagoginės pagalbos genezė Lietuvos mokyklose	12
1.2. Socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje įvairovė Europoje Sąjungos šalyse	20
1.3. Privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumai socialinės pedagoginės pagalbos teikimo aspektu	29
II. EMPIRINĖ DALIS. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS ORGANIZAVO YPATUMAI PRIVAČIOSE IR VALSTYBINĖSE MOKYKLOSE	42
2.1. Tyrimo metodika. Duomenų rinkimo metodai ir instrumentas.....	42
2.1.1. Tyrimo imties charakteristikos.....	44
2.1.2. Duomenų analizės procedūros	46
2.1.3. Tyrimo validumas ir patikimumas.....	46
2.1.4. Tyrimo (interviu) etika	47
2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	48
2.2.1. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai pedagogų požiūriu.....	48
2.2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai tėvų požiūriu	64
III. DISKUSIJA.....	80
IŠVADOS.....	83
REKOMENDACIJOS.....	84
LITERATŪRA	85
PRIEDAI	91

SANTRAUKA

Poderytė K. Socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimas privačiose mokyklose. Socialinės pedagogikos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė doc.dr. G. Šmitienė, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2019. – 90 p.

Darbo problema. Mokyklos vaidmuo vaiko socializacijos ir ugdymo procese yra labai svarbus, nes vaikai į ugdymo įstaigas patenka jau ankstyvoje vaikystėje ir jose praleidžia daugiau nei dešimt metų. Mokyklose ar darželiuose vaikai ne tik bręsta, bet ir susiduria su įvairiomis ugdymo ar socialinės pedagogikos problemomis. Siekiant sėkmingos vaiko socializacijos ir asmenybės ugdymo ypatingai svarbu yra ne tik pats ugdymo procesas, bet savilaikė bei efektyvi socialinė pedagoginė pagalba. Lietuvoje ir užsienyje socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra apibrėžta įvairiais dokumentais švietimo įstatymais ar rekomendacijomis, tačiau mokslinėje literatūroje pasigendama tyrimų, kaip praktiškai teikiama ir organizuojama socialinė pedagoginė pagalba mokyklose, o ypatingai – privačiose, kurios moksliniuose tyrimuose yra minimos labai retai.

Šio **darbo tikslas** ir yra atskleisti, kaip organizuojama ir užtikrinama socialinė pedagoginė pagalba privačiose mokyklose. **Pagrindinis darbo objektas** - socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimas, jo ypatumai privačiose mokyklose. **Darbo uždaviniai** – 1. Atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje raidą, sampratą bei pagrindines problemas ES ir Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose; 2. Išnagrinėti privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumus, susijusius su socialinės pedagoginės pagalbos teikimu; 3. Ištirti socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimą privačiose ir valstybinėse mokyklose bei atskleisti pagrindines socialinės pedagoginės pagalbos teikimo problemas, jų sprendimo išvalgas, išskirti pagrindinius socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus; 4. Išanalizavus kokybinio tyrimo rezultatus pateikti rekomendacijas.

Tyrimo metodai:

Interviu metodo pagalba konstatuoti socialinės pedagoginės pagalbos sistemos ypatumus privačiose mokyklose.

Lyginamąja analize siekiama išryškinti Lietuvos ir ES šalyse privačiose mokyklose organizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos sistema ir jos ypatumai.

Mokslinės literatūros analizės pagrindu tiriama Lietuvos privačiose mokyklose organizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos sistema ir genezė.

Tyrimo rezultatai. Kokybinio tyrimo rezultatų analizė parodė, kad tiek privačių, tiek valstybinių mokyklų ugdytiniai susiduria su panašiomis socialinėmis problemomis. Informantai teigė, kad, padedant mokiniams spręsti šias problemas, labai svarbus specialistų (klasės vadovų, socialinių pedagogų, švietimo pagalbos specialistų ir Vaiko gerovės komisijos narių) bendradarbiavimas ir asmeninės jų savybės. Socialinė pedagoginė pagalba dažniausiai teikiama grupinių arba individualių konsultacijų metu. Privačiose mokyklose šiek tiek daugiau dėmesio skiriama bendradarbiavimui su tėvais, tačiau akivaizdus specialistų, galinčių suteikti socialinę pedagoginę pagalbą, stygius.

Išvados. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo užuomazgų galima aptikti jau XX a. Šios pagalbos tikslas – padėti užtikrinti visų mokinių teisę į kokybišką ugdymą ir pozityvios socializacijos galimybes, pilietinės brandos ir harmoningai raidos prielaidas. Tiek Lietuvoje, tiek kitose ES šalyse pagrindiniai socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai yra pedagogai, klasės vadovai bei švietimo pagalbos specialistai (psichologai, socialiniai pedagogai, logopedai ir kt.). Analizė taip pat parodė, kad didžioji dauguma tyrimų koncentruojasi tik į valstybines mokyklas ar socialines institucijas, kuriose socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra aiškiai apibrėžta bei reglamentuota. Informacijos apie privačiose mokyklose teikiamas švietimo pagalbos paslaugas beveik nėra, o jei ir yra, tai ši informacija pakankamai subjektyvi. Privačiose mokyklose, atsižvelgiant į individualius mokinių prigimtinius poreikius, teikiama labiau individualizuota socialinė pedagoginė pagalba. Pagrindiniai pagalbos teikėjai - švietimo specialistai arba mokytojų asistentai.

Reiškiniai žodžiai: socialinė pedagoginė pagalba, ugdytinis, privačios mokyklos, valstybinės mokyklos, sistema.

SUMMARY

Poderyte K. Organisation of Social Pedagogical Assistance for Private School Learners. Final project in master's study programme of Social Pedagogy. Supervised by assoc. prof. dr. G. Šmitienė. Klaipėda University: Klaipėda, 2019 – 90 p.

The research problem. Schools play a great role in socializing children since a child enters a school at a very young age and spends there more than 10 years of his/her life. At schools or kindergartens children not just mature but also face different educational and social problems. In order to ensure successful socialization and personal development, self-directed and effective social pedagogical assistance should be given equal importance to education. In Lithuania and other foreign countries, social pedagogical assistance is defined by different documents such as Education Laws or recommendations; however, in literature there is a lack of scientific researches that focus on practical implementation of social pedagogical assistance, especially in private schools that are rarely mentioned in any kind of researches.

The aim of this paper is to reveal how social pedagogical assistance is organized and guaranteed in private schools. **The main object** of this paper is peculiarities in organization of social pedagogical assistance for private school learners. **The main objectives** of this paper are: 1. To reveal evolution, concept and main issues of social pedagogical assistance in Lithuanian and EU schools; 2. To examine particularities of activities connected with the social pedagogical assistance in private and state schools; 3. To examine organization of social pedagogical assistance for private school learners and reveal major social pedagogical issues, their solution and social pedagogical assistance providers. 4. After the analysis of the research results, give recommendations.

Research methods:

Organization and genesis of social pedagogical assistance for private school learners will be analysed on the basis of a *scientific literature review*.

A *comparative analysis* will be employed to emphasise organization and peculiarities of social pedagogical assistance for private school learners in Lithuania and EU.

Interviews will be conducted to state peculiarities of social pedagogical assistance for private school learners.

The research findings. According to respondents, learners of private and state schools face more or less the same problems that should be solved by classroom teachers, social pedagogues, education support specialists and members of Child's Welfare Commission. Parents and teachers, participating in the research stated that cooperation of education specialists and their personal qualities

are very important. Social pedagogical assistance is usually provided in group or individual consultations. On the one hand, importance of cooperation of education specialists is more evident in private schools, on the other hand, there is a notable lack of assistance providers in private schools. As a result, private school learners and their parents are sent to another institution that could offer them professional assistance. It is important to mention that respondents from private schools often spoke hypothetically. This suggests that parents and teachers talked about hypothetical organisation of social pedagogical assistance for private school learners.

The conclusions. The review of scientific literature revealed that origins of social pedagogical assistance go back to the 20th century. The major aim of the assistance is to ensure child's right to effective education and possibilities of positive socialization, civic maturity and harmonious development. In Lithuania and other EU countries teachers, classroom teachers and education specialists (psychologists, social pedagogues, and speech therapists) are main providers of social pedagogical assistance. Also, the review showed that the majority of educational researches focus only on state schools and social institutions where social pedagogical assistance is clearly defined and regulated. There is a lack of objective information concerning social pedagogical assistance in private schools. However, analysis of theoretical material revealed that private schools stand out for attention to natural needs of students and the assistance itself is individualised and provided by education specialists and teacher assistants.

Key words: social pedagogical assistance, a learner, private schools, state schools, system.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Eil.Nr.	Lentelės pavadinimas	Puslapis
1	Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai Europoje	18
2	Privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų skirtumai remiantis bendraisiais požymiais	35
3	Privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų skirtumai orientuojantis į tėvų išsilavinimą, finansinę padėtį bei vertybines nuostatas	37
4	Socialinės pedagoginės problemos	48
5	Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai mokyklose	55
6	Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos	56
7	Specialistų bendradarbiavimas su šeima	60
8	Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai mokyklose	65
9	Įvardinti socialinę pedagoginę pagalbą teikiantys specialistai	70

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Eil.Nr.	Paveikslų pavadinimas	Puslapis
1	Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai Europoje	27
2	Privataus švietimo sektoriaus ugdymo program įvairovė	31
3	Privataus švietimo sektoriaus ugdymo programos	33
4	Privačių mokyklų tyrimo rezultatai	41

IVADAS

Temos aktualumas. Socialinė pedagogika, tai „edukologijos mokslo šaka, integruojanti socialinius ir kitus mokslus bei tirianti individo, kaip socialinio subjekto, ugdymą ir jo apsaugą nuo įvairaus pobūdžio socialinių išpuolių“ (I. Leliūgienė, 2003, 41p.). Pasak I. Leliūgienės (2003), šiuolaikinėje visuomenėje socialinės pedagogikos pritaikomumas pasireiškia ten, kur yra skirtingų žmonių grupių veikla ir santykiai. Pagrindinė socialinės pedagogikos užduotis - socialinis žmogaus ugdymas, kuris pasireiškia individo mokymu socialiai mąstyti, kas padeda jam integruotis nuolat besikeičiančioje šiuolaikinėje visuomenėje. Socialinė pedagogika apima aplinkos (šeimos, mokyklos, kolektyvo ar bendraamžių) įtaką asmenybės formavimuisi bei paralelinio ugdymo (mokyklos, užmokyklinių įstaigų, užimtumo ir laisvalaikio) reikšmę ir organizavimą.

Pasak Dr. R. Povilaičio – „vaikystė yra žmogaus gyvenimo pamatas“ (Povilaitis, 2014, 1p.).Jis teigia, kad vaikystėje įgautos neigiamos patirtys itin ženkliai padidina riziką įvairioms problemoms atsirasti ir vėlesniame amžiuje, net po 50-ties metų. Šiuos teiginius taip savo moksliniuose darbuose pabrėžė ir V. J. Felitti (2002), kuris teigė, kad neigiama vaikystės patirtis apskritai yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių visuomenės sveikatą ir gerovę.

Šiuolaikinėje kintančioje ir modernėjančioje visuomenėje vis dažniau susiduriant su joje negebančiomis prisitaikyti ir savimi pasirūpinti žmonių grupėmis, vis aktualesnis tampa socialinių paslaugų organizavimas nuo pat ankstyvojo amžiaus (Juodeikaitė, 2011). Kaip teigia S. Burvytė (2015), socialinės pedagoginės pagalbos paskirtis - teikti visokeriopą pagalbą vaiko tėvams (globėjams ar rūpintojams), užtikrinti vaiko teisę į mokslą ir saugią ugdymo aplinką bei išanalizuoti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas arba negali, arba nenori lankyti mokyklos.

Kaip teigia O. Šapelytė (2003) - „mokyklos vaidmuo individo socializacijos procese yra išskirtinis, nes vaikas į šią aplinką patenka mažiausiai dešimčiai metų, per kuriuos jis sparčiai bręsta. Labai tikėtina, kad nuo mokyklinės socializacijos kokybės priklausys ir tolimesnė individo socialinė kompetencija“, tad tinkamos ir savilaikės socialinės pedagogikos paslaugos tampa išskirtinės svarbos ugdymo aspektu.

Socialinės pedagogikos paslaugos Lietuvoje yra teikiamos remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymais. Remiantis įstatymais - „socialinė pedagoginė pagalba apibrėžiama kaip socialinių pedagogų, klasės vadovų, mokytojų, administracijos ir kitų darbuotojų veikla, susijusi su vaikų ir mokinių socialinių pedagoginių poreikių tenkinimu, leidžianti užtikrinti vaiko privalomą švietimą, ugdymosi kokybę, didinti švietimo veiksmingumą“ (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas,2011). Švietimo įstatymuose socialinio pedagogo funkcijos yra aiškiai apibrėžtos. Taip pat yra

teigiama, kad mokyklose yra privalu įsteigti socialinio pedagogo etatą siekiant užtikrinti visapusišką ir pozityvią individo socializaciją.

Darbo temos iširtumas. Įvairiuose moksliniuose šaltiniuose ir publikacijose galima aptikti nemažai tiriamojo pobūdžio darbų, susijusių su socialinės pedagoginės veiklos ypatumais. J. Buzaitytė – Kašalynienė (2003) savo tyrimuose pristatė socialinio pedagogo veiklą bendrojo lavinimo mokykloje. S. Burvytė (2015) tyrė socialinės pedagoginės pagalbos poreikį įvairiose bendrojo ugdymo įstaigose ir socialinėse institucijose. Šiuolaikinių didaktikų centro užsakytame tyrime (2017) buvo analizuojamas švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūrinių paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumas ir poreikis Lietuvoje, didelį dėmesį sutelkiant į bendrojo lavinimo mokyklas. Visi autoriai savo darbuose vienareikšmiškai pažymėjo, kad socialinės pedagoginės paslaugų užtikrinimas yra labai svarbus, nes mokykloje yra susikaupę daugybė socialinių problemų, kurių visuomenė ilgiau ignoruoti nebegali.

Problematika. Kaip pastebima analizuojant įvairių tyrimų rezultatus, Lietuvoje kol kas beveik visiškai netyrinėtas privatus švietimo sektorius ir jame veikianti socialinių pedagoginių paslaugų organizavimo ir teikimo sistema. Daugelio tyrimų objektu buvo pasirinktos bendrojo ugdymo mokyklos, gimnazijos, profesinės mokyklos arba vaikų globos institucijos, nesuteikiant pakankamai dėmesio privačioms ugdymo įstaigoms, vykdančioms ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį ar pagrindinį ugdymą.

Privačių ugdymo institucijų socialinių paslaugų veiklos ypatumų tyrimas būtų reikšmingas tolimesnei šios krypties tyrimų raidai, nes tyrimo objektu taptų pakankamai mažai tirtos privataus sektoriaus ugdymo įstaigos, kuriose, pasak privačių mokyklų vadovų, didesnis dėmesys sutelktas į individualius vaiko poreikius, intelekto lavinimą, socialinės kompetencijos stiprinimą. Todėl **darbo objektu** pasirinktas socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimas, jo ypatumai privačiose mokyklose.

Darbo tikslas – atskleisti, kaip organizuojama ir užtikrinama socialinė pedagoginė pagalba privačiose mokyklose.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje raidą, sampratą bei pagrindines problemas ES ir Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose.

2. Išnagrinėti privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumus, susijusius su socialinės pedagoginės pagalbos teikimu.

3. Ištirti socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimą privačiose ir valstybinėse mokyklose bei atskleisti pagrindines socialines pedagogines pagalbos teikimo problemas, jų sprendimo įžvalgas, išskirti pagrindinius socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus.

4. Išanalizavus kokybinio tyrimo rezultatus pateikti rekomendacijas.

Tyrimo metodai:

Interviu metodo pagalba konstatuoti socialinės pedagoginės pagalbos sistemos ypatumus privačiose mokyklose.

Lyginamąja analize siekiama išryškinti Lietuvos ir ES šalyse privačiose mokyklose organizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos sistema ir jos ypatumai.

Mokslinės literatūros analizės pagrindu tiriama Lietuvos privačiose mokyklose organizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos sistema ir genezė.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė; pusiau standartizuotas interviu; kokybinė rezultatų analizė.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje pristatomi socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimo privačiose mokyklose teoriniai aspektai. Antrasis skyrius – empirinė dalis. Joje aprašoma kokybinio tyrimo metodika: duomenų rinkimo metodai ir instrumentai, tyrimo imties charakteristikos, duomenų analizės procedūros, tyrimo validumas ir patikimumas bei etika. Taip pat antrajame skyriuje pristatomi ir analizuojami kokybinio tyrimo metu atlikto interviu rezultatai bei diskusijų skyrius. Trečiajame skyriuje pristatomos magistrinio darbo išvados ir rekomendacijos. Baigiamajame darbe panaudoti 77 literatūros šaltiniai.

I. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS MOKINIAMS ORGANIZAVIMO PRIVAČIOSE MOKYKLOSE TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Socialinės pedagoginės pagalbos genezė Lietuvos mokyklose

Siekiant suvokti dabartinę socialinės pedagoginės pagalbos situaciją Lietuvoje svarbu suvokti socialinės pedagogikos raidą, pokyčius ir svarbiausius aspektus. Kaip teigia I.Leliūgienė (2002), laikui bėgant keitėsi ir įvairių institucijų įtaką vaiko socializacijai. Istoriskai susiklostė, kad sovietmečiu išaugus kultūros ir švietimo vaidmeniui, pagrindinis auklėjimo vaidmuo atiteko nebe šeimai, o ugdymo įstaigoms. Propogandinės kultūros – literatūros, muzikos, dailės ir kino poveikis vaiko besiformuojančiai asmenybei tapo „spontaniško ir stichinio pobūdžio“. Kitaip tariant, vaiko socializacijai reikėjo kitokių poveikio galių. Nors pedagogikos mokslo vaidmuo ženkliai augo tiek sovietmečiu, tiek po jo, tik išskirtinai pedagogikos mokslas nesugebėjo pilnavertiškai paveikti jauno žmogaus, ypatingai tokio, kuris turėjo negalių, protinių ar elgesio sutrikimų ar kuriam trūko pozityvaus šeimos poveikio, gyvenimo. Pedagogikos mokslas tyrė vaiko ugdymo visuomenėje dėsningumus, o siekiant pilnavertiško ugdymo, atsirado būtinybė tirti ir vaiko socializacijos procesus. Būtent tada išsivystė ir disciplininė mokslinių tyrinėjimų sritis – socialinė pedagogika, kurios centre buvo vaikas ir jo socializacijos dėsningumai.

„Socialinė pedagogika kaip mokslas gimė edukologijos ir socialinių mokslų sandūroje, todėl ji neišvengiamai savo objektu renkasi žmogų, jo raidą, žmonių grupes, jų sąveiką, visuomenę“ (Kvieskienė, 2002, 4p.).

2 ir 3 sovietmečio dešimtmetyje socialinė pedagoginė pagalba Lietuvoje buvo nukreipta į socialiai atskirtus vaikus. Kaip teigia A. Gučas (1962), S. Šackis (1878-1934) buvo pedagogas novatorius, kurio idėjos buvo priešingos bažnytinėms dogmoms, kurios buvo skelbiamos klerikalinėje spaudoje. Jis buvo vienas pirmųjų, kuris to meto visuomenės atskirtus beturčius vaikus mokė savarankiškumo, kolektyviškumo bei agronomijos pagrindų. Jis teigė, kad mokytojai turi tapti artimais mokinių draugais. Ši, tarpukario laikais pažangia laikyta ugdymo kryptis, buvo artima ir suprantama daugeliui Lietuvos mokytojų. Kaip teigiama švietimo ministerijos dokumente – „Švietimo istorija“ (2016), okupacinėje Lietuvoje buvo uždrausti psichologiniai vaikų tyrimai, o socialinis ir kultūrinis kontekstas ugdyme buvo visiškai ignoruojami. Svarbu paminėti, kad socialinių pedagoginių problemų ar negalių turintys vaikai buvo mokomi internatuose, kuriose jiems pagalbą suteikdavo tinkamos kvalifikacijos neturintys specialistai.

Nors 3 ir 4 dešimtmetyje Rusijoje atsirado tendencija nutylėti socialines problemas, socialinės pedagoginės pagalbos teorijas Lietuvoje skleidė S.Šalkauskis, J.Vabalas – Gudaitis ir J. Laužikas. Šiame laikotarpyje didelį dėmesį mokslininkai skyrė šeimos ir ugdymo įstaigų sąveikai, mokytojų ir mokinių santykių gerinimui bei individualizuotai pagalbai mokiniui, tačiau socialinė pedagoginė pagalba mokyklose buvo labiau teorinė, nei praktinė.

Sovietiniu laikotarpiu S. Šalkauskis laikėsi nuostatos, kad mokykla yra papildomas šeiminio auklėjimo tęsinys. Savo teorijoje autorius teigė, kad didelį dėmesį mokyklose reikia skirti šeimos ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimui. Kaip teigia V. Grincevičienė (2014), filosofas teigė, kad nesant deramam mokyklos ir šeimos sutarimui, neįmanomas ir visapusiškas vaiko ugdymas – socialinės vertybės ir normos bus perimamos tik iš dalies, tad ateityje vaikas gali susidurti su socializacijos sunkumais. Įdomu tai, kad S. Šalkauskis vienas pirmųjų Lietuvoje atkreipė dėmesį į privačias ugdymo institucijas. Savo veikaluose jis teigė, kad mokyklos ir šeimos sąveika lengviausiai susiformuoja privačiose mokyklose, kurių steigime ir veikloje dalyvauja tik tam tikra žmonių grupė – šeimos, kurios pripažįsta tik tam tikrą pasaulėžiūrą. S. Šalkauskis taip pat pažymi, kad tėvų teisė įsitraukti į ugdymo procesą yra labiau pastebima privačiose mokyklose.

Mokslininkas J. Vabalas-Gudaitis (1881-1955) skatino pedagogus suvokti, kad ugdymas mokykloje nėra uždaras – jis vyksta ir už mokyklos ribų, kur tiesiogiai ir netiesiogiai, veikdami vieni kitus, bendrauja visi visuomenės nariai – vaikai ir suaugę. Savo teorijoje, mokslininkas teigė, kad ugdymo įstaigose svarbu užtikrinti gerus ugdytinių ir mokytojų santykius. Siekiant padėti įvairių gabumų vaikams, svarbu užtikrinti teigiamą intelektualinę ir emocinę mokinių ir mokytojų sąveiką, skatinti konstrukcinį klasės vadovo ir mokyklos kolektyvo bendravimą. Pagrindiniu socialinės pedagoginės pagalbos teikėjų J.Vabalas- Gudaitis įvardino mokytojus, kurie privalo mylėti ir suprasti vaiką bei stengtis būti žmogiški vaiko atžvilgiu.

Pasak I. Leliūgienės (2002), J. Laužikas (1903-1980) buvo dar vienas mokslininkas, kuris taip pat reikšmingai prisidėjo prie socialinės pedagoginės pagalbos raidos. Jis tyrinėjo socialinę aplinką bei socializacijos įtaką ugdymui. Savo mokslinėse publikacijose, J. Laužikas (1944) suponavo mintį, kad mokykla ir mokytojai negali būti per daug atitrūkę nuo individo gyvenimo. 1972- 1976 m. jis vadovavo Lietuvoje vykdomam nepažangumo priežasčių ir mokymo proceso tobulinimo tyrimui. J. Laužiko vadovaujamas tyrimas padėjo atskleisti, kad mokinio asmenybės vystymasis didžiaja dalimi priklauso nuo jo sveikatos ir psichinių ypatybių, mokinių ugdymo bei santykių su socialine aplinka. Remdamasis tyrimo rezultatais J. Laužikas motyvavo, kad ypatingas dėmesys mokyklose būtų skiriamas individualiam mokinio problemų sprendimui (Gedvilas, Laužikas, 1981). Kaip analizuojama S. Valatkienės (2004) straipsnyje, J. Laužikas siūlė pedagogams derintis prie vaiko prigimties, neužgniaužti jo tyrinėjimų polinkio bei sudaryti sąlygas veikti pagal individualius poreikius, interesus

ir gebėjimus. Jis taip pat ragino reformuoti Lietuvos švietimą - nebijoti diferenciacijos principo, o rasti būdų iš diferenciacijos eiti į integraciją.

Apibendrinant galima teigti, kad Sovietinėje propagandoje socialinės pedagoginės problemos dažniausiai buvo ignoruojamos ar nutylimos, teigiant, kad jos yra atgyvena. Lietuvoje, kaip ir visoje Sovietų Sąjungoje, socialinė pedagoginė pagalba buvo teorinio lygmens. Savo teorijose Lietuvos mokslininkai skatino socialinę pedagoginę pagalbą sistemą nukreipti į mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo skatinimą, vaikų ir pedagogų santykių gerinimą bei individualizuotą ugdymą.

Situacija, susijusi su socialine pedagogika ir socialine pedagogine pagalba pasikeitė aštuntajame dešimtmetyje. I. Leliūgienė (2002) teigė, kad būtent šiuo laikotarpiu socialinė pedagoginė pagalba įgavo praktinį vaidmenį – buvo pradėti atlikti socialiniai pedagoginiai tyrimai, o J.Vaitkevičius iš naujo apibrėžė socialinės pedagogikos sąvoką. Kaip teigia J.A.Vysocka (2005), atkūriant nepriklausomą Lietuvos valstybę, vaikai ir jaunimas susidūrė su skaudžiais socialinės politikos padariniais – atsirado daug mokyklų nelankančių vaikų ar socialiai bei pedagogiškai apleistų vaikų. Kitaip tariant Lietuvos švietimo sistema susidūrė su pagreitį įgavusiomis socialinėmis pedagoginėmis problemomis. Problemoms spręsti buvo būtinos švietimo reformos, prie kurių ženkliai tuo laikotarpiu prisidėjo B. Bitinas. Jis dalyvavo tarptautiniame eksperimente – „Mokykla – mikrorajonas“, kurio metu siekiant spręsti socialines pedagogines problemas Lietuvoje buvo pirmą kartą įkurta socialinio pedagogo institucija. Šiek tiek vėliau -1990m. B. Bitinas kartu su rusų mokslininke B. Bočarova dalyvavo ypatingai svarbaus „Moksleivių socialinio ugdymo koncepcijos“ dokumento kūrimu, kuriame apibrėžta, kas ir kaip mokyklose turi teikti socialinę pedagoginę pagalbą. Remiantis dokumentu, pagrindiniu socialinės pedagoginės pagalbos teikėju tampa socialinis pedagogas. Socialinis pedagogas tampa atsakingu už vaikų ir paauglių veiklos organizavimą; ugdymo turinio diferencijavimą atsižvelgiant į ugdytinio interesus; prevencinės veiklos organizavimą; ugdytinio veiklos, bendravimo ir “mikroterpės” analizavimą.

„Socialinio pedagogo uždaviniai ir situacijos, kuriose jis dirba, turi apimti daugiaplanį ir įvairialypį socialinį ugdymą. Šie pedagogai privalėjo dirbti ne atskirai, o bendradarbiaudami tarpusavyje bei su visomis ugdomosiomis įstaigomis ir organizacijomis mikrorajone“ (Leliūgienė, 2002, 57p).

Tuo metu, kai buvo vykdomas minėtasis eksperimentas – 1991m., Lietuvos universitetuose pradėti rengti socialiniai pedagogai ir socialiniai darbuotojai.

Išskiriant svarbiausią socialinės pedagogikos laikotarpį po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo, verta paminėti 2001 m., kuomet Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos įsakymu buvo patvirtinti „Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai“ ir „Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija“. (Žin., 2002, Nr. 24-896, 2002, Nr. 101-4526).

Detaliau analizuojant socialinės pedagoginės pagalbos raidą nepriklausomoje Lietuvoje, tikslinga būtų išskirti mokslininkes G. Kvieskienę ir kt. (2006) ir O. Merfeldaitę (2007). Jos vienos pirmųjų įvardino, kam mokyklose turi būti skiriama socialinė pedagoginė pagalba. Pasak mokslininkų pagalbos gavėjais galėjo būti: mokyklos nelankantys vaikai; ugdytiniai neturintys mokymosi motyvacijos; mokiniai, kurie pasižymi asocialiu elgesiu; ugdytiniai patyriantys psichologines problemas dėl mokymosi krūvių; ugdytiniai konfliktuojantys su mokytojais; ugdytiniai turintys žalingų įpročių. G. Kvieskienė ir O. Merfeldaitė ne tik ypatingą dėmesį telkė į socialines pedagogines problemas, bet ir nurodė, kas joms gali daryti įtaką ir kaip jas reikėtų spręsti. O. Merfeldaitės (2007) teigė, kad problemos gali būti susijusios su mokinių amžiumi, lytimi, pažangumu, gyvenamąja vieta, santykiais šeimoje, mokyklos ir tėvų bendradarbiavimu bei apskritai aplinkybėmis pačios mokyklos viduje. Ji taip pat teikiant socialinę pedagoginę pagalbą skatino socialinių pedagogų dėmesį teikti ir prastam mokyklos mikroklimatui. Autorė iškėlė įdomią mintį ir konstatavo, kad mokyklos klimatas yra tiesiogiai susijęs su mokyklos dydžiu – kuo mokykla didesnė, tuo šaltesnis mokytojų ir mokinių santykiai, patiriama daugiau neigiamų emocijų ir sunkumų mokymosi procese, kurie ir sąlygoja mokyklos nelankymą. Siekiant išvengti pedagoginių problemų autorė siūlė mobilizuoti ugdymo institucijos narių energiją ir gabumus, kurie padėtų užtikrinti mokymo(si) sąlygas, leidžiančias įgyti kompetencijų ir gebėjimų sprendžiant problemas bei priimant reikiamus sprendimus. O. Merfeldaitė (2009) taip pat akcentuoja, kad į vaikų socializacijos procesą turi būti įtraukiami ne tik socialiniai pedagogai, bet ir tėvai, kurie „galėtų padėti formuoti švietimo politiką, kurti mokyklos materialinę bazę ir tobulinti ugdymo procesą“.

Nors G. Kvieskienė (2005) ir tvirtino, kad pirmajame nepriklausomos Lietuvos dešimtmetyje buvo stengtasi restruktūrizuoti socialines institucijas bei tikslinti vaiko gerovę reglamentuojančius teisės aktus ir sąvokas, tačiau pažymi ir tai, kad visoms šioms idėjoms paprasčiausiai trūko lėšų. Pati G. Kvieskienė (2003) siūlė ypatingą dėmesį ugdymo įstaigose skirti pozityviajai socializacijai. Ji teigė, kad „pozityvioji socializacija yra veiksminga socialinės integracijos, reabilitacijos, elgesio ir net asmenybės raidos korekcijos strategija“. Pasak G. Kvieskienės (2005), suteikiant socialinę pedagoginę pagalbą ypatingas dėmesys turi būti skiriamas antisocialiems asmenybės ir vaiko elgesio sutrikimams. Autorė konstatavo, kad antisociali veikla gali būti koreguojama „esant sėkmingai adaptacijai, šeimos aplinkai, taikant intensyvias pozityviosios socializacijos programas (scenarijus), vaikų elgesio korekcijos metodikas, specializuotas šeimos ugdymo strategijas“ (Kvieskienė, 2005).

Kaip jau analizuota ankščiau, siekiant sukurti pirmuosius socialinės prevencijos bei socialinės pedagoginės pagalbos modelius, 2001 m. buvo pradėti rengti ir šios srities specialistai. Problemų sprendimą paspartino ir 2001-2005 m. „Socialinių pedagogų etatų steigimo švietimo įstaigose programa“ (2001 m. balandžio 24 d. Nr. 471 LR Vyriausybės Nutarimas). Jame teigiama, kad „esama

socialinė ekonominė šalies būklė apsunkina švietimo įstaigų darbą, jos nepajėgia spręsti daugelio socialinių problemų, su kuriomis susiduria moksleiviai ir vyresnis jaunimas, todėl vis daugiau moksleivių nebelanko mokyklos, nusikalsta, svaiginasi narkotikais, alkoholiu, rūko.“ Šia programa siekiama užtikrinti vaikui teikiamos socialinės pagalbos tikslingumą, tobulinti ugdytinio socialinę ir edukacinę aplinką, padėti vaikui geriau adaptuotis, atskleisti ugdytinio šeimos edukacinį poveikį bei ugdyti šeimos socialinę atsakomybę už vaiko raidą ir laisvę, šalinti ugdytinį luošinančius ir jo socialinę atskirtį skatinančius veiksnius. Nutarime pabrėžiama, kad socialinė pedagoginė pagalba turi būti teikiama kompleksiskai, t.y. pasitelkiant įvairių sričių specialistus – teisininkus, pedagogus, psichologus, medikus ir kt. bei šeimos narius.

Labai svarbus socialinei pedagoginei pagalbai Lietuvoje plėtoti buvo ir kitas dokumentas, kuris išleistas 2004 m. 06.15 d. įsakymu Nr. ISAK-941 (Žin., 2004, Nr. 100-3729). Juo buvo patvirtintos „Bendrosios socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatos“. Nuostatose pabrėžiama, kad pagrindinis socialinės pedagoginės pagalbos tikslas yra „padėti įgyvendinti mokinių teisę į mokslą, užtikrinti veiksmingą mokinių ugdymąsi ir mokymąsi mokykloje bei sudaryti prielaidas pozityviai vaiko socializacijai ir pilietinei brandai“ (Dėl Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2004).

Pagrindiniai socialinės pedagoginės pagalbos uždaviniai yra šalinti mokyklos nelankymo priežastis, padėti mokiniams adaptuotis ir kartu su tėvais ar globėjais pasirinkti tinkamą, jų galimybes atitinkančią ugdymo instituciją. Kaip ir 2001 m. įstatyme, taip ir šiose nuostatose, pabrėžiama, kad socialinė pedagoginė pagalba turi būti teikiama kompleksiskai, būti prieinama visiems ugdytiniais, bei teikiama atsižvelgiant į konkretaus mokinio ar ugdymo institucijos problemas. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo dokumente yra išskiriama, kad socialinė pedagoginė pagalba gali būti teikiama įvairiomis formomis – su mokiniais dirbti individualiai arba grupėmis, dirbti su šeima, mokyklos ar vietos bendruomene, bendradarbiauti su įvairiais socialiniais partneriais. Kaip pagrindinės pagalbos rūšys išskiriamas konsultavimas, „tyrimų organizavimas, socialinių ir gyvenimo įgūdžių formavimas, elgesio korekcija ir socialiai priimtino elgesio formavimas, nusikalstamumo, mokyklos nelankymo, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, savižudybių ir kitų neigiamų socialinių reiškinių prevencija bei pagalbos komandos telkimas mokykloje, siekiant veiksmingai spręsti problemas vaiko labui“ (Žin., 2004, Nr. 100-3729). Nuostatose teigiama, kad socialinę pedagoginę pagalbą ugdymo institucijose vykdo socialiniai pedagogai, klasės vadovai ir mokyklos administracija. Klasės vadovai socialinę pedagoginę pagalbą teikia savo klasės mokiniams, o mokytojai pagalbą teikia mokiniams, su kuriais dirba ir turi tiesioginį kontaktą. Visais kitais atvejais, kai klasės vadovai ar mokytojai nėra pajėgūs padėti savo ugdytiniais, socialinę pedagoginę pagalbą suteikia socialinis pedagogas ar kitas švietimo pagalbos specialistas.

Taip pat pažymėtina, kad socialinę pedagoginę pagalbą koordinuoja socialinis pedagogas kartu su mokytojais ar kitais švietimo pagalbos specialistais. Kartu jie vykdo ugdytinių elgsenos stebėseną bei teikia pasiūlymus mokyklos administracijai, kurie padėtų užtikrinti efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą. Socialinių pedagogų etatų skaičius priklauso nuo mokinių skaičiaus, mokyklos tipo ir paskirties.

Praėjus keliems metams po „Bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos nuostatų“ patvirtinimo, 2009 m. buvo išleistas įsakymas, kuriame įvesta nauja sąvoka – „Mokyklos pagalbos komanda“. (Žin., 2009, Nr. ISAK-704). Mokyklos pagalbos komanda, o ne atskiri ugdymo įstaigoje dirbantys asmenys, tampa atsakinga už socialinių pedagoginių paslaugų teikimą. Komandos darbą koordinuoja ir telkia socialinis pedagogas, o pagrindine komandos funkcija tampa padėti tiems ugdytiniams, kuriems dėl trūkstamų kompetencijų nebegali padėti nei klasės vadovas, nei mokytojai.

Vienas svarbiausių socialinės pedagogikos raidos įvykių Lietuvoje buvo Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymas 2011 m. (Žin., 2011, Nr. V-579). Įkuriant šią komisiją, „kartu buvo panaikintos kelios darbo grupės ir komisijos, kurios buvo atsakingos už siauras, tarpusavyje susijusias veiklas, pavyzdžiui, prevencinį darbą mokykloje, krizių valdymą, specialųjį ugdymą“. (Žin., 2011, Nr. V-579). Šios komisijos dėka socialinę pedagoginę pagalbą buvo siekiama padaryti kiek įmanoma kompleksinę, į jos darbą įtraukiant visus kompetentingesnius asmenis, kurie turėtų tiek teorinių, tiek praktinių socialinės pedagogikos žinių. Pagrindiniai Vaiko gerovės komisijos tikslai buvo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, didesnis dėmesys nelankantiems mokyklos vaikams bei jų netinkamo ir nederamo elgesio kontroliavimas bei problemų sprendimas, galimų konfliktų ir krizinių situacijų sprendimas. Remiantis įstatymu- „Vaiko gerovės komisija bus sudaroma visose mokymosi įstaigose, vykdančiose pirminį profesinį mokymą“ (Dėl Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2011). Į komisijos veiklą įtraukti ir jos nariai galėjo būti mokyklos vadovai, socialiniai pedagogai, psichologai, specialieji pedagogai, sveikatos priežiūros specialistai, klasių vadovai ar mokytojai. Akcentuojama, kad į komisijos veiklą gali būti įtraukiami ir tėvai, kas garantuotų, kad vaikui bus suteikiama visokeriopa pagalba, o pati mokykla – galės stiprinti ryšį su ugdytinių tėvais ar globėjais. Įstatyme taip pat teigiama, kad vaiko gerovės komisija pasitelkiama tada, kai vaiko problemai spręsti neužtenka vien tik mokytojų ir klasės vadovo pastangų, o reikalinga profesionalų komandos pagalba. Analizuojant Vaiko gerovės komisijos įstatymą pažymėtina tai, kad šios komisijos veikla remiasi bendradarbiavimo principu. Komisijos nariai neretai pataria mokyklos vadovui, kaip geriau organizuoti socialinę paramą, bendradarbiauja su įvairių sričių mokytojais ir organizuoja prevencijos bei sveikatos stiprinimo programas, teikia siūlymus ir rekomendacijas, susijusias su ugdymo programomis ar mokyklos aplinka, ugdytinių tėvams, globėjams ir mokytojams (Švietimo ir mokslo ministerija, 2011). Nepaisant

Vaiko gerovės komisijos veiklos universalumo ir bendrų nuostatų, vis dėlto konkrečios mokyklos Vaiko gerovės komisijos sudėtį ir reglamentą tvirtina mokyklos vadovas.

Apibendrinus socialinės pedagoginės pagalbos raidą Lietuvoje (1 lentelė.), pateikiamas paveiklas, kuriame išskiriami svarbiausi socialinės pedagoginės pagalbos aspektai XXa.-XXIa. Lietuvoje.

1 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos raida Lietuvoje

Laikotarpis	Socialinės pedagoginės pagalbos sistema.	Teoriniai aspektai	Socialinės pedagoginės problemos	Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai	Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos
Okupacinė Lietuva 2-3 dešimtmečiai	<ul style="list-style-type: none"> Socialinė pedagoginė pagalba neturėjo aiškios sistemos ir buvo teorinio lygmens. 	<ul style="list-style-type: none"> Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas mokyklos ir tėvų bendradarbiavimui. Visi vaikai turi būti integruojami į ugdymo procesą. Sėkmingai socializacijai reikalingi geri ugdytinių ir mokytojų santykiai. 	<ul style="list-style-type: none"> Socialinė atskirtis. Įvairios ugdytinių fizinės negalios. 	<ul style="list-style-type: none"> Nekvalifikuoti specialistai. 	<ul style="list-style-type: none"> Ugdytiniai, turintys ugdymo problemų buvo atskirti nuo kitų vaikų ir mokomi internatuose.
Nepriklausoma Lietuva 8-9 dešimtmečiai.	<ul style="list-style-type: none"> Socialinė pedagoginė pagalba teikiama sistemškai. 	<ul style="list-style-type: none"> Mokyklos ir tėvų santykių svarba išlieka ypatingai svarbi. Didelis dėmesys pozityviajai socializacijai. Jos siekiant turi būti integruoti visi mikrorajonų ir mokyklų ištekliai. 	<ul style="list-style-type: none"> Mokyklos nelankymas. Socialiai ir pedagogiškai apieisti vaikai. Psichologinės problemos. Prastas mokyklos mikroklimatas. 	<ul style="list-style-type: none"> Socialiniai pedagogai rengiami aukštosiose mokyklose ir universitetuose. 	<ul style="list-style-type: none"> Prevencinės ir užimtumo programos. Socialinio pedagogo individualus darbas su ugdytiniais.
Dabartinė Lietuva	<ul style="list-style-type: none"> Socialinė pedagoginė pagalba turi aiškiai apibrėžtą ir reglamentuotą sistemą. Socialinė pedagoginė pagalba apibrėžta dokumentais. 	<ul style="list-style-type: none"> Socialinė pedagoginė pagalba turi būti teikiama kompleksiskai. Ugdymo problemų turintys ugdytiniai turi būti integruojami. 	<ul style="list-style-type: none"> Mokyklos nelankymas. Asocialus elgesys ir žalingi įpročiai. Psichologinės problemos. Adaptacijos sunkumai. 	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo pagalbos specialistai – socialinis pedagogas, psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistai. Vaiko gerovės komisija. Klasės vadovas ir kiti pedagogai. 	<ul style="list-style-type: none"> Prevencinės programos. Individualios ir grupinės konsultacijos ugdytiniams ir jų tėvams.

Apibendrinant lentelę konstatuotina, kad reikšmingiausias laikotarpis, turėjęs didžiausią įtaką šio mokslo plėtojei bei pritaikomumui, buvo laikotarpis po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo. Nors socialinės pedagoginės pagalbos raidos užuomazgų aptinkama ir tarpukario Lietuvoje, tačiau tuo metu buvo tik pradama formuoti socialinės pedagogikos samprata bei mokslinė terminija, o pati pagalba buvo labiau teorinė, nei praktinė.

Tarpukaryje buvo aptinkama socialinės pedagoginės pagalbos užuomazgų, tačiau pati pagalba buvo teoriniame lygmenyje. To meto Lietuvoje, didžiausias dėmesys buvo skiriamas idėjiniam, bet ne pedagoginiam auklėjimui. Ugdymo problemų turintys mokiniai buvo leidžiami į specialias internatines mokyklas, o apie jų integraciją į paprastas mokyklas nebuvo kalbama. Socialinę pedagoginę pagalbą tokiems vaikams buvo teikiama skubotai nekvalifikuotų specialistų. Apie socialinės pedagoginės

pagalbos svarbą tai laikais kalbėjo S.Šalkauskis, J.V. Gudaitis ir J. Laužikas. Mokslininkai ypatingai akcentavo šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo svarbą, gerus ugdytinių ir mokytojų santykius bei didesnę individualią pagalbą socialiai atskirtiems vaikams.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, naujai pažvelgus į fundamentaliąsias socialinės pedagogikos idėjas buvo pradėta formuoti socialinės pedagoginės pagalbos sistema. Besiformuojančiai sistemai didelį indėlį įnešė mokslininkai J. Vaitkevičius (1995), B. Bitinas (1999), G. Kvieskienė (2002), I. Leliūgienė (2002), O. Merfmeldaite (2007) ir kt. Jie buvo pirmieji, kurie praplėtė socialinių pedagoginių problemų sąrašą į jį įtraukdami ne tik fizines, bet ir asocialaus elgesio, mokyklos nelankymo bei žalingų įpročių problemas. Socialinės pedagoginės pagalbos raidai daug įtakos turėjo ir pačios valstybės vykdoma politika – leidžiami nauji įstatymai, aiškiau reglamentuojantys socialinę pedagoginę pagalbą, naujai įsteigiamas socialinio pedagogo etatas mokyklose bei kt. Taip pat šio mokslo vystymuisi Lietuvoje daug įtakos turėjo „septynios Lietuvos aukštosios mokyklos, kuriose buvo ruošiami socialiniai pedagogai, kurių poreikis buvo grindžiamas žiniomis ir įgūdžiais, kurie gali padėti užtikrinti vaiko gerovę, saugumą, organizuoti pozityvią vaiko integraciją ir socializaciją visuomenėje, skatintų visavertę asmenybės raišką, pilietinę brandą“ (Kvieskienė, 2002, 53 p.).

Dabartinei Lietuvai iš esmės keičiant socialinę struktūrą atsirado ir naujų problemų švietimo sektoriuje – didėjantis mokyklos nelankymas, nelegalių medžiagų prieinamumas, patyčios turtiniu ar fiziniu atžvilgiu. Dabartinėje Lietuvoje, ėmė aiškėti ir tai, kad šalia socialinių garantijų yra reikalingi ir švietimo įstatymai, kurie padėtų praktiškai realizuoti socialinės pedagogikos problemų prevencinius modelius. Nuo 2004 m. išleisti švietimo įstatymai ir jose pateiktos nuostatos tik įtvirtino socialinės pedagoginės pagalbos būtinybę ugdymo įstaigose, jos sukonkretino ir apibrėžė socialines pedagogines problemas, išskyrė pagrindinius socialinės pedagoginės pagalbos tikslus, aiškiai įvardino galimus pagalbos teikėjus. 2009 m. Lietuvoje įkurta „Mokyklos pagalbos komanda“, kurios pagrindinis uždavinys pradėti praktiškai padėti ugdymosi ar socialinių problemų turintiems ugdytiniams. 2011 m. įkurta Vaiko gerovės komisija yra laikoma vienu svarbiausių šių laikų socialinės pedagoginės pagalbos įvykiu, nes ji subūrė ne atskirtus specialistus, o visą jų grupę, kuri galėtų teikti visokeriopą pagalbą ugdytiniams. Remiantis švietimo įstatymais, ugdymas Lietuvoje valstybinėse ir privačiose mokyklose vykdomas pagal Lietuvos Respublikos pateiktus teisės aktus ir turi garantuoti visiems vienodą švietimo paslaugų kokybę.

1.2. Socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje įvairovė Europoje Sąjungos šalyse

Europos sąjungoje privataus švietimo sektorius tampa vis populiariesnis. Kaip teigiama Eurydyce tinklapio informaciniame leidinyje – „Privatus ugdymas Europos sąjungoje“ (2000), privataus švietimo sektorius yra dažnai pateikiamas kaip priešprieša valstybiniam, tačiau abu švietimo sektoriai turi bendrystę – yra mažiau ar daugiau priklausomi nuo valstybinių reikalavimų. Privatus švietimo sektorius daugiausiai išsiskiria savo finansine nepriklausomybe arba visiška autonomija nuo valstybės, tačiau ne pačiu ugdymo turiniu. Kaip teigiama leidinyje, visos Europos sąjungos šalys gali būti suskirstytos į tris pagrindines grupes, atsižvelgiant į šalyse vykdomo privataus švietimo priklausomybę nuo valdžios institucijų ir valstybinių švietimo reikalavimų.

1. Šalys, kuriose privačios mokyklos turi visišką finansinę nepriklausomybę nuo valstybės ir kurios yra mažiausiai priklausomos nuo valstybinių reikalavimų (pvz, Didžioji Britanija).

2. Šalys, kuriose privačios gauna valstybinę paramą, tad jų priklausomybė nuo valstybinių reikalavimų yra didesnė (pvz, Prancūzija ir Italija).

3. Šalys, kuriose privačios mokyklos beveik nesiskiria nuo valstybinių mokyklų, t.y. privačios mokyklos yra visiškai arba dalinai remiamos valstybės, o ugdymo sąlygos jose beveik nesiskiria nuo valstybinių mokyklų (Vokietija, Suomija, Švedija, Danija).

Kaip teigia C.Meijer, V.Soriano, A.Watkins (2003), visos Europos sąjungos šalys ir jose egzistuojančius privačius ir valstybinius švietimo sektoriuose vadovaujamosi principu, kad ugdymas turi būti prieinamas visiems, neatsižvelgiant į ugdytinių finansinę padėtį ar specialiuosius poreikius. Kaip teigiama Europos komisijos dokumente – „Parama specialiųjų poreikių turintiems vaikams“ (2013), įvairių ugdymosi poreikių turinčių vaikų tik daugėja, o jų ugdymosi procese reikalingos pertvarkos. Ankstesniuose dešimtmečiuose vykdoma atskirties politika vaikams, turintiems socialinių pedagoginių problemų, neatnešė teigiamų rezultatų – jie netapo pilnaverte visuomenės dalimi. Kaip teigiama dokumente, dabar Europos Sąjungos švietimo politika turi būti kuriama remiantis tokių vaikų integracija į ugdymo procesą. Remiantis šiuo principu, Europos sąjungos mokyklos buvo suskirstytos į tris grupes atsižvelgiant į specialiųjų poreikių ar socialinių pedagoginių problemų turinčių vaikų integraciją:

1. Pirmojoje grupėje šalių (Švedija, Suomija), bet kokių specialiųjų poreikių turintys vaikai yra pilnai integruojami į bet kokio tipo mokyklas. Mokyklose siūlomos įvairaus spektro paslaugos, kurios padėtų integruoti ugdymo ar socialinių sunkumų turinčius mokinius.

2. Antroje grupėje šalių (Vokietija, Prancūzija, Lenkija, Jungtinė Karalystė) specialiųjų poreikių vaikai mokomi pagal atskiras specialiąsias programas. Siekiant kuo didesnio bendrųjų ir specialiųjų programų atitikimo, mokyklose yra taip pat siūlomos įvairių švietimo pagalbos specialistų paslaugos.

Trečioje grupėje šalių (Belgija, Šveicarija) specialiųjų ugdymo poreikių turintys vaikai yra mokomi pagal visiškai atskiras programas specialiose mokyklose ar klasėse.

Kaip jau minėta, nepaisant mokyklos tipo, visas ugdymo įstaigas Europoje visos ugdymo įstaigos Europoje įgyvendina Europos sąjungos ir nacionalinio švietimo sistemos įstatymus. Daugumos jų principinės nuostatos į ugdymo kokybę ir aprėptį yra vieningos. Ši priklausomybė galioja ir kalbant apie įstatymus, susijusius su specialiųjų ugdymosi poreikių ar socialinių pedagoginių problemų turinčiais vaikais. Visi vaikai, tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose turi gauti reikiamą socialinę pedagoginę pagalbą, kuriai, nepriklausomai nuo mokyklos tipo, valstybė skiria lėšas (Parama specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, 2003).

Siekiant išanalizuoti socialinės pedagoginės veiklos organizavimą, tikslinga būtų atsižvelgti ne tik į mokyklos tipą, bet ir į socialinių pedagoginių problemų ar specialiųjų poreikių turinčių vaikų integraciją į ugdymo procesą.

Labiausiai į ugdymo procesą specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai yra integruojami Skandinavijos šalyse – Švedijoje ir Suomijoje.

Lietuvos švietimo sistema neretai lygiuojasi į suomiškąją švietimo sistemą, kuri pateikiama kaip pavyzdys, kuriuo turėtų sekti kiekviena valstybė. Kaip teigiama Suomijoje išleistoje brošiūroje – „Apie ugdymą Suomijoje trumpai“ (2017), visa švietimo sistema yra grįsta šiais principais:

1. Lygybės principu – visos paslaugos, susijusios su švietimu, yra nemokamos. Taip pat specialiųjų poreikių turintys ugdytiniai ar imigrantų vaikai yra lygiateisiai švietimo sistemos dalyviai.

2. Ugdymo sistema yra grįsta pasitikėjimu ir atsakomybe – ugdymo procesas yra autonominis, grįstas ne griežta kontrole, bet pagalba ir patarimais.

3. Mokymasis visą gyvenimą yra aktyviai skatinamas – tinkamas ankstyvasis ugdymas ir jam skiriamas didžiausias dėmesys - užtikrina sėkmingą individo augimą ir socializaciją.

J. Hamalainen (2016) teigia, kad pagrindinis socialinės pedagoginės pagalbos Suomijoje ir kitose Skandinavijos šalyse tikslas - užtikrinti individų socialinę adaptaciją ir integraciją, sutelkiant geriausius ugdymo specialistus.

Analizuojant konkrečias socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formas pastebima, kad svarbiausiu aspektu tampa ne įstatyminės nuostatos, o pagalbą teikiančių specialistų kūrybiškumas ir pagalbos formų įvairovė. J. Hamalainen (2016) pažymi, kad Suomijoje ir Švedijoje socialinės pedagoginės paslaugos teikiamos pasitelkiant inovatyvius metodus – dailės, meno ir muzikos terapiją

ar dramos būrelius, kurie padeda geriau nei pokalbiai ar diskusijos su įvairiais švietimo pagalbos specialistais . Suomijoje labai populiarus metodas, taikomas socialinėje pedagogikoje, yra „socio-kultūrinė animacija“. Kaip teigia T. Wallenius (2009) savo straipsnyje – „Socio-kultūrinė animacija veikloje su jaunais žmonėmis“, šis metodas gali būti taikomas įvairaus amžiaus ugdytinių grupėse. Svarbiausias šios veiklos principas - savanoriškas dalyvavimas. Ugdytiniai užsiėmimų metu tampa fiktyvaus sociumo dalimi – jie atlieka skirtingus vaidmenis, perima skirtingas visų visuomenės narių funkcijas, mokosi kartu dirbti siekiant bendro tikslo. Veiklų metu jie gali suprasti kitų žmonių ir savo elgesio motyvus, t.y. iš šalies stebėti save pačius. Taip pat šis metodas padeda ugdytiniams labiau integruotis į visuomenę ir tapti lygiaverčiais jos nariais.

Kaip jau minėta, Švedijoje ir Suomijoje vaikai, turintys įvairių specialiųjų poreikių, mokosi kartu su kitais vaikais. Esant išskirtiniams atvejams – protinei ar fizinei negalei, socialinės pedagoginės paslaugos teikiamos individualiai, koreguojant įprasto ugdymo proceso elementus, pvz., ugdymo turinio, ugdymo organizavimo ar kt.

Visame ugdymo procese, kaip ir daugelyje kitų šalių, ypatingas dėmesys skiriamas ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimui. Tik artimi šeimos ir pedagogų santykiai, gali padėti ne tik spręsti socialines problemas, bet ir prevenciškai su jomis „kovoti“.

J. Hamalainen (2016) savo straipsnyje – „Socialinė Pedagogika Suomijoje ir Švedijoje: lyginamoji analizė“ kaip svarbiausius socialinių pedagoginių paslaugų teikėjus įvardina – „socialinius patarėjus“, kurie atlieka socialinių pedagogų funkcijas – individualiai arba grupinių užsiėmimų metu dirba su vaikais, turinčiais socialinių problemų tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose. Tačiau nepaisant „socialinių patarėjų“ svarbaus vaidmens, socialinės pedagoginės paslaugos ir pagalba yra teikiama kompleksiskai – kartu dirbant mokytojams, patarėjams, sveikatos priežiūros specialistams ir socialiniams darbuotojams.

Tiek Suomija, tiek Švedija dėl savo išskirtinio požiūrio į ugdymą ir socialinę pedagoginę pagalbą išsiskiria iš kitų Europos šalių ne tik aukštais akademiais rezultatais, bet ir socialiai pozityvia bei tolerantiška aplinka. Visi ugdymo proceso dalyviai yra lygiateisiai, nepaisant jų ugdymosi sunkumų - įvairių psichologinių ir fizinių negalių. Svarbiausias ugdymo aspektas - integracija, t. y. visi mokiniai yra mokomi pagal vienodą ugdymo planą, kuris gali būti individualizuojamas, bet ne keičiamas. Esant sudėtingesnei situacijai – vidutinei arba didelei vaiko negaliai, mokykla yra įpareigota nedelsiant samdyti visus reikiamus specialistus, kurie dirbtų su tokiu su vaiku. Pedagogams taip pat yra keliami aukšti profesiniai reikalavimai – jie turi turėti ne tik pakankamai pedagoginių, bet ir socialinės pedagogikos žinių, nuolat dalyvauti tarptautiniuose projektuose ir bendradarbiauti su „socialiniu patarėju“.

Antrosios grupės šalyse – Vokietijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje, ir Jungtinėje Karalystėje visa socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra grįsta siekiu kiek galima labiau padėti specialiųjų ugdymo poreikių ar elgesio problemų turintiems vaikams integruotis į bendrąjį ugdymo procesą pasitelkiant įvairius švietimo pagalbos specialistus ar diferencijuojant ugdymo programas.

Analizuoti socialinių pedagoginių paslaugų tiekimo ypatumus reikėtų pradėti nuo vienos iš Europos šalių - Vokietijos, kurioje ir išryškėjo pagrindinės socialinės pedagogikos idėjos ir sukurta stabili socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo sistema.

Kaip teigiama O. Toporkovos, E. A. Glebovos, I. V. Vysotskajos ir V. T. Tikhaevos (2016) straipsnyje – „Socialinis pedagoginis darbas su skirtingomis amžiaus grupėmis Vokietijoje“, šioje šalyje socialinė pedagoginė pagalba suteikiama dviem būdais – mobiliu darbu ir gatvėse vykdomu socialiniu darbu bei prevencinėmis programomis integruojant mokinius, kuriems reikalinga pagalba į bendrą ugdymo sistemą.

„Mobilus darbas“ yra suprantamas kaip socialinės pedagogikos programa, skirta spręsti socialines jaunimo problemas – antisocialinį elgesį, dalyvavimą ekstremistinių grupių veikloje, alkoholio ir narkotinių medžiagų naudojimą. Pagrindinis mobilaus darbo objektas yra jaunas asmuo, kuris priešinas visuotinėms normoms ir elgesio taisyklėms. Pagrindinė pagalbos teikimo forma yra individualus darbas su asmeniu. Neatidėliotina pagalba suteikiama mažose ar didesnėse grupėse. Taip pat autorės pažymi, kad neformalus susitikimai su jaunimu taip pat yra viena iš pagalbos teikimo priemonių. Straipsnio autorės taip pat atskleidžia, kad Vokietijos ugdymo įstaigose yra specialūs poilsio kambariai, kuriuose ugdytiniai gali leisti laiką prižiūrimi socialinių darbuotojų. Svarbiausias „mobilaus darbo“ tikslas yra skatinti jaunų žmonių pozityvumą, suteikiant jiems galimybę išsikalbėti su specialistais bei įgauti kuo daugiau žinių apie tai, kaip tinkamai bendrauti su kitais vengiant griežto autoritarinio bendravimo stiliaus, t. y. pamokymų iš „viršesnių“ socialinės pagalbos tiekimo specialistų.

Pasak autorių, labai svarbu ir tai, kad pagalbą teikia ne tik įvairių sričių specialistai, bet ir kiti jauni žmonės, kurie taip pat savo gyvenime susidūrė su įvairiomis tiek ugdymo, tiek socialinėmis kilmės problemomis. Dar viena svarbi socialinės pedagoginės pagalbos tiekimo priemonė yra įvairios prevencinės programos vykdomos ugdymo įstaigose. Šias programas vykdo mokytojų tarybos atstovai kartu su ugdytinių tėvais ir mokyklos administracijos atstovais. Vykdamas prevencines programas ugdytinių tėvai yra skatinami reguliariai lankytis mokykloje bei prisidėti prie prevencinių programų kūrimo.

Mokyklose taip pat egzistuoja ir kitos programos, skirtos „kovoti“ su ugdytinių priklausomybėmis bei deviantiniu elgesiu.

Kaip pažymi ir J. Kornbeck ir N. S. Jensen (2009) savo knygoje – „Socialinės pedagogikos diversija Europoje“, socialinių pedagogų konsultacijos ir aktyvus tėvų įsitraukimas į socialinių pedagoginių problemų sprendimo veiklą yra svarbiausi faktoriai, užtikrinantys efektyvią pagalbą bet kokio amžiaus ugdytiniais.

Apibendrinant galima teigti, kad Vokietijoje svarbiausias socialinės pedagoginės pagalbos teikimo būdas yra „mobilus darbas“. Šio darbo formos varijuoja nuo individualaus darbo su ugdytiniu iki grupinių seansų, vykdomų ugdymo įstaigose esančiuose specialiose „poilsio zonose“. Svarbiausias visų veiklų tikslas yra pozityvaus elgesio skatinimas su mokyklos bendruomenės ir ugdytinių tėvų ar globėjų pagalba.

Prancūzijoje visos švietimo įstaigos, nepaisant jos privačios ar valstybinės yra dalinai arba visiškai subsidijuojamos valstybės, todėl privačiame ir valstybiniame ugdymo sektoriuje taikomi vienodi ugdymo standartai. Mokyklose privalo dirbti „Vaiko ir šeimos“ teisių specialistai. Jie praktiškai kontroliuoja visą teikiamą socialinę pagalbą remdamiesi įstatymiais aktais. Įstatyminė bazė, teikiant tiek socialinę, tiek socialinę pedagoginę pagalbą, yra labai svarbi. Mokyklose taip pat dirba „sociakultūrininkai“. Kaip pažymi J. Kornbeck ir N. S. Jensen (2009) , šie specialistai, baigę mokslus, organizuoja įvairias veiklas vaikams ir dirba socialiniuose centruose su šeimomis, turinčiomis įvairių finansinių problemų ar turinčių problemų dėl savo pilietybės.

XXa. Prancūzijoje egzistavo ir „specialusis ugdymas“. Ši ugdymo sritis jau nuo 1909 metų buvo privaloma ir nukreipta į protinę negalią turinčius vaikus. Asmenys, organizuojantys šį specialųjį ugdymą, visų pirma, turėjo pabaigti slaugytojų, o tik vėliau ir pedagogikos žinių kursus. Nors pagrindinė „specialiojo ugdymo“ paskirtis buvo padėti protiškai ar fiziškai neįgaliems vaikams integruotis į visuomenę ir mokytis su kitais vaikais, buvo pasiektas visiškai priešingas rezultatas – neįgalūs vaikai apskritai prarado visas galimybes būti integruojami į įprastą ugdymo sistemą. Atsisakius šio ydingo modelio buvo nuspręsti padėti ugdytiniais pasitelkiant ne medicinos, bet švietimo pagalbos specialistus.

Lenkijoje socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra grįsta švietimo pagalbos specialistų darbu mokyklose. Socialinė pedagoginė pagalba yra teikiama kompleksiskai, t. y. grupės specialistų, paskirtų mokyklos vadovo ir pedagoginės konsultacinės tarnybos. Šią grupę sudaro specialieji pedagogai, kalbos ar kitų sutrikimų specialistai, psichologai ir kiti nepriklausomi, mokyklos deleguoti, atstovai. Svarbiausia komandos funkcija - teikti visokeriopą socialinę pedagoginę pagalbą ir konsultacijas ugdytinių tėvams ir globėjams. Pagalbos grupėse teikiama veikla gali būti individuali ar grupinė, priklausomai nuo problemos pobūdžio. Pagalba teikiame 4-8 val. per savaitę, tačiau pagalbos trukmė gali būti ir ilgesnė.

Kaip teigia A. K. Czyz (2018) savo straipsnyje „Ankstyvoji pagalba vaiko raidai Lenkijoje“, trisdešimties metų darbo patirtis parodė, kad geriausi rezultatai, susiję su pagalba mokyklinio amžiaus vaikams, bus pasiekiami tik sėkmingai bendradarbiaujant terapeutams, tėvams ir vaikams. Šiandien didelis dėmesys Lenkijoje suteikiamas ne tik bendradarbiavimui, bet ir skubios socialinės pedagoginės pagalbos teikimui bei užtikrinimui nepaisant įvairių biurokratinių trikdžių.

Autorė A. K. Czyz (2018) taip pat akcentuoja, kad šiuo metu Lenkijoje siekiama įgyvendinti naują socialinės pedagoginės pagalbos modelį, kuriame tėvai ir ugdytiniai nebūtų tik pagalbos gavėjais, bet ir patys aktyviai įsitrauktų į pagalbos teikimą bei būtų atsakingais už galutinį rezultatą, visos atsakomybės nepriskiriant tik terapeutams. Autorė pastebi ir tai, kad Lenkijoje plečiamas ir socialinės pedagoginės pagalbos gavėjų tinklas – pagalba bus teikiama ne tik ugdytiniais, kurių sutrikimas yra oficialiai nustatytas, bet ir tiems, kurių sutrikimui ar problemos nėra tiksliai įvardintos ir apibrėžtos.

Mokyklos vadovai taip pat skatina ugdymo įstaigos ir kitų įvairių valstybinių institucijų bendradarbiavimą. Taip pat, esant specifinėms problemoms, mokykla yra pasiruošusi samdyti tam tikrus specialistus – kalbos terapeutus ar terapeutus, dirbančius su klausos ir regos sutrikimų turinčiais ugdytiniais.

Socialinės pedagoginės pagalbos reikšmę, raidą bei vaidmenį Jungtinėje Karalystėje tyrė Hallstedt ir Hogstrom (2005), kurie tyrimų išvadose pažymėjo, kad pagrindinis socialinės pedagogikos tikslas Jungtinėje Karalystėje yra socialinė integracija.

Jungtinėje Karalystėje už socialinės pedagoginės pagalbos organizavimą yra atsakingi „patarėjai“ (ang. Counsellor), kurių funkcijos labiausiai atitiktų socialinio pedagogo funkcijas. Jis teikia individualias konsultacijas ugdytiniais, kurie susiduria su įvairiomis pedagoginėmis arba socialinėmis problemomis.

Kaip akcentuoja F. Coussee, L. Bradt ir kt. (2010), kalbant apie socialinę pedagoginę pagalbą Jungtinės Karalystės mokyklose svarbu tai, kad visas specialistų dėmesys sutelktas į darbą su ikimokyklinio amžiaus vaikais arba paaugliais. Naujoms reformoms, susijusioms su socialine pedagogika ir socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis, politikus ir mokslininkus pastūmėjo būtent paauglių, pasižyminčių delinkventiniu elgesiu, tyrimai, kurių metu nustatyta, kad, respondentų teigimu, jiems labai trūksta bet kokio suaugusio žmogaus dėmesio ir rūpesčio. Taip pat šie vaikai teigė, kad jie savo aplinkoje pasigenda suaugusiųjų, kuriais galėtų pasitikėti, kurie galėtų juos išklausyti ir kuriems jie nebūtų tik dar vienas „atvejis ar pacientas“ (Coussee, Bradt ir kt, 2010). Tokie teiginiai ir sėkmingas Suomijos pavyzdys sąlygojo, kad 2017 m. valdžios atstovai paskelbė, kad visi ugdymo įstaigų darbuotojai galės dalyvauti valstybės finansuojamuose mokymuose apie mokinių psichinę sveikatą. Mokymu metu visi darbuotojai bus supažindinti su požymiais, padedančiais

identifikuoti psichinės ugdytinių sveikatos problemas. Tikimasi, kad iki 2019 m. kiekvienoje ugdymo įstaigoje bus bent po vieną kvalifikuotą šios srities specialistą.

Jungtinės Karalystės mokyklose dirba ir „ugdymo psichologai“, kurių pagrindinė funkcija - padėti mokiniams spręsti problemas, kurios tiesiogiai susijusios su ugdymo procesu, pavyzdžiui, mokyklos nelankymas ar mokyklos renginių praleidinėjimas, ugdymo plano individualizavimas ar diferencijavimas.

Mokykloje svarbų vietą užima ir karjeros planavimo specialistai. Jie padeda ugdytiniams suvokti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, nukreipia tinkama karjeros linkme. Nuo 2013 m. karjeros ugdymas tapo prioritetine sritimi.

Trečiojoje grupėje šalių – Šveicarijoje ir Belgijoje vaikai, turintys socialinių pedagoginių problemų yra tik dalinai integruojami į ugdymo procesą, nes pati švietimo sistema yra decentralizuota. Eurydyce duomenimis, šalyse nėra bendrų ir vieningų švietimo įstatymų ar nacionalinio ugdymo turinio, o už ugdymą ir visus klausimus, susijusius su juo yra atsakingi skirtingai kantonai (savivaldos).

Labai svarbu tai, apie 95 procentų moksleivių, tol kol mokslas yra privalomas, lanko valstybines mokyklas, tad privatus švietimo sektorius nėra pakankamai išvystytas. Šveicarijoje ir Belgijoje be valstybinių, egzistuoja specialiosios mokyklos, kuriose ugdomi specialiųjų poreikių ar elgesio bei socializacijos sutrikimų turintys vaikai. Konkrečiai Belgijoje egzistuoja visiškai atskira specialiojo ugdymo sistema, nors nuo 2014m. buvo išleistas įstatymas, kuriuo siekiama labiau integruoti ugdymo ar elgesio problemų turinčius vaikus – juos diferencijuotai mokyti pagal bendrus planus.

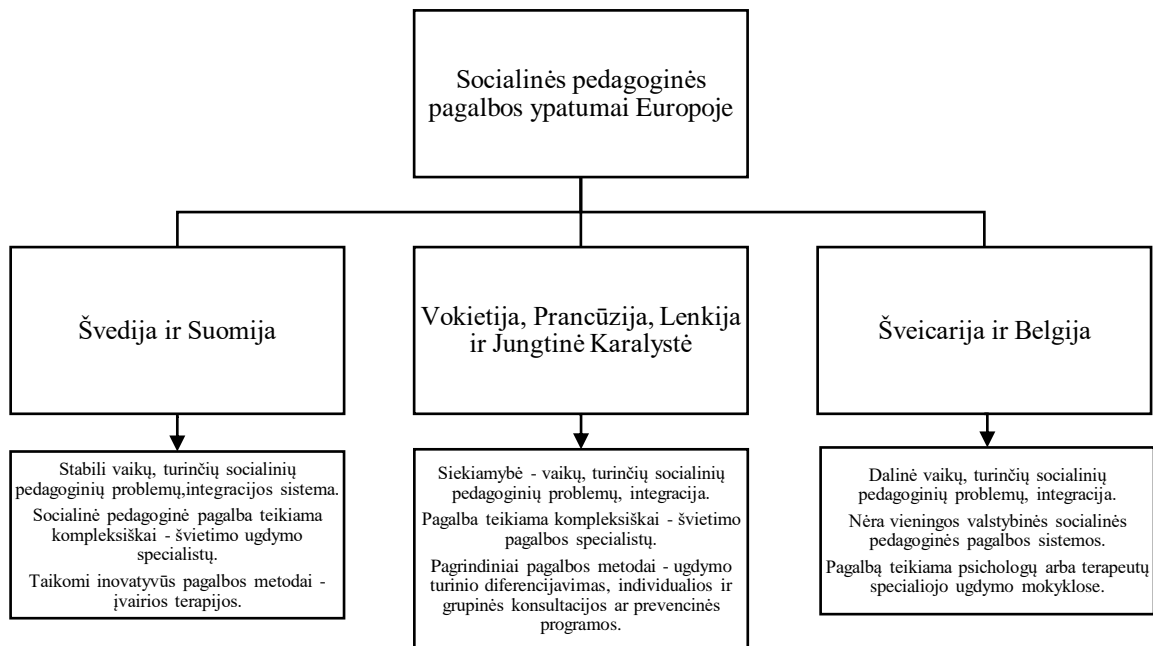
Detaliau analizuojant socialinės pedagoginės pagalbos modelius Belgijoje ir Šveicarijoje, F.Geyer (2009) pastebi, kad šalyse apie 5 procentai vaikų, turinčių specialiųjų poreikių ar elgesio problemų yra izoliuojami nuo bendros ugdymo veiklos. Šis vidurkis yra pakankamai aukštas lyginant su kitomis Europos Sąjungos šalimis, kuriose 3proc. vaikų atskirtis nuo bendrojo ugdymo yra laikoma virš normos ribų. Kalbėdamas apie socialinės pedagoginės pagalbos tiekėjus, autorius išskiria kalbos terapeutus ir psichologus, tačiau apie konkrečius specialistus, kurie padėtų socialinių pedagoginių problemų turintiems vaikams kalbama nėra.

C. Liesen savo mokslinėje ataskaitoje – „Padarykime mokyklas atsakingas už specialiųjų ugdymo poreikių turinčių mokinių ugdymą“ (2011) teigia, kad apskritai tiek Šveicarijoje, tiek Belgijoje, socialinė pedagoginė pagalba priklauso ne nuo konkrečių specialistų, bet nuo finansinės savivaldų paramos mokykloms. Jei savivalda skiria pakankamai lėšų, mokyklose socialinę pedagoginę pagalbą organizuos daugiau švietimo pagalbos specialistų ir jai bus teikiamas didesnis dėmesys.

Bendrai aptariant Šveicarijos ir Belgijos švietimo ir socialinės pedagoginės pagalbos sistemas pažymėti reikėtų tai, kad informacijos apie konkrečią socialinės pedagoginės pagalbos sistemą ir

pagalbos formas duomenų beveik nėra. Kaip teigia C. Liesen (2011), šiose šalyse nėra bendros tvarkos, o ugdymas priklauso nuo atskirų savivaldų bei jų narių individualių sprendimų ar finansinės padėties. Kaip ir minėta, vaikai, turintys socialinių pedagoginių problemų, yra dalinai atskirti nuo bendraklasių ir mokomi specializuotose mokyklose, kur jiems padeda psichologai ar terapeutai.

Apibendrintos Europos Sąjungos šalyse egzistuojančios socialinės pedagoginės pagalbos sistemos pavaizduotos paveiksle:

1 pav. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai Europoje.

Socialinės pedagoginės pagalbos sistemos analizuotos pasirinktose šalyse atsižvelgiant į pasirinktą faktorių – mokinių, turinčių socialinių pedagoginių problemų, integracijos lygmenį į bendrąsias ugdymo sistemas. Taip pat analizuotose šalyse egzistuoja privatus švietimo sektorius, nors ir yra išvystytas skirtingais lygmenimis. Valstybinis švietimas visose šalyse yra populiariesnis už privatų, o Šveicarijoje ir Belgijoje privatus švietimas yra išvystytas mažiausiai.

Svarbu pažymėti, kad apskritai privatus švietimas ir jame egzistuojančios socialinės pedagoginės pagalbos sistemos yra labai mažai tirtas reiškinys. Kaip teigia S. Taylor (2015), nors beveik kiekvienoje privačiose mokyklose yra specialiųjų poreikių turinčių mokinių, pasaulyje yra salyginai labai mažai tiriamosios literatūros, kuri atskleistų, kaip socialinė pedagoginė pagalba yra teikiama privačiame švietimo sektoriuje. Savo teiginį autorė motyvuoja faktu, kad dažnai privatus švietimo sektorius yra tik dalinai arba visiškai nepriklausomas nuo valstybės, o tai reiškia, kad privačias mokyklas kontroliuoti ir informaciją apie jas viešinti gali būti sunkiau. Nepaisant to, visoje Europoje galioja vieninga nuostata – visi vaikai turi teisę į ugdymą, tad privatus švietimas negali būti išimtimi.

Analizuotos šalys buvo suskirstytos į tris grupes pagal integracijos laipsnį. Labiausiai specialiųjų ugdymo poreikių mokiniai yra integruojami Skandinavijos šalyse – Švedijoje ir Suomijoje. Šiose šalyse egzistuoja stabiliausia socialinės pedagoginės pagalbos sistema, kurios pagrindinis tikslas yra teikti pagalbą naudojantis inovatyviausiais metodais – muzikos, dailės, animacijos terapija. Pagrindiniai pagalbos teikėjai yra terapeutai ir socialiniai patarėjai. Taip pat labai svarbus yra savanoriškas ir pozityvus tėvų požiūris bei artimi santykiai su pedagogais ir socialiniais patarėjais.

Vokietijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje vaikų, turinčių socialinių pedagoginių problemų, integracija yra sėkmingas modelis. Šalyse ugdytiniai į bendrą ugdymo procesą yra integruojami diferencijuojant ugdymo turinį ir specialistų pagalba konsultuojant tėvus ir jų vaikus. „Mobilus darbas“, individualios ar grupinės tėvų, vaikų bei mokytojų konsultacijos, terapeutų ir kitų švietimo pagalbos specialistų pagalba padeda užtikrinti socialinės pedagoginės pagalbos sistemos efektyvumą. Pagrindinis pagalbos principas yra jos kompleksiskumas – tai reiškia, kad į ugdymo ir pagalbos procesą turi „įsijungti“ visos pusės – specialistai, pedagogai, ugdytiniai ir jų tėvai bei mokyklos administracijos atstovai. Prevencinės programos šiose šalyse yra taip pat labai populiarios ir nukreiptos į esmines problemas mokyklose – patyčias, asocialių elgesį ar žalingus įpročius.

Šveicarijoje ir Belgijoje švietimo sektorius ir socialinė pedagoginė pagalba yra decentralizuoti, t.y. neturi nei vieningos stabilios sistemos, nei įstatymų, kurie reguliuotų socialinės pedagoginės pagalbos sistemą. Specialiųjų ugdymo poreikių turintys vaikai neretai yra mokomo specialiojo ugdymo mokyklose, kuriose dirba psichologai ar kiti terapeutai. Informacijos apie šalyse taikomus pagalbos metodus beveik nėra, nes jie priklauso išskirtinai nuo kiekvienos savivaldos bei jos finansinės padėties. Šiose šalyse ugdymas yra vykdomas keliomis pagrindinėmis kalbomis – Prancūzų, Vokiečių ir Italų kalbomis, kas taip pat apsunkina vieningos švietimo sistemos politikos sukūrimą.

Apibendrinant bendrąsias tendencijas Europos mastu teigtina, kad švietimo pagalba, kuri dėl vis didėjančio mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo poreikių, tampa vienu svarbiausiu ugdymo aspektu. Europos komisijos dokumente – „Pagrindiniai europos švietimo duomenys“ (2012) pažymima, kad daugumoje ES šalių švietimas yra centralizuotas, t.y. priklausomas nuo centrinio subjekto -valstybės, tad visi ugdymo procesai, įskaitant socialinę pedagoginę pagalbą yra taip pat pavaldūs valstybiniam įstatymams tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose. Socialinė pedagoginė pagalba yra teikiama privačiame ir valstybiniuose sektoriuose, tačiau išanalizavus dokumentus pastebima, kad skiriasi pagalbos teikimo principai. Valstybinėse mokyklose Europoje teikiant socialinę pedagoginę pagalbą yra remiasi tik valstybiniais įstatymais, tuo tarpu privačiose mokyklose pedagogai remiasi ir įstatymais, ir rekomendacinio pobūdžio metodologine medžiaga. Taip pat privačiose mokyklose alternatyviosios švietimo idėjos yra daug priimtinesnės nei valstybinėse – privačiose taikomi netradiciniai ugdymo metodai ar aplinka, akcentuojamasi į globalios asmenybės

ugdymą (taikant tarptautines programas), socialinė pedagoginė pagalba nėra formalizuota ir labiau remiasi ugdytinio prigimtimi nei valstybės įstatymais. Tuo tarpu valstybinėse mokyklose, dėl ženkliai didesnio mokinių skaičiaus ir kontingento, teikiant pagalbą labiau atsižvelgiama ne į vaikų prigimtį ar į populiarias alternatyvias pagalbos teikimo formas, o į valstybinės skiriamą finansavimą ir tikslingą jo panaudojimą.

1.3. Privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumai socialinės pedagoginės pagalbos teikimo aspektu

Siekiant kokybiškai tirti socialinės pedagoginės pagalbos teikimą privačiose ugdymo įstaigose, svarbu suvokti ir analizuoti skirtumus Lietuvos ir Europos Sąjungos praktikoje. Ugdymo įstaigų specifikos ir pagrindinių skirtumų žinojimas, padės aiškiau suvokti išorines ir vidines aplinkybes, nulemiančias socialinės pedagoginės pagalbos teikimą ir šių paslaugų kokybę.

Kaip teigiame oficialiame Europos komisijos internetiniame puslapyje – „Eurydice“, nevalstybinio švietimo sektorius Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse pamažu kryptingai plečiasi. Nors valstybinis švietimo sektorius visose Europos Sąjungos šalyse yra dominuojantis, tačiau atsiranda šalių, pavyzdžiui, Olandija, kuriose privatus švietimas yra daug populiariesnis ir didžioji dalis mokinių eina į pusiau valstybės finansuojamas privačias mokyklas.

Kaip pažymi A.B.Dijkstra ir kt. (2001), Europos Sąjungos šalys, lyginant su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ar kitais žemynais, privatų švietimo sektorių – privačias mokyklas, skatina būti labiau prieinamomis tėvams dėl sąlyginai nedidelių mokesčių už mokslą. Amerikoje privatus švietimo sektorius yra prieinamas tik ypač aukštas pajamas turintiems tėvams ar religinių bendruomenių nariams. Tuo tarpu Europoje situacija skiriasi – privačias mokyklas lanko ir ugdytiniai, kurių tėvų pajamos yra vidutinės ar aukščiau vidutinių. Taip pat svarbu pažymėti, kad analizuojant mokslinę medžiagą apie privačias mokyklas pastebėta, kad didžioji dalis privačių mokyklų savo pavadinime naudoja žodį „Tarptautinė“ (pavyzdžiui, „Tarptautinė Europos mokykla“ – „International School of Europe“; „Tarptautinė Florencijos mokykla“ – „International School of Florence“; „Vilniaus Tarptautinė Mokykla“ – „Vilnius International School“), kas suponuoja faktą, kad privatus švietimo sektorius yra nukreiptas arba pritraukia tarptautinių mokinių dėmesį.

Tačiau nors privačios mokyklos ar darželiai pakankamai sparčiai populiarėja visame pasaulyje, mokslinė S.Taylor (2005) pastebi, kad privatus švietimo sektorius išlieka mažiausiai tirtu segmentu ne tik Europoje, bet ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Analizuojant esamus privataus švietimo sektoriaus tyrimus pastebima, kad dažniausiai tyrimai susiję su privačių mokyklų finansavimu ar jų

vadovų požiūriu į skirtingas švietimo situacijas, tėvų motyvais renkantis privačią ugdymo įstaigą, tačiau tyrimų, kurie būtų susiję su konkrečia veikla, pavyzdžiui, privačiose mokyklose taikomomis programomis ar egzistuojančiomis socialinės pedagoginės pagalbos sistemomis labai trūksta.

Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys, nėra išimtis – labai trūksta informacijos apie privatų švietimo sektorių.

Konkrečiai yra žinoma, kad nuo 2011- 2018 m. nevalstybinių ugdymo įstaigų skaičius Lietuvoje išaugo dvigubai, kaip ir jose besimokančių mokinių dalis nuo bendro visų mokinių skaičiaus.

Lietuvoje „nevalstybinėmis mokyklomis yra pripažintos tos mokyklos, kurių steigėjas nėra nei savivaldybė, nei valstybė. Nors lėšas, reikalingas ūkiui ir kitai veiklai, nevalstybinės mokyklos turi gauti iš savo steigėjų arba klientų – besimokančiųjų, jos turi galimybę ir iš valstybės gauti mokinio ar studento krepšėlį“ (Švietimo problemos analizė, 2010, 1p.).

Už švietimo kokybę ir visas nevalstybinėje ugdymo įstaigoje vykstančias veiklas atsakingas yra ugdymo įstaigos steigėjas.

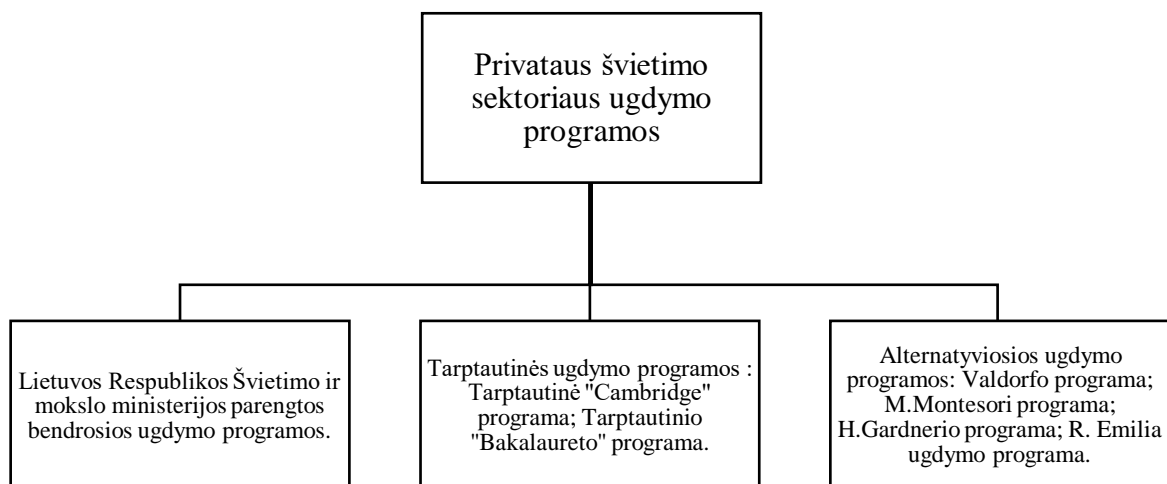
Analizuojant alternatyvų valstybiam švietimui, pagal Švietimo Problemos Analizė leidinį – „Savitos mokyklos: Netradicinės, Alternatyvios ar tiesiog kitokios?“ (2012), svarbu pažymėti, kad Lietuvoje yra sukurta 16 alternatyvių mokyklų modelių: *Valdorfo mokyklos; Progresyvosios mokyklose; Mokyklos be sienų; Chartijos mokyklos, Tarptautinės Mokyklos ir t.t.* Pažymėtina ir tai, kad didžioji dalis alternatyvių mokyklų nėra arba yra tik dalinai finansuojamos Lietuvos Respublikos, tad alternatyviosios mokyklos taip pat gali būti priskiriamos privačiam švietimo sektoriui.

Kaip teigiama Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serijos straipsnyje – „Ar reikia bijoti nevalstybinio švietimo“ (2010), atsižvelgiant į tai, kad nevalstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose Lietuvoje mokosi mažiausias skaičius mokinių visoje Europoje, 15-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje „įsipareigota vienodai finansuoti valstybines ir nevalstybines mokyklas lankančius mokinius sudarant sąlygas nustatyto dydžio tėvų bendruomenėms inicijuoti nevalstybinių (taip pat ir tradicinių religinių bendruomenių) mokyklų steigimą“ (Švietimo problemos analizė, 2010, 1p.). Straipsnyje taip pat išskiriamos ir konkrečios privačių ugdymo įstaigų ypatybės:

- Visiškas arba dalinis nevalstybinis finansavimas;
- Teisė rinkti mokesť už mokslus;
- Teisė pasirinkti mokinius;
- Visiškas arba dalinis valstybinio ugdymo reguliavimo atsisakymas;
- Unikalūs arba papildantys valstybinius ugdymo tikslai ir būdai;
- Ugdymo kokybė jose, kaip ir valstybinėse ugdymo įstaigose, prižiūrima valstybės.

Ž. Karvelienės (2010) atliktas tyrimas (vienas iš nedaugelio nevalstybinių ir privačių ugdymo įstaigų) padeda atskleisti ir daugiau specifinių privačių ugdymo įstaigų bruožų. Ugdymo įstaigų vadovai pažymi, kad dirba labai lanksčiu grafiku, kuris derinamas su ugdymo įstaigos klientais – mokinių tėvais. Pedagogai, dirbantys tokiose įstaigose, pažymi, kad netradiciniai ugdymo metodai yra jų prioritetinga sritis.

Privačių ugdymo įstaigų pedagogams taip pat svarbu, kad juos vienytų bendra filosofija bei kad ugdymo procesas būtų grįstas pedagogų bendradarbiavimu. Taip pat pažymėtina, kad privatus ugdymo įstaigas vienija ne toks standartizuotas ugdymo turinys. Nors Lietuvoje ir yra siūlomos ugdymo programos, grįstos Valdorfo ar M. Montesori pedagoginėmis sistemomis ar Regio Emilia ugdymo metodais, tačiau tokį ugdymą siūlo tik privačios ar nevalstybinės ugdymo įstaigos, kuriose ugdymo turinys yra lankstesnis ir novatoriškesnis. Paveiksle pateikiama privataus švietimo sektoriaus ugdymo programų įvairovė Lietuvoje:

2 pav. Privataus švietimo sektoriaus ugdymo program įvairovė.

Analizuojant privataus švietimo sektoriaus ugdymo programas ir atsižvelgiant į magistrinio darbo temą, didelis dėmesys buvo skirtas socialinės pedagoginės pagalbos galimybėms privačiose mokyklose, kurios ir vykdo minėtas programas.

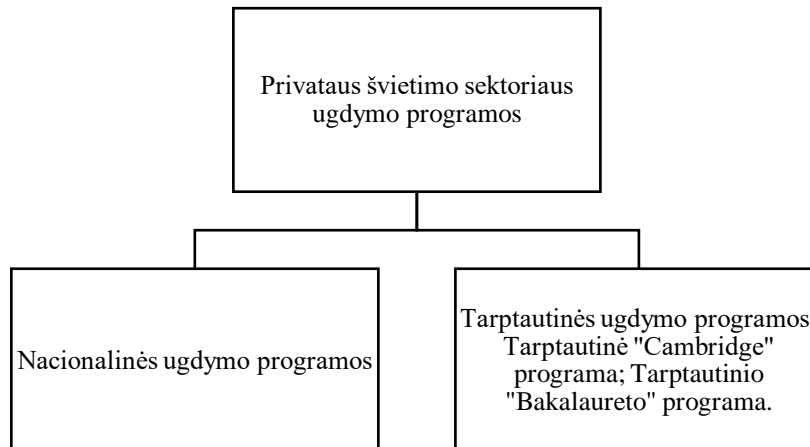
Privačiose mokyklose, kurios vykdo bendrąsias Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos parengtas programas, socialinė pedagoginė pagalba yra reglamentuota dokumentais. Tokiose mokyklose už socialinę pedagoginę pagalbą yra atsakingi švietimo pagalbos specialistai bei Vaiko gerovės komisijos nariai. Socialinė pedagoginė pagalba yra teikiama kompleksiskai – bendradarbiaujant specialistams, o pagalbos formas apima – individualias ir grupines ugdytinių ir jų tėvų konsultacijas ir prevencines programas.

Privačiose mokyklose, kurios vykdo tarptautines ugdymo programas socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra grįsta ne įstatymais, o rekomendacinio pobūdžio dokumentais. Remiantis „Tarptautinio Bakalaureato“ programos dokumentu – „Inkliuzinis mokymas“ (2016) galima teigti, kad pagalba teikiama diferencijuojant ugdymo turinį atsižvelgiant į kiekvieno mokinio poreikius, asmenybę ir mokymosi stilių. Taip pat labai svarbu, kad mokiniams būtų užtikrinama teisė turėti mokytoją asistentą, kuris klasėje arba už klasės ribų, jam teiktų būtiną pagalbą – konsultuotų, padėtų paruošti namų darbus ar tiesiog nusiraminti. „Tarptautinio Bakalaureato“ programa taip pat ypatingą dėmesį skiria švietimo pagalbos specialistams, kurie prisideda prie pagalbos teikimo. Tokių pat nuostatų laikosi ir tarptautinė „Cambridge“ programa, kuri yra pritaikyta ir specialių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Remiantis programos dokumentu „Specialieji ugdymo poreikiai“ (2017), „Cambridge“ programa siūlo mokymą specialiose pritaikytose erdvėse (mokyklos, vykdančios programą įsipareigoja tokias įrengti), ugdymo turinio diferencijavimą ir specialius apmokymus pedagogams ir pedagogų asistentams (mokymai skirti darbo su socialinių pedagoginių problemų turinčiais mokiniais).

Alternatyvias ugdymo programas siūlančios privačios mokyklos taip pat turi taikyti ir alternatyvias socialinės pedagoginės pagalbos formas. M. Montesori grįsta ugdymo programa ragina pedagogus labiau gilintis į kiekvieno vaiko prigimtį ir jautimus. Ypatingą dėmesį skiriant ugdytinio prigimčiai ir lavinimui atsižvelgiant į ją, galima išvengti socialinių pedagoginių problemų. Taip pat M. Monterosi programa yra grįsta įvairiomis terapijomis (individuali vaiko terapija; tėvų terapija ir t.t.), kurių metu tėvai atlieka koterapeutų vaidmenį. Kaip teigia O. Labanauskienė (2006), M. Montesori terapijų tikslas pamatyti vaiko ypatingus gebėjimus ir juos stimuliuoti siekiant išvengti psichomotorinės psichikos raidos problemų. H. Gardnerio programoje taip pat ypatingas dėmesys skiriamas ugdymui ir socialinių pedagoginių problemų sprendimui atsižvelgiant į vaiko prigimtį. Kaip teigia R. Kišonienė ir R. Dudzinskienė (2007) vaikams socialinę pedagoginę pagalbą suteikti turėtų specialiojo ugdymo komisija, kuri numato, kokių specialistų pagalbą prireiks vaikui. Mokytojas kartu su komisijos nariais aptaria, kokias ugdymo formas ar intervencijas taikys ugdytiniui. Į procesą gali būti įtraukiamas ir mokytojo padejėjas. R. Emilia ugdymo programoje numatyta, kad socialinę pedagoginę pagalbą teikia įvairūs švietimo pagalbos specialistai, o teikiant pagalbą svarbiausia tampa aplinka, kurioje ji teikiama. Svarbiausias pagalbos principas yra tai, kad ji turi būti nukreipta į vaiko prigimtį.

Analizuojant Europines privačių mokyklų tendencijas pastebima, kad didžioji dalis privačių mokyklų save tapatina su tarptautinėmis mokyklomis ir vykdo tarptautines „Cambridge“ ar „Tarptautinio Bakalaureato“ programas.

Paveiksle pateikiamos privataus švietimo sektoriaus populiariausios ugdymo programos Europoje:

3 pav. Privataus švietimo sektoriaus ugdymo programos.

Analizuojant privačių mokyklų Europoje tinklapį (www.mypremieurope.com) pažymėtina, kad didžioji dalis Europos privačių mokyklų yra labiau akcentuotos į tarptautinį nei į valstybinį ugdymą. Didžioji dalis mokyklų vykdo arba „Cambridge“, arba „Tarptautinio Bakalaureato“ skirtingų pakopų –pradinio, vidurinio arba aukštesniojo lygmens ugdymo programas. Palyginimui taip pat pastebima, kad valstybinės ugdymo programos Europoje yra mažiau populiarios nei Lietuvoje, o alternatyvias programas siūlančios mokyklos vis dėlto nėra tokios populiarios kaip tarptautinės.

Analizuojant ir siekiant dar tikslesnės privataus švietimo sektoriaus analizės tikslinga būtų palyginti privatų ir valstybinį švietimo sektorių. Palyginus du skirtingus švietimo sektorius galima atskleisti dar daugiau privataus ugdymo sektoriaus ypatybių, susijusių su tėvų lūkesčiais renkantis privačias mokyklas ir pačių pedagogų nuomone apie privačias mokyklas.

L. Benveniste, M. Carnoy ir R. Rothstein (2003) knygoje – „Visi lygūs: Ar skiriasi valstybinės ir privačios mokyklos“ aprašytas pirmasis praktinis privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų veiklos specifikos tyrimas. Buvo atliktas kiekybinis tyrimas, pagrįstas interviu metodu, kurio metu buvo apklausti skirtingų Kalifornijos privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų pedagogai, ugdytiniai ir jų tėvai. Autoriai, išanalizavę tyrimo metu surinktus duomenis, išskiria pagrindinius privačių ugdymo įstaigų požymius:

- Privačios ugdymo įstaigos, kaip ir jų klientai, atsirenka vieni kitus. Abi proceso pusės vienija bendri interesai ir tikslas, kitu atveju – proceso dalyvių bendradarbiavimas tampa beveik neįmanomu.
- Apklausus privačių ugdymo įstaigų vadovus ir administracijos darbuotojus paaiškėjo, kad tėvai į ugdymo ir kitus mokykloje vykstančius procesus įsitraukia daug aktyviau nei valstybinėse

mokyklose. Pagrindinis valstybinėse mokyklose apklaustųjų pedagogų noras buvo, kad tėvai labiau įsitrauktų į visus mokykloje vykstančius procesus. Privačių įstaigų darbuotojai tokios problemos neišskyrė.

- Kaip teigia A. Lienert - Brown (2013), privačių mokyklų organizacinė struktūra yra daug paprastesnė nei valstybinių mokyklų, nes privačias mokyklas renkasi atitinkamo socialinio sluoksnio ir atitinkamas pajamas gaunantys asmenys. Kaip teigia autorius, valstybinėse mokyklose mokosi didesnis skaičius ugdytinių iš skirtingų socialinių sluoksnių, prie kurių turi prisitaikyti didesnis skaičius skirtingų sričių specialistų.

- Savo knygoje mokslininkai E. Chub ir Terry M. Moe (1990) teigia, kad privačios mokyklos išsiskiria aukštu diskretiškumo laipsniu, t.y. privačių įstaigų vadovai ir darbuotojai nėra linkę viešinti savo veiklos tol, kol ji visapusiškai padeda įgyvendinti mokyklos misiją ir viziją, kuri sutampa su tėvų ar globėjų norais. Taip pat privačiose ugdymo įstaigose išvengiama didesnių konfliktų tarp tėvų ir mokyklos vadovų dėl abiejų ugdymo proceso dalyvių homogeniškumo.

- Privačiose ugdymo įstaigose daug didesnis dėmesys skiriamas tėvų ar globėjų norams ir reikalavimams. Kadangi privačios mokyklos finansiškai yra tiesiogiai priklausomos nuo ugdytinių tėvų ar globėjų, todėl šių mokyklų vadovai daug labiau atsižvelgia į jiems keliamus tėvų ar globėjų reikalavimus ar pageidavimus. Valstybinių mokyklų vadovai savo interviu teigė, kad tėvų pageidavimai ir norai nėra pats svarbiausias prioritetas, o tik vienas iš daugelio ugdymo proceso aspektų. Prie interviu vykdymo prisidėjęs M. Friedman mini ir tai, kad valstybinės mokyklos yra mažiau „veiksmingos“ kalbant apie tėvų norimas paslaugas. Pasak mokslininko, tai vyksta, todėl, kad valstybinės mokyklos nesivaržo tarpusavyje su kitomis valstybinėmis mokyklomis, kurios gal ir gali pasiūlyti aukštesnės kokybės ugdymą ar platesnį papildomų paslaugų spektrą. Renkantis valstybinę mokyklą tėvai daugiau dėmesio suteikia vietai, t.y. ar mokykla yra arti jų namų ir vaikui bus patogų į ją nuvykti. Tuo tarpu privačios įstaigos yra „priverstos“ nuolat koreguoti ir tobulinti savo ugdymo turinį bei kokybę tam, kad galėtų klientui – tėvams arba globėjams įrodyti, kad yra geresnės.

- Valstybinių įstaigų vadovai ir darbuotojai teigė, kad jie yra labiau suvaržyti įstatymų ir ugdymo turinio nei jų kolegos, dirbantys privačiose ugdymo įstaigose. Valstybinių ugdymo įstaigų darbuotojai ir vadovai teigė, kad jie yra tiesiogiai visiškai priklausomi nuo vietinės valdžios, švietimo įstatymų bei visų mokesčių mokėtojų.

- Į valstybines įstaigas priimami visi norintys mokiniai, turintys skirtingų gabumų ar mokymosi bei elgesio problemų. Ugdymo įstaigų darbuotojai yra priversti dirbti su labai skirtingais mokiniais, kai tuo tarpu privačios ugdymo įstaigos pačios atsirenka savo ugdytinius. Privačios įstaigos turi visišką laisvę ir atsakomybę renkantis mokinius ar juos diferencijuojant.

Remiantis knygos „Visi lygūs: Ar skiriasi valstybinės ir privačios mokyklos“ (2003) autorėmis Benveniste L., Carnoy M., Rothstein, pateiktus tyrimo rezultatus, galima išskirti šiuos pagrindinius privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų skirtumus (2 lentelė).

2 lentelė. Privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų skirtumai remiantis bendraisiais požymiais

Privačios ugdymo įstaigos	Valstybinės ugdymo įstaigos
<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys kliento interesams. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kliento interesai nėra vienas iš svarbiausių ugdymo aspektų.
<ul style="list-style-type: none"> • Didesnis tėvų įsitraukimas į ugdymo procesą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trūksta tėvų įsitraukimo ir pagalbos ugdymo procese.
<ul style="list-style-type: none"> • Nesudėtinga – pakankamai homogeniška organizacinė struktūra. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacinė struktūra yra sudėtinga ir apima įvairių socialinių sluoksnių asmenis.
<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys diskretiškumui. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dauguma problemų yra eskaluojamos viešai.
<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys skiriamas tėvų norams, susijusiems su platesniu paslaugų spektru, suteikiamu ugdytiniams. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tėvų norai ir pastebėjimai yra patariamojo pobūdžio.
<ul style="list-style-type: none"> • Mažesnė priklausomybė nuo įstatymų ir įvairių ugdymo reikalavimų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys skiriamas įstatymams. Ugdymo proceso organizavimas remiasi griežtomis įstatymo normomis ir aktais.
<ul style="list-style-type: none"> • Mokiniai priimami pagal pačios mokyklos nustatytus kriterijus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mokiniai priimami, neatsižvelgiant į jų socialinį sluoksnį, gabumus ar elgesį.

Sudaryta pagal L. Benveniste, M. Carnoy ir R. Rothstein, 2003

Detaliau analizuojant privataus ir valstybinio švietimo sektoriaus skirtumus, svarbu yra suvokti ir priežastis, dėl kurių ugdytinių tėvai ar globėjai renkasi ugdymo įstaigas.

Dr. A. Beavis (2004) buvo vienas iš nedaugelio mokslininkų, kuris atliko tyrimą „Kodėl tėvai renkasi valstybines ar privačias mokyklas“, kurio metu siekė išsiaiškinti tiksliai ir konkrečiai tėvų ar globėjų mokyklų pasirinkimo priežastis. Tyrimas buvo orientuotas į tris pagrindinius klausimus:

1. Kokios šeimyninės aplinkybės gali nulemti privačios ar valstybinės ugdymo įstaigos pasirinkimą?
2. Kokie ekonominiai veiksniai daro įtaką valstybinės ar privačios ugdymo įstaigos pasirinkimui?
3. Kas daro įtaką tėvų suvokimui ir nuomonei apie privačias ir valstybines mokyklas?

Tyrimo duomenys surinkti apklausus 600 respondentų, gyvenančių Australijoje.

Tyrimo rezultatai parodė, kad ugdytinių, besimokančių privačiose ugdymo įstaigose, tėvai yra šiek tiek aukštesnio profesinio statuso palyginus su tėvais, kurių vaikai mokosi valstybinėse

mokyklose. Autorius padarė išvadą, kad tėvų išsilavinimas turi didelę įtaką ugdymo įstaigos pasirinkimui. Savo tyrime autorius pateikia ir konkrečius skaičius: tik penktadalyje šeimų, kurių vaikai mokosi valstybinėse ugdymo įstaigose, abu tėvai turi aukštąjį išsilavinimą; daugiau nei ketvirtadalyje šeimų, kurių vaikai mokosi privačiose ugdymo įstaigose, abu tėvai turi aukštąjį išsilavinimą.

Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad tėvų, kurių vaikai lanko privačias ugdymo įstaigas, pajamos yra penktadaliu didesnės už tėvų, kurių vaikai lanko valstybines mokyklas. Autorius siekė išsiaiškinti ir tai, ar tėvai, turėdami finansines galimybes, leistų savo vaikus į privačias mokyklas. Uždavus šį hipotetinį klausimą buvo užfiksuota, kad 50 proc. tėvų, turėdami aukštesnes pajamas, savo vaiką vestų į privačią mokyklą. Šie respondentai pažymėjo, kad vaikai, besimokantys privačiose mokyklose, yra labiau disciplinuoti dėl jiems suteikiamo didesnio individualaus dėmesio. Mokytojai, dirbantys privačiose mokyklose, yra labiau patenkinti savo darbo sąlygomis mokykloje, kas užtikrina dar geresnę ugdymo proceso kokybę.

Atsakymų į trečiąjį tyrimo klausimą rezultatai parodė, kad, tėvų nuomone, privačiose mokyklose yra labiau puoselėjamos tradicinės vertybės, pavyzdžiui, mokyklinės uniformos. Valstybines mokyklas besirenkantys tėvai daugiau akcentavo socialinį saugumą ir sąlyginį pripratimą prie jau žinomos valstybinių mokyklų tvarkos, reikalavimų ir įprasto ugdymo proceso. Taip pat tėvams buvo svarbu ir tai, kad mokykla būtų strategiškai jiems patogioje vietoje.

Apibendrinęs savo tyrimo rezultatus, Dr. A. Beavis (2004) iškėlė retorinį klausimą, ar tikrai privačių mokyklų reprezentatyvumas turi ir gali būti esminiu, viską nulemiančiu faktoriumi, kuriuo vadovaujasi tėvai.

Šio Australijoje atlikto plataus tyrimo rezultatai suponavo idėją ne tik apie pagrindines priežastis, renkantis privačias ir valstybines ugdymo įstaigas, bet ir apskritai apie šių įstaigų skirtumus remiantis tėvų išsilavinimu, finansine padėtimi bei vertybinėmis nuostatomis (3 lentelė).

3 lentelė. Privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų skirtumai orientuojantis į tėvų išsilavinimą, finansinę padėtį bei vertybines nuostatas

Privačios ugdymo įstaigos	Valstybinės ugdymo įstaigos
<ul style="list-style-type: none"> • Aukštas profesinis ir akademinis tėvų ar globėjų statusas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žemesnis tėvų ar globėjų profesinis ir akademinis statusas.
<ul style="list-style-type: none"> • Aukštesnės tėvų ar globėjų pajamos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vidutinės arba minimalios tėvų ar globėjų pajamos.
<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys tradicinėms vertybės ir tvarkai (disciplinai) 	<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys socialiniam ir kultūriniam saugumui.
<ul style="list-style-type: none"> • Didelis dėmesys individualiam darbui su ugdytiniais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dėmesys kolektyviniam darbui.

Sudaryta pagal A. Beavis, 2004

Dar vienas labai svarbus ir tuo pačiu kontraversiškas PISA tyrimas – „Nelygybė Lotynų Amerikos Švietimo sistemoje – valstybinių ir privačių mokyklų ugdytinių rezultatų skirtumų priežastys“ (2012), nukreiptas į privatų ir valstybinį švietimo sektorių, buvo atliktas G. A. Aristizibal, G. Gimenez ir D.P.X.D. Embun. Tyrimo metu autoriai siekė atskleisti tikrąsias priežastis, kurios nulemia, valstybinėse ir privačiose mokyklose besimokančiųjų ugdytinių pasiekimų skirtumus. Šis tyrimas apie privačias mokyklas buvo vienas iš didžiausių istorijoje, nes tyrimas atliktas susistemintus net aštuoniose Lotynų Amerikos šalyse – Argentina, Brazilija, Čilė, Kolumbija, Kosta Rika, Meksika, Peru ir Urugvajus - vykusių tyrimų rezultatus.

Tyrimo autoriai mokinių ugdymosi pasiekimų skirtumų priežastis suskirstė į keturias pagrindines grupes:

- Asmeninės ugdytinių savybės;
- Šeimyninės aplinkybės;
- Sociaekonominės priežastys;
- Ugdymo įstaigos charakteristikos.

Kaip teigia tyrimo autoriai, akademinų pasiekimų skirtumai yra gana dviprasmiški – kalbos, matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų rezultatai privačiose ir valstybinėse mokyklose skiriasi akivaizdžiai, tačiau galima teigti ir tai, kad skirtumai nėra tiesiogiai priklausomi nuo ugdymo įstaigos tipo. G. A. Aristizibal, G. Gimenez ir D.P.X.D. Embun (2012) savo tyrime pažymi, kad rezultatai yra labiau priklausomi nuo asmeninių ugdytinių savybių bei šeimyninių ir sociaekonominių aplinkybių.

Tyrimo autoriai savo darbe rėmėsi Oliveira, Belluzzo, and Pazello (2013), Krüger ir Formichella (2012), Formichella (2011) bei Cervini (2003) atliktais tyrimais Argentinoje.

Mokslininkai, ištyrę Argentinos mokinius, nustatė, kad tie vaikai, kurių pasiekimai buvo žemi mokantis aštuntoje klasėje valstybinėje mokykloje, dar prasčiau mokėsi privačioje mokykloje. Tai suponuoja prielaidą, kad akademiniai pasiekimai yra tiesiogiai susiję su vaiko asmeniniais gabumais.

Tirdami šeimos narių poveikį ugdytinių pasiekimams G. A. Aristizibal, G. Gimenez ir D.P.X.D. Embun (2012) nustatė, kad aukštesnių mokymosi rezultatų pasiekė tie mokiniai, kurių namuose buvo daugiau knygų. Mokslininkai nustatė, kad aukštus mokymosi rezultatus demonstruoja mokiniai, kurių tėvai aktyviai skaito patys ir skatina skaityti savo atžalas bei tie, kurių abu ar vienas iš tėvų turi įgiję aukštąjį išsilavinimą. Tokie empirinio tyrimo rezultatai įrodo, kad socioekonominiai ir šeimyniniai faktoriai gali turėti akivaizdžiai didesnę įtaką mokinių pasiekimams nei pati ugdymo įstaiga.

Tyrimo autoriai taip pat pastebėjo įdomią tendenciją. Pasak jų, ugdymo rezultatams svarios įtakos turi ir šalies ekonominė situacija. Didžiausi skirtumai tarp privataus ir valstybinio sektoriaus ugdytinių rezultatų pastebimi Urugvajuje ir Brazilijoje. Skirtumai yra pakankamai dideli, nes kiekvieno dalyko rezultatai skiriasi apie 60 taškų, t.y. moksleiviai, besimokantys privačiose mokyklose, surenka akivaizdžiai daugiau taškų palyginus su valstybinių mokyklų ugdytiniais. Autorių teigimu, šis skirtumas yra toks didelis dėl didelės atskirties tarp socialinių grupių visuomenėje – nėra vidurinio sluoksnio. G.A.Aristizibal, G. Gimenez ir D.P.X.D. Embun (2012) pažymi, kad skurdžios valstybinės mokyklos neturi pakankamai žmogiškųjų ir finansinių resursų užtikrinti bent patenkinamus akademinis rezultatus. Kaip ir minėta, nors rezultatų skirtumas yra didelis ir akivaizdus, tačiau tiesiogiai labiau priklausomas yra nuo pačios valstybės ir jos ekonominių bei socialinės nelygybės rodiklių.

Tirdami ugdymo įstaigų charakteristikų įtaką ugdytinių rezultatams, mokslininkai rėmėsi Hanushek E. A. (2011), kuris išskyrė tokius pagrindinius ugdymo įstaigų faktorius:

- Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį;
- Mokyklos dydį, jį matuojant mokinių skaičiumi;
- Mokyklos vadovo autonomija.

Tyrimo metu įvertinus šiuos faktorius buvo nustatyta, kad privačiose mokyklose mokinių ir mokytojų santykis yra mažesnis, t. y. mokytojas dirba su ženkliai mažesniu skaičiumi mokinių. Privačių mokyklų ugdytiniai, gaudami pakankamai individualaus mokytojų dėmesio ir konsultacijų, yra labiau motyvuoti ir disciplinuoti. Šis faktorius, pasak tyrėjų, prisideda ir prie aukštesnių ugdytinių pasiekimų. Tyrimo autoriai pastebėjo, atsižvelgiant į mokyklos dydį, kad privačios mokyklos yra dažniausiai mažesnės už valstybines, o tai daro didžiausią įtaką mokykloje esančių resursų prieinamumui ir įvairumui. G. A. Aristizibal, G. Gimenez ir D.P.X.D. Embun (2012) pažymi, kad

privatų mokyklų moksleiviai naudojami didesniu rašytinių ar skaitmeninių resursų skaičiumi bei gali netrukdomai jais naudotis, kai tuo tarpu valstybinių mokyklų ugdytiniai neturi fizinių galimybių turėti ir naudotis tokiais resursais. Tačiau tuo pat metu pažymi ir tai, kad valstybinių mokyklų moksleiviai Čilėje, Meksikoje ir Peru sugeba efektyviau išnaudoti turimus resursus. Procentinis palyginimas ir sąsajos tarp ugdymo rezultatų ir resursų sumažina skirtumas tarp privataus ir valstybinio sektoriaus.

Taip pat pastebima, kad atsižvelgiant į mokyklų vadovų ir darbuotojų autonomiją, kad privatų mokyklų vadovai yra mažiau priklausomi nuo vietinės valdžios, o mokytojai, turėdami pakankamai įvairių resursų, gali aktyviai naudotis įvairiais aktyviais ir pasyviais ugdymo metodais. Įvairesnė veikla pamokų metu, didesnė tiek mokinių, tiek mokytojų autonomija ir kokybiškesnė ugdymo medžiaga, padeda privatų mokyklų ugdytiniais pasiekti aukštesnių mokymosi rezultatų.

Autoriai konstatuoja, kad apibendrinus PISA Lotynų Amerikos tyrimo rezultatus, didžiausi skirtumai pastebimi vertinant kalbų, matematikos, gamtos mokslų dalykų rezultatus privačiame ir valstybiniame švietimo sektoriuje. Kaip teigia patys tyrimo vykdytojai, formaliai vertinant skirtumai yra dideli, tačiau reikėtų kritiškai vertinti ir visas aplinkybes, kurios ir lemia šiuos skirtumus – asmenines ugdytinių savybes, šeimos narių įtaką ir diegiamas vertybes, sociaekonominės ir valstybinės priežastis bei pačios ugdymo įstaigos struktūrą, finansinę autonomiją bei mokytojų ir mokinių skaičiaus santykį. Tyrimo autoriai, išanalizavę ir susisteminę kitų tyrėjų darbus, atliktus Lotynų Amerikoje, nustatė, kad dauguma aplinkybių, lemiančių aukštus akademinis rezultatus, yra ne daug arba visiškai nesusijusios su pačia mokykla. Šalyje vyraujanti socialinė ir ekonominė padėtis, menka pačių mokinių motyvacija, šeimos narių teigiama ar neigiama įtaka, rodomas pavyzdys bei gebėjimas efektyviai išnaudoti turimus resursus, turi neabejotinai didesnę įtaką ugdytinių mokslo pasiekimams nei privačiame ugdymo sektoriuje išskiriami privalumai (didesnė autonomija, mažesnis mokinių skaičius klasėje ar didesni resursai).

Dar vienas tikslesnių tyrimų, siekiant atskleisti privatų ir valstybinių mokyklų skirtumus buvo atliktas Libane – „Edukacinės problemos. Privachios ir valstybinės mokyklos“ (2010). Tyrimo metu tėvams buvo užduodami klausimai, kurių pagalba buvo siekiama išsiaiškinti privatų ir valstybinių mokyklų skirtumus šiais aspektais: tėvų įtraukimas į mokyklos veiklą, finansiniai resursai, mokyklos bendruomenės narių santykiai.

Kaip teigia tyrimo autorius D.B.Abdou (2010), privachios ir valstybinės mokyklos skiriasi įvairiais aspektais bei turi savo trūkumų bei privalumų.

Kalbant apie tėvų įtraukimą į mokyklos veiklą pastebima, kad privachiose ugdymo įstaigose tėvai yra įtraukiami dažniau. Tyrimo autorius taip pat pažymėjo, kad privachiose mokyklose tėvų ir pedagogų santykiai yra kur kas artimesni bei draugiškesni, nes jų susitikimai yra dažnesni nei

valstybinėse mokyklose. Tokius atsakymus autorius taip pat grindė faktu, kad privačias mokyklas renkasi patys tėvai, kurie už jas moka.

Tyrimo metu taip pat pastebėta, kad privačias mokyklas dažniau renkasi tie tėvai, kurie mano, kad jų vaikams reikia ypatingos mokytojo pagalbos. Pasak tyrimo autoriaus, tėvai leisdami vaikus į privačias mokyklas jaučiasi saugiau, nes nedidelis mokinių skaičius klasėje užtikrina, kad jų vaikas sulauks individualios mokytojo pagalbos.

D.B.Abdou (2010) savo tyrime taip pat pasidalino savo asmenine patirtimi. Autorius pateikė savo išvalgas apie privačias ir valstybines mokyklas. Kalbėdamas apie privačias mokyklas, tyrimo autorius pažymėjo, kad nepaisant mažo mokinių skaičiaus klasėse, kuri užtikrina daugiau dėmesio mokiniui, privatus švietimo sektorius yra pakankamai brangus bei linkęs nepaisyti švietimo įstatymų. Aptardamas valstybines mokyklas, autorius pažymėjo, kad jose labiau paisoma švietimo normų ir jos yra prieinamos bet kokio socialinio statuso žmonėms.

Autorius ne tik lygino mokyklas, bet ir išanalizavęs tyrimo rezultatus, pateikė rekomendacijas tiek privačioms, tiek valstybinėms mokykloms. D.B.Abdou (2010) pastebėjo, kad turėdamas labai konkrečias pareigybines funkcijas, mokyklos pedagogai savo pareigas atliktų geriau. Šiandieninė situacija rodo, kad pedagogų teorinės pareigos ir praktinė jų veikla nevisada sutampa – jie arba sau priskiria per daug arba atlieka per mažai funkcijų. Taip pat pastebima, kad ugdymo programos yra nepakankamai susietos su socialiniais mokinių poreikiais. Įgydami daug akademinį žinių, mokiniai nevisada jas geba taikyti praktikoje.

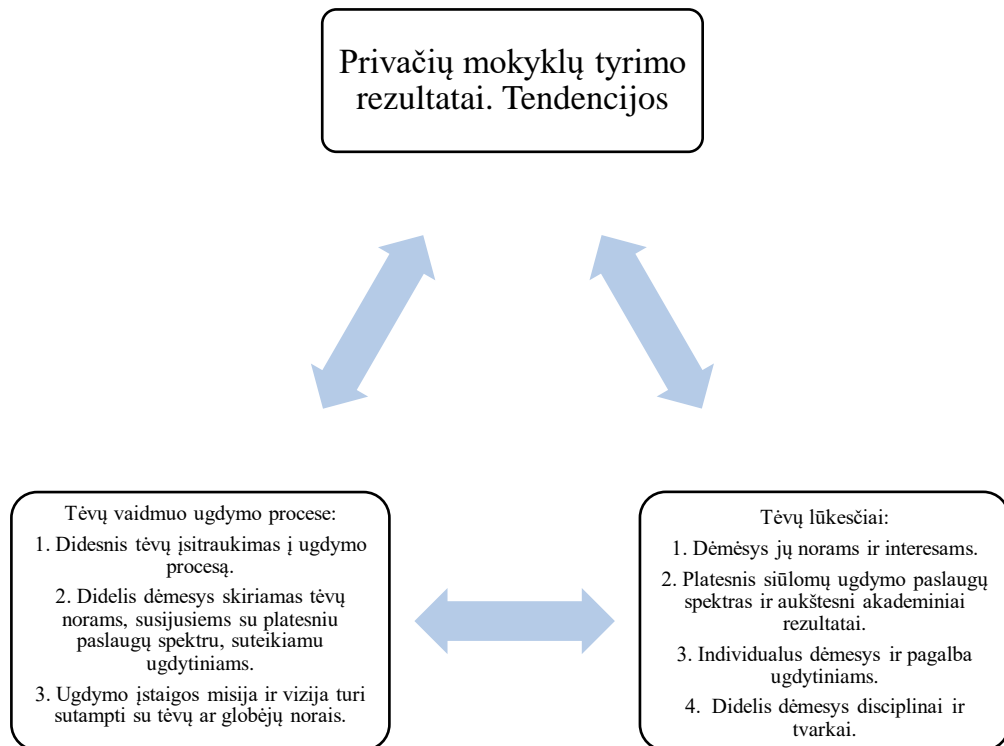
Apžvelgiant autoriaus tyrimą galima teigti, kad didžiausi privačių mokyklų privalumai yra - artimesni mokyklos bendruomenės narių santykiai, didesnis tėvų suinteresuotumas savo vaikų ugdymu bei individualizuota pagalba mokiniui. Privataus sektoriaus trūkumai yra susiję su didesne privačių mokyklų autonomija nuo švietimo sistemos įstatymų.

Įvertinant privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų bendruosius skirtumus, įvardijamus įvairiose pasaulinio masto tyrimuose - PISA tyrimas (2002); Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktas išsamus privataus sektoriaus tyrimas (2003) ir kt., galima sąlyginai juos suskirstyti į keturias pagrindines dideles grupes:

- Organizaciniai ir struktūriniai privačių ir valstybių ugdymo įstaigų skirtumai;
- Mokyklos bendruomenės narių įsitraukimo lygmens į ugdymo procesą skirtumai;
- Ugdymo įstaigų materialinės, techninės ir informacinės bazės skirtumai;
- Ugdytinių akademinį pasiekimų skirtumai.

Apibendrinant visus aprašytus pasaulinio masto privačių ir valstybinių mokyklų tyrimus taip pat pastebėta, kad tyrimai ir aprašyti švietimo sektorių skirtumai neretai buvo susiję su tėvų lūkesčiais

leidžiant savo vaikus į privačias mokyklas ar tėvų įtraukimo į ugdymo procesą laipsnį. Tyrimų metu išryškėjusios tendencijos, susijusios su tėvų lūkesčiais ir jų vaidmeniu ugdymo procese privačiose mokyklose, pavaizduotos 4-tajame paveiksle:

4 pav. Privačių mokyklų tyrimo rezultatai.

Kaip matoma schemeje ir analizuotų tyrimų rezultatuose, dauguma tėvų lūkesčių, susijusių su privačiomis mokyklomis, yra nukreipti į akademinis vaikų pasiekimus ar patį ugdymo procesą. Svarbu pažymėti tai, kad tyrimų metu nebuvo išskirti lūkesčiai ar bendros tendencijos, susijusios su socialinių pedagoginių paslaugų sistema. Tėvai privačias mokyklas labiausiai vertino ir išskyrė už jose skiriamą didesnę dėmesį jų atžaloms, jų drausmei, akademiniam pasiekimams ir saugiai aplinkai.

Nepaisant privačių ugdymo įstaigų privalumų, susijusių su nedideliu mokinių skaičiumi klasėse, aktyvesniu mokyklos bendruomenės narių bendradarbiavimu ar geresne ugdytinių drausme, mokslininkų tyrimai įrodo, kad minėtieji privačių mokyklų privalumai gali būti ir visiškai nesusiję su pačia ugdymo įstaiga. Pavyzdžiui, mokinių pasiekimai gali būti labiau susiję su pedagogine tėvų kultūra, o ne ugdymo procesu. Taip pat svarbu akcentuoti ir tai, kad nors ugdytiniai ir jų tėvai pastebi, jog privačiose ugdymo įstaigose pedagogai turi galimybes skirti didesnę dėmesį kiekvienam mokiniui, aktyviau taiko įvairius šiuolaikinius mokymo metodus, tačiau labai trūksta informacijos apie kitų

ugdymo įstaigos darbuotojų, pavyzdžiui, socialinės pedagoginės pagalbos specialistų veiklą ir veiklos ypatybes, susijusias, būtent, su jų darbu privačiame ugdymo sektoriuje.

Lietuvoje plataus masto tyrimų, susijusių su privačių ir valstybinių mokyklų skirtumais ar privačiose ugdymo įstaigose įgyvendinama socialinės pedagoginės pagalbos sistema nėra, tad nėra galimybių palyginti pasaulyje ir Lietuvoje vyraujančias privataus švietimo sektoriaus tendencijas.

II. EMPIRINĖ DALIS. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS ORGANIZAVO YPATUMAI PRIVAČIOSE IR VALSTYBINĖSE MOKYKLOSE

2.1. Tyrimo metodika. Duomenų rinkimo metodai ir instrumentas.

Siekiant analizuoti Lietuvos privačiose mokyklose organizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos sistemą bei jos skirtumus nuo valstybinių mokyklų sistemos bus atlikta mokslinės literatūros analizė – siekiama atskleisti privačių ugdymo įstaigų darbo specifiką, susijusią su papildomomis ugdymo paslaugomis – socialinės pedagoginės pagalbos suteikimu. Taip pat remiantis įvairiais autoriais bus siekiama išsiaiškinti jau atliktų tyrimų, susijusių su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis, mastą bei tyrime dalyvavusių mokyklų veiklos specifiką.

Įvairiuose moksliniuose šaltiniuose galima aptikti nemažai tiriamojo pobūdžio darbų, susijusių su socialinės pedagoginės veiklos ypatumais. J. Buzaitytė – Kašalynienė (2003) savo tyrimuose analizavo socialinio pedagogo veiklą bendrojo lavinimo mokykloje. Autorės darbuose taip pat minima ir R. Braslauskienė „, analizavo socialinio pedagogo vaidmenį ir veiklos ypatumus vaikų globos institucijose (Kašalynienė, 2003, 30p.) Šiuolaikinių didaktikų centro užsakytame tyrime (2017) buvo analizuojamas švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūrinių paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumas ir poreikis Lietuvoje, didelį dėmesį sutelkiant į bendrojo lavinimo mokyklas. Autoriai savo darbuose vienareikšmiškai pažymėjo, kad socialinės pedagoginės paslaugų užtikrinimas yra labai svarbus, nes mokykloje yra susikaupę daugybė socialinių problemų, kurių visuomenė ilgiau ignoruoti nebegali.

Kaip pastebima analizuojant įvairių tyrimų išvadas, Lietuvoje kol kas menkai tyrinėti socialinių pedagoginių paslaugų teikimo ypatumai privačiose ugdymo įstaigose. Daugelio jau atliktų tyrimų objektu buvo pasirinktos bendrojo lavinimo mokyklos, gimnazijos, profesinės mokyklos arba vaikų globos institucijos neskiriant pakankamai dėmesio privatioms ugdymo įstaigoms, vykdančioms ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį ar pagrindinį ugdymą.

Siekiant kokybiškai ištirti socialinių pedagoginių paslaugų teikimo ypatumus, reikia atsižvelgti į daugybę faktorių. Visų pirma socialinės pedagoginės paslaugos turi būti tiriamos kaip atskiras

pedagoginis fenomenas ugdymo įstaigose (S. Burvytė, 2015). Svarbu suvokti socialinių pedagoginių paslaugų sąvoką ir koncepciją, išskirti pagrindinius paslaugų aspektus ir objektus, suprasti, kokioms individų grupėms skiriamos šios paslaugos ir pan. Tačiau socialinės pedagoginės paslaugos ir teorinė jų samprata negali visapusiškai atskleisti tikrųjų paslaugų kokybės. Siekiant objektyviai jas įvertinti, labai svarbiomis tampa socialines pedagogines paslaugas teikiančio ir jas gaunančio asmens patirtys ir suteiktos prasmės.

Kaip teigia C. Moustakas (1994), individų patirtys „susijusios su tam tikru reiškiniu, tyrėjui padeda suprasti esminius reiškinio, šiuo atveju socialinių pedagoginių paslaugų, bruožus. Norint dar tiksliau ir detaliau nagrinėti reiškinį tyrėjo dėmesio centre turi atsidurti ne tik individai, bet ir tai, kaip reiškinys patiriamas skirtingų grupių. Remiantis įvairesnėmis patirtimis, „tyrėjas ieško to, kas bendra skirtingose individų patirtyse, to, ką visi individai patiria, susidūrę su reiškiniu. Ta bendra patirtis, o ne išankstinės tyrėjo teorinės žinios apie reiškinį kaip realybės dalį, ir yra reiškinio esmė“ (Lamsodienė, Juškytė, 2015, 88 p.).

Siekiant kokybiškos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo ypatumų analizės, buvo pasirinktas **kokybinis tyrimas - interviu**, kuris bus pagrįstas tam tikra fenomenologijos metodine nuostata. Fenomenologija – tai kartu ir filosofija, ir metodologija. Ji remiasi „vokiečių matematiko E. Husserl (1859-1938) ir jo pasekėjų darbais, pvz., Heidegger, Sartre ir Merleau-Ponty“ (Morkevičius, Telešienė, Žvaliauskas, 2008, 43p.). Kaip teigia autoriai, fenomenologija atskleidė įvairių socialinių reiškinų savitas ypatybes ir siekė atsiriboti nuo jau esamos socialinio reiškinio suvokimo, „siekdama paaikškinti reiškinį, kaip sąmoningos individų patirties dalyką, t. y. socialinis reiškinys yra toks, kokį jį patiria įvairūs individai“ (Morkevičius, Telešienė, Žvaliauskas, 2008, 43p.). Vykdamas fenomenologijos metodinės perspektyvos bruožais paremtą tyrimą, siekiama suvokti ir aprašyti, kaip skirtingi žmonės patiria tam tikrą arba tą patį reiškinį (fenomeną) ir kokią prasmę suteikia tam reiškiniui.

Kokybinis tyrimas, paremtas fenomenologijos bruožais, „leidžia išsiaiškinti esamą reiškinio kokybę ir nustatyti ją ne išoriškai, o tarsi iš vidaus – per žmogaus asmeninio santykio su tuo reiškiniu prizmę“ (Valackienė, Mikienė, 2008, 101). Šio tyrimo pagalba siekta, kad pedagogai, dirbantys privačiose ir valstybinėse ugdymo institucijose, ir tėvai/globėjai, kurių vaikai lanko šias ugdymo įstaigas, per savo patirtį ir realias situacijas, kurias jiems tenka išgyventi, atskleistų socialinių pedagoginių paslaugų teikimo ypatybes.

Duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto kokybinio interviu metodo pagalba. Pasak A. Telešienės (2008), pusiau struktūruotas interviu vykdomas remiantis planu su iš anksto numatytais konkrečiais klausimais ir klausimų seka, tačiau tuo pat metu yra numatyta, kad tyrėjas, vykdydamas tyrimą, gali ir papildomai užduoti klausimų, kurie nebuvo numatyti iš anksto. Taikant pusiau

struktūrizuotą interviu informantas yra laikomas statistiniu vienetu taip siekiant gauti daugiapetę informaciją.

Kaip teigia K. Kardelis (2002), *interviu* „būdingas bruožas yra tas, kad visa informacija gaunama žodžiu. Interviu suteikia platesnes galimybes nuodugniau pažinti tiriamąjį, tuo tarpu anketinėje apklausoje tokios galimybės ribotos“ (Kardelis, 2002, 98 p.). Interviu metu kai kurie iš anksto pateikti klausimai gali būti koreguojami, nekeičiant jų esmės. Klausimai taip pat gali būti sukeičiami vietomis, derinantys prie informantų teikiamos informacijos. Informantams gali būti užduodami ir papildomi klausimai, gilinantis į tam tikras emocines informantų būsenas ir atsakymus, siekiant gauti kuo patikimesnius rezultatus, sužinoti svarbių detalių, nulemiančių galimas išvagas.

Praktinėje darbo dalyje, naudojant mokslinės literatūros ir norminių teisės aktų apžvalgos analizę, buvo atliktas kokybinis tyrimas.

Tyrimas vyko 2018 m. spalio – sausio mėn. dvejose X privačiose ir trejose Y valstybinėse mokyklose. Tyrime dalyvavo 17 informantų (po 4 pedagogus iš privačių ir valstybinių mokyklų bei 5 tėvai iš privačių ir 4 iš valstybinių mokyklų). Tyrimas vyko dviem etapais – pirmajame tyrimo etape, dalyviams pageidaujant iš anksto susipažinti su preliminariais interviu klausimais, jie buvo išsiųsti į kiekvieno elektroninį paštą. Antrajame tyrimo etape buvo bendraujama su kiekvienu informantu individualiai.

Interviu metu informantams buvo pateikti klausimai - 11 klausimų pedagogams (priedas nr.1) ir

10 klausimų tėvams (priedas nr.2). Tyrimo dalyviai noriai atsakinėjo į užduodamus klausimus, geranoriškai patikslindami savo atsakymus. Atliekant tyrimo rezultatų analizę, kai kurie informantai (pagal tyrėjos pageidavimą) sutiko atsakymus papildyti ar patikslinti elektroniniu paštu.

Rengiant tyrimo instrumentus ir formuluojant interviu klausimus, buvo suplanuotas toks socialinių pedagoginių paslaugų teikimo tyrimo turinys:

1. Socialinės pedagoginės problemos.
2. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai.
3. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos.

2.1.1. Tyrimo imties charakteristikos

Kokybiniam tyrimui buvo pasirinkta tikslinė imties vienetų atranka. Pasak V. Žydžiūnaitės ir S. Sabaliausko (2017), kokybiniai tyrimai suteikia daug detalios informacijos. Kaip teigia autoriai, kokybinio tyrimo procesas labai imlus laikui. Tyrimo autorė, surinkus reikiamus duomenis, juos

koduoja ir jungia į kategorijas. Galiausiai tyrimo ataskaitoje pateikiamos tik atskiros tekstų ištraukos, apibūdinančios išskirtas kategorijas, tad nėra tikslinga formuoti dideles imtis.

M. Patton (cit. Rupšienė L.) skiria 16 tikslinės imties sudarymo būdų. Šiame tyrime buvo pasirinkta kriterinė atranka: imties vienetai buvo atrenkami laikantis tyrėjo nustatytų kriterijų. Be to, šis atrankos būdas padeda užtikrinti, kad į tyrimą būtų įtraukti informatyvūs atvejai. Šiuo atveju, atrenkant tyrimo dalyvius, svarbiausias kriterijus buvo tas, kad informantas dirbtų privačioje ar valstybinėje ugdymo įstaigoje bei išmanytų socialinių paslaugų teikimo būdus ir specifiką. Taip buvo svarbu, kad kita respondentų grupė – tėvai ar globėjai leistų savo vaiką į valstybinę ar privačią ugdymo įstaigą.

Tiriant *Socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimą privačiose mokyklose* buvo apklausiami ne tik privačių ugdymo, bet ir valstybinių ugdymo įstaigų pedagogai ir jas lankančių ugdytinių tėvai/globėjai, taip siekiant užtikrinti dar išsamesnį paslaugų tyrimą ir prielaidas gautiems tyrimo rezultatams. Ištyrus privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų veiklos, susijusios su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis, ypatumus, bus galima daryti prielaidas, kodėl skiriasi ir/ar nesiskiria paslaugos, kokiais atvejais jos skiriasi ir/ar paslaugų kokybei turi įtakos ugdymo įstaigos tipas.

Taigi tyrime dalyvavo privačių ugdymo ir valstybinių ugdymo įstaigų pedagogai, žinantys ir išmanantys apie mokykloje suteikiamas socialines paslaugas. Tyrime dalyvavo du Vaiko gerovės komisijos nariai, dirbantys privačiose mokyklose ir vienas, su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis susijęs kuratorius, dirbantis valstybinėje ugdymo įstaigoje. Tyrimo tikslas buvo apklausti, ne pačius socialinių pedagoginių paslaugų teikėjus (pavyzdžiui, socialinius pedagogus), o paslaugų gavėjus. Siekiant išvengti subjektyvumo ar teorizuotų bei formalizuotų atsakymų (paremtų pareigybinėmis nuostatomis ar reglamentuota tvarka), svarbiausia buvo įvertinti realią mokyklų situaciją, susijusią su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis. Taip pat svarbu buvo ir atskleisti, kaip paslaugas supranta ir vertina paslaugų gavėjai – pedagogai ir ugdytinių tėvai. Sudarant tyrimo imtį buvo svarbus ir dar vienas kriterijus – tyrimui buvo pasirinkti tie pedagogai, kurie glaudžiai bendradarbiauja su klasės vadovais. „Tik bendradarbiaudami tarpusavyje socialinis pedagogas ir klasės auklėtojas gali suteikti savalaikę ir efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą mokiniams ir jų tėvams“ (ŠMM 2009.12.30 įsakymas Nr.ISAK-2819). K. A. Rothman (2002) teigia, kad socialiniai pedagogai ir klasių vadovai suvienydami savo pastangas ir kartu planuodami bendrą veiklą gali sukurti bendradarbiavimo sistemą, kuri ir lemtų efektyvų socialinių problemų sprendimą ugdymo įstaigose.

Tyrime dalyvavo mokytojai, dirbantys su 2-12 klasių mokiniais - du Vaiko gerovės komisijos nariai, dirbantys privačiose mokyklose vienas, su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis susijęs kuratorius, o likę – pedagogai arba klasių vadovai. Pedagogai, dirbantys privačiose mokyklose, buvo

koduojami PP1, PP2, PP3 ir PP4, o pedagogai, dirbantys valstybinėse mokyklose, atitinkamai VP1, VP2, VP3 ir VP4.

Išskiriant dar vieną informantų grupę – tėvus ar globėjus, specialūs reikalavimai - amžiaus, lyties, mokyklos specifikos išmanymo ar išsilavinimo ir kt., nebuvo keliami. Privačiose mokyklose besimokančių ugdytinių tėvai/globėjai buvo koduojami PT1, PT2, PT3, PT4 ir PT5. Valstybinės mokyklas lankančių ugdytinių tėvai/globėjai buvo koduojami: VT1, VT2, VT3 ir VT4.

2.1.2. Duomenų analizės procedūros

Duomenys, surinkti tyrimo metu, buvo apdoroti pasitelkus *Content* analizę. R. Žukauskienės (2008) teigimu, pagrindinis įvardinto metodo tikslas yra išskirti ir apibendrinti reikšmingus, kokybinio tyrimo metu surinktus, duomenis, kurie yra susiję su bendravimo aspektu. Autorė taip pat teigia, kad turinio analizė yra tinkamas būdas objektyviai daryti išvadas sistemingai identifikuojant specifines pranešimų charakteristikas. Atliekant kokybinę turinio analizę buvo remiamasi Holloway ir Todres (2008) išskirtu nuoseklumu: daugkartinio duomenų skaitymo ir permąstymo, duomenų kodavimo, kodų grupavimo į kategorijas, gautų duomenų struktūros išryškinimo ir jų integravimo į teorinį kontekstą. Grafiškai duomenys apipavidalinti Microsoft Word programa.

2.1.3. Tyrimo validumas ir patikimumas

Kokybiniame tyrimo yra labai svarbus turinio patikimumas. Kaip teikia V. Pakalniškienė (2012), svarbu, kad tyrėjas siektų įrodyti, kad tikrai tai, kas tirta, gali būti vadinama tam tikru konstruktu ir ar tikrai surinkta medžiaga atspindi visus to konstrukto aspektus ir prasmę. Kaip teigia L. Rupšienė (2007), tyrimo validumas turi remtis visu turiniu, ne tik darbo instrumentu ar imtimi. Tam pasiekti autorė siūlo taikyti metodologinės trianguliacijos metodą, t. y. skirtingų duomenų analizės ir rinkimo naudojimą. Remiantis rekomendacijomis, darbe naudojami įvairūs duomenų rinkimo ir analizės būdai. Tyrimo metu surinkti duomenys yra interpretuojami juos lyginant su kitų autorių mokslinėje literatūroje pateikiamomis įžvalgomis ar tyrimo rezultatais.

Interviu metu buvo siekta užtikrinti lygiavertį santykį tarp tyrėjo ir informantų. Tyrėja siekė nuolat inicijuoti pokalbį, reflektuoti ir papildyti savo atsakymus patikslinamųjų klausimų pagalba. Klausimai buvo užduodami tyrėjai nepateikiant ar neprimetant savo pozicijos ar nuomonės. Informantai galėjo laisvai išsakyti savo mintis, nejausdami tyrėjos įtakos. Tyrimo patikimumą užtikrino ir tai, kad interviu ir diskusijos buvo įrašytos naudojant diktofoną.

2.1.4. Tyrimo (interviu) etika

Tyrimo metu buvo vadovaujama etiniais tyrimo principais. Laikantis geranoriškumo principo tyrimo dalyviai savanoriškai sutiko dalyvauti interviu, diskusijoje, pasidalinti savo patirtimi pasirašydami tyrimo dalyvio sutikimą (žr. 4 priedas). Informantai buvo supažindinti su :

- Darbo tema - „Socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimas privačiose mokyklose“;
- Tikslu - atskleisti, kaip organizuojama socialinės pedagoginės pagalbos sistema ir užtikrinamos socialinės pedagoginės pagalbos paslaugos privačiose mokyklose.
- Uždaviniais – 1. Atskleisti socialinių pedagoginių paslaugų raidą, sampratą bei pagrindines problemas ES ir Lietuvos mokyklose; 2. Išnagrinėti privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumus, susijusius su socialinės pedagoginės pagalbos sistema; 3. Ištirti socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimą privačiose ir valstybinėse mokyklose bei atskleisti pagrindines socialines pedagogines problemas, jų sprendimo įžvalgas, išskirti pagrindinius socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus; 4. Išanalizavus kokybinio tyrimo rezultatus pateikti rekomendacijas.

Informantai buvo patikinti, kad jų atsakymai ar samprotavimai yra labai svarbūs, nes padės kokybiškai atlikti tyrimą. Dalyviai buvo informuoti, kad turi galimybę neatsakyti į nenorimus klausimus, buvo suteikta galimybė pasitraukti iš tyrimo. Informantai žinojo, kad gali nutraukti savo dalyvavimą tyrime bet kuriuo metu ir dėl bet kurios priežasties bei pasiimti visą apie juos surinktą informaciją. Siekiant išsaugoti anonimiškumą, tyrime nebus nepateikti informantų vardai - jie bus užkoduoti nenurodant informantų amžiaus ir pareigų.

2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo tyrimo rezultatai ir jų analizė

2.2.1. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai pedagogų požiūriu

Pirmojo tyrimo - interviu su pedagogais, dirbančiais privačiose ir valstybinėse ugdymo įstaigose, metu buvo siekta išsiaiškinti, kokias socialines pedagogines problemas jie įvardina ir kaip jas apibūdina. Pirmuoju klausimu jų buvo klausta, su kokiais neakademinėmis problemomis susiduria ugdytiniai jų atstovaujamoje ugdymo įstaigoje. Išanalizavus gautus duomenis išskirtos trys subkategorijos (4lentelė):

4 lentelė. Socialinės pedagoginės problemos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
	Asocialaus elgesio problemos (n=5)	„ <i>Elgesio sutrikimai, bendravimo su kitais problemos, pasidalinimo rolėmis žaidžiant, smurtas, daug triukšmo būna, skleidžia nemalonus garsus</i> “ (PP1); „ <i>Kartais susimuša, įžeidinėja vieni kitus</i> “ (PP2); „ <i>Mokykloje vaikai neretai susiduria su elgesio problemomis, mokymosi sunkumais</i> “ (PP3); „ <i>Manau, kad konfliktai tarp bendraamžių, kartais vaikai susiduria ir su patyčiomis</i> “ (PP4); „ <i>Visgi, su kai kuriais mokiniais esame artimi ir per pertraukas daugiau pabendraujame, tuomet jie išsikalba apie tarp bendraklasių kylančius sunkumus, nesutarimus</i> “ (VP4).
	Bendrujų ir dalykinių kompetencijų trūkumas (n=2)	„ <i>Mūsų gimnazijoje vyresnių klasių moksleiviai, nes dirbu su</i>

		<i>tokiais, iš esmės susiduria su savo laiko planavimo problemomis, nemoka jo planuoti palankiausiai sau būdų“ (VP1); „...lyginimasis su kitais, didelė konkurencija...“ (VP3).</i>
	Psichologinės problemos (n=3)	<i>„Kita problema, tai aukštas streso dėl akademinių rodiklių lygis, bei atsparumo tam trūkumas“ (VP1); „Dirbdama kuratore dažnai susiduriu su mokinių psichologinės įtampos, baimių, negalėjimo pateisinti tėvų lūkesčių, nuovargio problemomis“ (VP2); „Spaudimas, įtampa, per didelis krūvis<...>, neadekvatus savęs vertinimas“ (VP3).</i>

Interviu rezultatai rodo, kad, informantų nuomone, mokiniai dažniausiai susiduria su tokiomis problemomis kaip delinkventinis elgesys, konfliktai, mokyklos nelankymas, smurtas, patyčios, žalingi įpročiai ir deviantinio elgesio problemomis. Apie tai kalba 4 pedagogai iš privačių ir vienas iš valstybinės mokyklos.

Dviejų valstybinių mokyklų mokytojų nuomone, aktualios yra ir bendrųjų ar dalykinių kompetencijų trūkumo problemos.

Pasak trijų valstybinėse mokyklose dirbančių pedagogų, ugdytiniai neišvengia ir psichologinių problemų.

Informantų nuomone, mokiniai dažniausiai susiduria su deviantinio elgesio problemomis. Svarbu pažymėti, kad šias problemas, kaip dažniausias, išskyrė išimtinai privačiose mokyklose dirbantys pedagogai. Valstybinių mokyklų pedagogai dažniausiai minėjo psichologines ir bendrųjų ar dalykinių kompetencijų trūkumo problemas. Tik vienas valstybinėje mokykloje dirbantis informantas pažymėjo, kad mokiniai susiduria su netinkamo elgesio problemomis. Nors A. Beavis (2004) atlikto privačių ir valstybinių ugdymo įstaigų tyrimo rezultatai rodo, kad privačios ugdymo įstaigos išsiskiria

dideliu dėmesiu disciplinai ir drausmei, šio tyrimo informantų atsakymai rodo, kad ir privačiose mokyklose neišvengiama rimtų drausmės problemų, kurios prieštarauja visuomenės ir dorovės priimtoms normoms.

Antruoju interviu klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kas turėtų arba kas padeda mokiniams spręsti pačių pedagogų įvardintas problemas. Išanalizavus gautus duomenis išskirtos keturios kategorijos:

Klasės vadovas arba kiti mokytojai (n=7). 4 valstybinėse ir 3 privačiose mokyklose dirbantys informantai pažymėjo, kad pagalbą turi suteikti arba suteikia klasės vadovai arba kiti pedagogai: „Nesutarimus tarp bendraklasių puikiai padeda spręsti klasės auklėtojas. Pastebiu labai artimą ryšį tarp daugumos auklėtinių bei auklėtojų“ (VP4); „Na manau, kad auklėtojai, <...>“ (VP3); „Mokykloje vaikams pagalbą suteikia klasės auklėtojas, <...>“ (PP3); „Mano patirtis rodo, kad pirmieji į pagalbą ateina klasės vadovai, <...>“ (VP2); „Įstaigoje specialisto nėra, problemas sprendžia klasės mokytoja- auklėtoja“ (PP2); „Klasės vadovai padeda spręsti problemas, tačiau <...>“ (PP1); „Klasės vadovas...“ (VP1).

Kiti švietimo pagalbos specialistai – psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas (n=5). Nemaža dalis informantų – trys iš valstybinės ir du iš privačios mokyklos pažymėjo, kad, jų nuomone, pagalbą suteikia arba turėtų suteikti švietimo pagalbos specialistai: „<...> psichologė, <...> sveikatos specialistė“ (VP3); „...psichologas, logopedas, sveikatos specialistas“ (PP3); „<...> psichologas <...>“ (VP2); „<...>psichologai, <...>“ (PP1); „ir psichologas, be abejo“ (VP1).

Socialinis pedagogas (n=2). Vienas valstybinėje ir vienas privačioje mokykloje dirbantis pedagogas pažymėjo, kad problemas sprendžia arba bent jau turėtų spręsti socialinis pedagogas: „<...>socialinis pedagogas, <...>“ (VP2); „<...> turėtų pagelbėti ir socialiniai pedagogai, <...>“ (PP1).

Vaiko Gerovės komisija (n=2). Vienas pedagogas dirbantis valstybinėje ir vienas - privačioje mokykloje pažymėjo, kad pagalbą suteikti turėtų arba ją suteikia Vaiko gerovės komisijos nariai: „<...> ir ko gero VKG.“ (VP2); „Yra įsteigta VKG.“ (PP2).

Mokyklos administracijos darbuotojai (n=2). Po vieną informantą dirbantį valstybinėje ir privačioje ugdymo įstaigose teigė, kad pagalba turėtų ar suteikia mokyklos administracijos atstovai: „<...> administracija mokyklos, <...>“ (VP3); „Nu sudėtinga būtų taip konkrečiai atsakyti, manau, kad mokyklos direktorius“ (PP4).

Išanalizavus interviu rezultatus tampa aišku, kad didžioji dalis, t. y. 7 informantai mano, kad socialines pedagogines problemas spręsti turėtų klasės vadovai bei kiti dalykų mokytojai. Rezultatai taip pat rodo, kad Vaiko gerovės komisija, kuri buvo ir įkurta tam, kad specialistai, bendradarbiaudami vieni su kitais, padėtų spręsti socialines pedagogines problemas, nėra laikoma svarbiausia grandimi socialinių pedagoginių problemų sprendime. Tik du informantai pažymėjo, kad, būtent, ši komisija

padeda spręsti problemas. Apibendrinus rezultatus galima daryti prielaidą, kad, pasak pačių privačiose ir valstybinėse mokyklose dirbančių pedagogų, vis dėlto didžiausia atsakomybė už problemų sprendimą išskirtinai tenka klasės vadovui arba dalykų mokytojams.

Trečiojo klausimo a dalyje informantų buvo prašoma atsakyti, kas ir kaip turėtų informuoti ugdytinių tėvus apie ugdymo įstaigose teikiamas socialinės pedagoginės pagalbos paslaugas. Išskirta keturios subkategorijos – mokyklos administracija, klasės vadovas, kiti švietimo pagalbos specialistai ir Vaiko gerovės komisijos nariai.

Klasės vadovas (n=8). Visi informantai teigė, kad apie teikiamą socialinę pedagoginę pagalbą ugdymo įstaigoje informuoti turi klasės vadovas: „<...>, žinoma ir klasės auklėtojas“ (VP1); „Vėliau, nutikus įvykiui, tai praneša klasės auklėtojai“ (PP1); „Apie teikiamas paslaugas turėtų informuoti klasės auklėtojas“ (PP2); „Pirmiausia informaciją perduoda klasės auklėtojas, <...>“ (PP3); „Pagrindinis specialistas yra klasės auklėtojas, kuris ir turėtų perduoti tą surinktą informaciją.“ (PP4); „Auklėtojai ir kiti mokytojai.“ (VP3); „<...> tiek auklėtojai arba kuratoriai <...>“ (VP4).

Mokyklos administracija (n=7). Taip pat nemažai – 3 pedagogai iš valstybinių ir 4 iš privačių mokyklų patvirtino, kad informaciją apie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo paslaugas turėtų suteikti arba suteikia mokyklos administracijos atstovai: „<...>, mokyklos administracijos darbuotojai“ (VP1); „Pirmiausia tėvai yra supažindinami per mokyklos administraciją <...>“ (PP1); „Na, pas mus gimnazijoje, tai padaro administracijos atstovai mokslo metų pradžioje. Per tėvų susirinkimus irgi galima gauti informacijos“ (VP2); „<...> prireikus, informaciją siunčia ir mokyklos administracija“ (PP3); „Informaciją gali teikti ir mokyklos administracijos darbuotojai“ (PP4); „<...> gimnazijos administracija, <...>“ (VP3); „Mūsų mokyklos informavimo „varikliukas“ veikia tikrai puikiai. Labai gerai savo darbą atlieka mokyklos administracija, <...>“ (VP4).

Vaiko gerovės komisija (n=2). Vienas iš informantas iš privačios ir vienas iš valstybinės mokyklos teigė, kad pagrindinis informatorius turėtų būti Vaiko gerovės komisijos atstovai: „Vaiko gerovės komisija irgi gali informuoti tėvus. Bet šiaip pagrinde, manau, kad administracija turėtų perduoti“ (PP4); „<...> Vaiko gerovės komisijos nariai ir kiti“ (VP3).

Kiti švietimo pagalbos specialistai - psichologai, logopedas, sveikatos priežiūros specialistai (n=1): „<...> ir mokyklos psichologė“ (VP4).

Apibendrinant rezultatus galima teigti, kad atsakymai tendencingai sutampa su prieš tai buvusio klausimo atsakymais – ieškoti socialinių pedagoginių problemų sprendimo būdų ir apie juos informuoti, pasak visų tyrime dalyvavusių pedagogų, turėtų klasės vadovas. Nors 2011 m. Lietuvoje buvo įkurta Vaiko gerovės komisija, kurios pagrindinė funkcija ir yra darbas su visomis socialinėmis pedagoginėmis problemomis, tačiau tyrimo rezultatai rodo, nepaisant ugdymo įstaigos tipo, ir suponuoja faktą, kad su šios komisijos veikla ir pagrindinėmis funkcijomis mokyklų pedagogai nėra

tinkamai supažindinti. Nemaža dalis informantų pažymėjo, kad informuoti gali ir mokyklos administracijos atstovai, kurie yra tiesiogiai atsakingi už viso ugdymo proceso organizavimą ir veiklą.

Trečiojo klausimo b dalimi buvo siekiama atskleisti pagrindinius socialinių pedagoginių paslaugų teikimo būdus. Remiantis G. Slušnienės ir J. Vijūnaitės (2018) išskirtomis pedagogų ir tėvų bendravimo ir bendradarbiavimo formomis – tradicinėmis (individualūs pokalbiai; tėvų susirinkimai) ir šiuolaikinėmis (informavimas elektroninio ryšio priemonėmis), respondentų atsakymai buvo išskirti į dvi subkategorijas: informavimas žodžiu ir informavimas elektroninio ryšio priemonėmis.

Informavimas elektroninio ryšio priemonėmis (n=8). Visi tyrime dalyvavę pedagogai pažymėjo, kad pagrindiniai informavimo būdai yra elektroninio ryšio priemonės: „Raštu galima informuoti taip pat. Galima ir per internetinį puslapį suteikti informacijos“ (VP3); „Elektroninėmis priemonėmis, manau. Tai patogiu, kai visi tokie „išmanūs“ šiais laikais. Galima informuoti net per socialinius tinklus, kai visi dabar jais naudojasi“ (VP1); „Pagrindinė informacija turėtų atsispindėti mokyklos tinklaraštyje, kuris yra prieinamas visiems. Informaciją pateikia administracijos darbuotojai tame tinklapyje.“ (PP2); „Nepavykus pasimatyti „akis į akį“ yra bandoma pranešti raštu arba skambučiu“ (PP1); „Patirtis rodo, kad geriausiai tėvai priima informaciją, siųstą per elektroninius paštus, taip pat tai daryti galima per elektroninius dienynus.“ (VP2); „Tikrai raštu galima per e – dienyną ar kokius skelbimus.“ (PP4); „<...> Visa informacija siunčiama raštu <...>. Papildomos informacijos galima rasti ir mokyklos tinklaraštyje.“ (PP3).

Informavimas žodžiu (n=6). Po tris pedagogus iš valstybinių ir privačių ugdymo įstaigų taip pat pažymėjo, kad informuoti galima ne tik elektroninio ryšio priemonėmis, bet ir žodžiu – pokalbio su ugdytinių tėvais metu: „Informuojama ir žodžiu, ir raštu. Čia jau priklauso nuo situacijos, manau. Jei patogiau – galima ir žodžiu“ (VP4); „Žodžiu per susirinkimus arba individualius pokalbius. Galima ir socialinių akcijų metu, kai vyksta įvairūs renginiai“ (VP3); „Informaciją stengiamasi pateikti žodžiu.“ (PP1); „ Informuoti galima ir kalbant individualiai, iškilus problemoms, ar klasės tėvų susirinkimų metu“ (VP2); „Ir žodžiu galima informuoti. Galima per tėvų susirinkimus ar individualius pokalbius“ (PP4); „<...>pateikiama žodžiu“ (PP3).

Informantų atsakymai parodė, kad tiek privačių, tiek valstybinių ugdymo įstaigų pedagogai pažymėjo, kad informuoti galima ir elektroninio ryšio priemonėmis, ir žodžiu. Neiškirdami specifinių aplinkybių bei situacijų, informantai akcentavo, kad informavimo būdai turėtų priklausyti nuo individualios situacijos bei susiklosčiusių aplinkybių. Visi, be išimties, informantai pažymėjo, kad dažniau informuojama elektroninio ryšio priemonių pagalba – elektroniniame dienyne, elektroniniais laiškais ar socialiniuose tinkluose. Šie atsakymai patvirtina faktą, kad informacinės komunikacinės technologijos ir nuotolinis ryšys plėtojasi milžiniškais šuoliais. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos parengtame straipsnyje „Mokyklos informacinė sistema kaip

mokyklos valdymo įrankis“ (2011), šiuolaikiniame pasaulyje „ėmus plačiai taikyti kompiuterines technologijas mokyklos administracija pradėjo naudoti kompiuterių programas atlikdama savo veiklą“ (Švietimo problemos analizė, 2011, 1p.). Technologijos tapo labiau orientuotos ir į mokyklos poreikius bei sukurta daug naudingų programų, skirtų palengvinti mokyklos administracijos ir tėvų bendravimą.

Ketvirtojo klausimo a dalimi buvo siekiama išsiaiškinti, kaip pedagogų atstovaujamoje ugdymo institucijoje tėvai supažindinami su socialinės pedagoginės pagalbos teikimo galimybėmis. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į tris subkategorijas.

Visi respondentai (n=8), be išimties, teigė, kad su mokykloje teikiama socialine pedagogine pagalba ugdytinių tėvus supažindina arba tai turėtų padaryti klasės vadovas: „*Pirmiausia klasės auklėtojas kreipiasi į tėvus ir supažindina su esama situacija. Jis kalbasi su tėvais kiekvieną dieną...*“ (PP3); „*Taip pat iškilus klausimams, bet kada mokyklos administracijos darbuotojai ir klasių vadovai yra pasiruošę atsakyti į visus tėvų klausimus*“ (PP4); „*<...> taip pat klasės vadovai aptaria klasės susirinkimuose, individualiuose pokalbiuose*“ (VP2); „*Vėliau, esant situacijoms, tai praneša, na arba siūlo apsilankyti pas specialistus klasės vadovai*“ (PP1); „*Klasės auklėtoja pokalbių su tėvais metu, gali juos informuoti apie Vaiko gerovės komisijos teikiamas paslaugas*“ (PP2); „*Tai dažnai daro klasės vadovai, <...>*“ (VP1); „*Auklėtojai ir <...>.supažindina per susirinkimus, bendruomenės dienas pateikdami informaciją*“ (VP3); „*<...> bei klasės vadovas/kuratorius*“ (VP4).

Kita dalis informantų (n=6) teigė, kad su teikiama socialine pagalba tėvus supažindina arba tai turi padaryti mokyklos administracijos atstovai: „*Dažniausiai šiais klausimais tėvai informuojami jau priimant vaikus į mokyklą, pokalbio su mokyklos direktore ar pavaduotoja metu. Taip pat iškilus klausimams, bet kada mokyklos administracijos darbuotojai ir klasių vadovai yra pasiruošę atsakyti į visus tėvų klausimus*“ (PP4); „*Kaip minėjau, tai padaroma mokslo metų pradžioje organizuojamuose tėvų susirinkimuose ir tai padaro gimnazijos direktorius ar kiti administracijos atstovai, <...>*“ (VP2); „*Pirmiausia tai praneša mokyklos valdžia. Kaip? Na žodžiu*“ (PP1); „*<...> neretai bendra informacija yra suteikiama ir mokyklos administracijos atstovų <...>*“ (VP1); „*<...> administracija supažindina per susirinkimus, bendruomenės dienas pateikdami informaciją gimnazijos internetiniam puslapy*“ (VP3); „*Informaciją teikia mokyklos administracija bei <...>*“ (VP4).

Mažiausiai respondentų (n=2) teigė, kad apie paslaugas turėtų informuoti jas teikiantys švietimo pagalbos specialistai: „*<...> psichologas, sveikatos specialistės.*“ (VP1); „*Taip pat konkrečius identifikuotus probleminius gimnazistų tėvus informuoja psichologai <...>*“ (VP3).

Taigi, pasak visų tyrime dalyvavusių informantų, su mokykloje teikiamos socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis ugdytinių tėvus turėtų supažindinti klasės auklėtojas. Savo atsakymus informantai grindė tuo, kad klasės vadovai yra artimiausi ugdytinių tėvams ir turi daugiausia galimybių su jais bendrauti – per klasės susitikimus ar tiesiog kiekvieną dieną.

Ketvirtojo klausimo b dalimi buvo siekiama sužinoti ne tik kas, bet ir kokiais informavimo būdais, tėvai turėtų būti supažindinami su socialinės pedagoginės pagalbos paslaugomis.

Didžioji dalis pedagogų (n=7) atsakė, kad tėvai turi būti informuojami žodžiu: „*Pirmiausia klasės auklėtojas kreipiasi į tėvus ir supažindina su esama situacija.*“ (PP3); „*Dažniausiai šiais klausimais tėvai informuojami yra jau priimant vaikus į mokyklą, pokalbio su mokyklos direktore ar pavaduotoja metu.*“ (PP4); „*<...> taip pat klasės vadovai aptaria klasės susirinkimuose, individualiuose pokalbiuose.*“ (VP2); „*Pirmiausia tai praneša mokyklos valdžia. Kaip? Na... žodžiu.*“ (PP1); „*Klasės auklėtoja pokalbių su tėvais metu, gali juos informuoti apie Vaiko gerovės komisijos teikiamas paslaugas.*“ (PP2); „*Per individualius pokalbius, <...>*“ (VP1); „*Na tai, kaip ir sakiau, informuoja, tai informuoja žodžiu ar per pokalbius.*“ (VP4).

Kita dalis informantų – trys pedagogai iš valstybinių mokyklų taip pat teigė, kad informuoti galima raštu arba elektroninio ryšio priemonėmis: „*<...> raštu <...>*“ (VP1); „*elektroninėmis priemonėmis irgi.*“ (VP1); „*...pateikdami informaciją internetiniam puslapy*“ (VP3).

Apibendrinant ketvirtojo klausimo rezultatus galima teigti, kad tiek valstybinių, tiek privačių ugdymo įstaigų pedagogų atsakymai iš esmės sutampa. Jų nuomone, tėvus apie mokykloje teikiamas socialinės pedagoginės pagalbos paslaugas informuoti turi klasės vadovas arba mokyklos administracijos atstovai. Pedagogai taip pat nurodė, kad informuoti reikėtų žodžiu, nes tai padeda gauti reikiamą informaciją greičiau. Pedagogų atsakymai iš esmės sutampa su „Bendrosiomis socialinės pedagoginės pagalbos nuostatomis“, kuriose teigiama, kad socialinę pedagoginę pagalbą mokyklose gali teikti ne tik socialiniai pedagogai, bet ir klasių vadovai, kurie su ugdytiniais ir jų tėvais turi tiesioginį kontaktą. Tačiau tuo pat metu informantų atsakymai nesutampa su kitais „Bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos nuostatų“ punktais, kuriuose teigiama, kad socialinis pedagogas yra tas asmuo, kuris turėtų būti atsakingas už socialinių pedagoginių paslaugų koordinavimą, o tuo pačiu ir informavimą apie jas. Klasės vadovas turėtų būti tik specialistas, padedantis socialiniam pedagogui. Svarbu pažymėti ir tai, kad nei vienas iš informantų nenurodė socialinio pedagogo, kaip informacijos apie teikiamas paslaugas, skleidėjo. Tai suponuoja faktą, kad socialinio pedagogo ir tėvų komunikavimas gali būti nepakankamas.

Penktuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kas, informantų atstovaujamoje ugdymo institucijoje, turėtų arba suteikia socialinę pedagoginę pagalbą. Atsakymai į šį klausimą buvo suskirstyti į penkias subkategorijas (5 lentelė), remiantis Lietuvos švietimo ministerijos išleistu „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo aprašu (2017), kuriame teigiama, kad socialinę pedagoginę pagalbą gali teikti: „*klasės vadovas ar kiti pedagogai, mokyklos administracijos atstovai, Vaiko gerovės komisija, kiti švietimo pagalbos specialistai (logopedas,*

psichologas, sveikatos priežiūros specialistas) ir socialinis pedagogas“ (Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo aprašas, 2017).

5 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai mokyklose

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai	Kiti švietimo pagalbos specialistai (n=6)	„<...>psichologė <...>“ (VP3); „Mokiniam ir klasės vadovams tikriausiai labiausiai padėtų psichologas,<...>“ (VP1); „Manau turėtų tai teikti atitinkami specialistai..na, socialinis pedagogas, psichologas <...>Tačiau mūsų mokykloje tokių specialistų nėra“ (PP1); „Gali prisidėti ir psichologai arba <...>“ (VP2); „<...>psichologas“ (PP4); „<...> psichologas, logopedas ir sveikatos specialistas“ (PP3).
	Klasės vadovas ar kiti pedagogai (n=6)	„Priklauso nuo atvejo, bet auklėtojai, kartais dalyko mokytojai,<...>“ (VP3); „Hm, tai klasės auklėtojas ir <...>“ (PP2); „Na tai visi, kur Jūs išvardinote <...> Ir klasės vadovas,<...>“ (VP2); „Visi išvardinti. Pradėti galima nuo klasės auklėtojo,<...>“ (PP4); „Pagalbą teikia klasės auklėtojai,<...>“ (PP3).
	Vaiko gerovės komisija (n=4)	„Manau, kad Vaiko gerovės komisija“ (VP4); „<...> Vaiko gerovės komisijos nariai irgi būtų naudingi“ (VP1); „Vaiko gerovės komisijos nariai“ (PP2); „<...> ir Vaiko gerovės komisija“ (VP2).
	Mokyklos administracija (n=2)	„<...>administracija. Įsitraukia visi, kad sudaryti sąlygas gerinti situaciją“ (VP3); „Man atrodo, kad ir administracija puikiai gali padėti.“ (PP4).
	Socialinis pedagogas (n=2)	„Manau turėtų tai teikti atitinkami specialistai..na, socialinis pedagogas<...>“ (PP1); „<...> socialiniai pedagogai.“ (VP2).

Išanalizavus informantų atsakymus į pateiktą klausimą galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų akcentuoja, kad socialinę pedagoginę pagalbą teikti galėtų klasės vadovas ar kiti pedagogai bei tam tikri švietimo pagalbos specialistai. Beveik vienodai tiek valstybinėse, tiek privačiose ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų pažymėjo, kad pagalbą turėtų suteikti specialistai – dažniausiai minimas buvo psichologas. Kita dalis apklaustųjų teigė, kad pagalbą suteikti arba prie jos suteikimo prisidėti turėtų klasės vadovas ar vaiko dalyko mokytojai. Dauguma valstybinėse mokyklose dirbančių pedagogų akcentavo, kad pagalbą suteikti turėtų šiam tikslui sukurta Vaiko gerovės komisija. Mažesnioji dalis informantų teigė, kad pagalbą suteikti arba prie jos teikimo galėtų prisidėti ir mokyklos administracija, kurie, pasak tų pačių informantų, turėtų apie pagalbos teikimą informuoti

ir ugdytinių tėvus. Tik du informantai interviu metu pažymėjo, kad pagalbą teikti turėtų tam skirtas specialistas – socialinis pedagogas.

Apibendrinant visus informantų atsakymus pastebima, kad, jų nuomone, pagalbą turėtų suteikti daugiau nei vienas specialistas. Nors dažniausiai, kaip ir prieš tai buvusiuose atsakymuose, minimas klasės vadovas, tačiau atsakymuose į šį klausimą atsiranda ir konkretūs švietimo pagalbos specialistai. Tikslinga akcentuoti ir tai, kad vienas privačioje mokykloje dirbantis pedagogas atskleidė, kad jo atstovaujamoje ugdymo institucijoje apskritai nėra švietimo pagalbos specialistų. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad tik du informantai savo atsakymuose paminėjo socialinį pedagogą. Nors socialinis pedagogas švietimo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose yra minimas kaip socialinės pedagoginės veiklos ir pagalbos teikimo koordinatorius, realybėje jo veikla nėra taip aiškiai pastebima ar akcentuojama kolegų.

Šeštuoju klausimu buvo siekiama sužinoti, kokiomis formomis ugdymo įstaigose yra teikiama socialinė pedagoginė pagalba. Atsakymai buvo suskirstyti į tam tikras subkategorijas, remiantis „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo aprašu“ (2017), kuriama išskiriamos tokios teikimo formos: individualus darbas su vaiku; individualios arba grupinės konsultacijos su ugdytinio tėvais; visų mokykloje dirbančių specialistų bendradarbiavimas; esant reikalui, nukreipimas pas kitus specialistus, pavyzdžiui į Pedagoginę psichologinę tarnybą. Remiantis konkrečiai šio klausimo rezultatais, informantų atsakymai apie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formas buvo suskirstyti į šias subkategorijas (6 lentelė): *individualus darbas su vaiku; nukreipimas pas kitus specialistus; grupinės konsultacijos su tėvais ir pagalbos teikimas bendradarbiaujant su kitais specialistais.*

6 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
	Individualus darbas su vaiku (n=8)	„Mokyklos specialistai skiria individualius pokalbius su mokiniais jiems rūpimais klausimais“ (PP3); „Pirmiausiai, tai klasės vadovai stebi vaikų elgesį ir greičiausiai reaguoja<...>“ (PP4); „Pradedam nuo individualaus problemos aptarimo. Tai gali būti individualūs pokalbiai, <...>individualus planas pagalbos teikimui<...>“ (VP2); „Pats pirmiausias darbas turėtų būti individualus darbas su vaiku ir jo stebėjimas pamokos ar pertraukų metu“ (PP1); „Individualus darbas su vaiku“ (PP2); „Individualus darbas su vaiku,<...>“ (VP1); „<...>individualūs pokalbiai,<...>“ (VP3); „Yra vykdomas nuoseklus darbas pradedant pokalbiais su mokiniu, su Vaikų gerovės komisija“ (VP4).

Socialinės pedagogijos formos	Nukreipimas pas kitus specialistus (n=7)	„Jei kyla būtinybė, pavyzdžiui, kai specialistai negali padėti <...> tada rekomenduojama kreiptis ir į kitas įstaigas, pvz. į pedagoginę psichologinę tarnybą <...> Jei mokyklos teikiamos pagalbos neužtenka, rekomenduojame kreiptis į kitus specialistus iš kitų įstaigų“ (PP3); „<...> rekomendacijos lankyti kitus specialistus, jei gimnazijoje esami neturi reikiamos kompetencijos“ (VP2); „Žinoma, esant reikalui, nukreipti pas papildomus specialistus“ (PP1); „Jei yra reikalas, galimas ir nukreipimas pas kitus specialistus ar institucijas“ (PP2); „žinoma, būtinas nukreipimas pas specialistus <...>“ (VP1); „Jei problema neišsprendžia, nukreipimas pas kitus specialistus ar institucijas“ (VP4).
	Grupinės konsultacijos su tėvais (n=5)	„<...> grupinius užsiėmimus“ (PP3); „<...> konsultacijos su mokiniu arba tėvais, grupiniai užsiėmimai, <...>“ (VP2); „Galimos ir grupinės konsultacijos. Gali ir tėvus konsultuoti tie specialistai“ (PP2); „arba darbas su jo tėvais, grupinės konsultacijos <...>“ (VP1); „<...> grupiniai užsiėmimai su tėvais.“ (VP3).
	Bendradarbiavimas su kitais specialistais (n=4)	„Jei reikia, klasės auklėtojas, pasitelkiami administracijos darbuotojai ar sveikatos priežiūros specialistė. Beje, sveikatos priežiūros specialistė, bendradarbiaujant su klasių vadovais, pakviečia į mokyklą įvairių psichologinės tarnybos specialistų <...>“ (PP3); „Jei problemos išspręsti negalima, tuomet į pagalbą ateina socialinis pedagogas, psichologė. Jei reikia – ir administracija. Bendradarbiaujant su tėvais, jei reikia, padeda ir Vaiko gerovės komisija“ (VP2); „Žinoma, galėtų, esant reikalui, ir nukreipti pas papildomus specialistus“ (PP1); „Jei yra reikalas, gi galimas ir nukreipimas pas kitus specialistus ar institucijas“ (PP2).

Išanalizavus informantų atsakymus į šeštą klausimą pastebima, kad dažniausiai minima socialinių pedagoginių paslaugų teikimo forma - individualus darbas su vaiku. Ją savo atsakymuose paminėjo visi tyrimo dalyviai. Taip pat beveik visi tyrimo dalyviai pažymėjo, kad pagalba teikiama ir ugdytinius bei jų tėvus nukreipiant pas kitus specialistus, pvz., į Pedagoginę psichologinę tarnybą. Kita dalis pedagogų pažymėjo, kad pagalba teikiama ir grupinių konsultacijų su tėvais metu. Šią pagalbos teikimo formą tolygiai įvardino tiek privačiose, tiek valstybinėse ugdymo institucijose dirbantys pedagogai. Trys privačių mokyklų pedagogai pažymėjo, kad socialinė pedagoginė pagalba teikiama kompleksiskai – bendradarbiaujant įvairiems specialistams.

Apibendrinant tyrimo rezultatus nepastebimas didelis skirtumas tarp privačiose ir valstybinėse mokyklose dirbančių pedagogų atsakymų. Visi jie paminėjo individualias konsultacijas. Individualias konsultacijas, kaip darbo su vaiku formą, tyrė ir J. Hamalainen (2016), kuri analizavo socialinės

pedagoginės pagalbos teikimą Švedijoje ir Suomijoje. Ji teigė, kad Skandinavijos mokyklose egzistuoja socialiniai patarėjai, kurie daugiausia dirba individualiai su vaikais ir juos konsultuoja įvairiais klausimais. Tačiau tuo pat metu autorė teigia, kad geriausių rezultatų, kalbant apie suteikiamą socialinę pedagoginę pagalbą ugdytiniui, galima pasiekti tik bendradarbiaujant visiems ugdymo įstaigos specialistams ir ugdytinių tėvams.

Grupines konsultacijas su tėvais paminėjo nemaža dalis informantų. Pasak jų, grupinės konsultacijos padėtų ne tik vaikams, bet ir tėvams, kuriuos galėtų konsultuoti reikiami specialistų. Šie rezultatai sutampa ir su vienintelės knygos apie socialinę pedagogiką Europoje autorių (Kornbeck, Jensen, 2009) nuomone, kurie teigia, kad socialinių pedagogų konsultacijos ir aktyvus tėvų įsitraukimas į socialinių pedagoginių problemų sprendimo veiklą, yra tie faktoriai, kurie užtikrina efektyviausią pagalbą ugdytiniui.

Mažiausioji dalis informantų – 3 pedagogai iš privačių ir 1 iš valstybinės mokyklos savo atsakymuose paminėjo, kad pagalba turėtų būti teikiama kompleksiskai – įsijungiant visiems reikalingiems specialistams ir tėvams. Kompleksinės pagalbos, pagrįstos visų ugdymo proceso dalyvių bendradarbiavimu, svarbą minėjo įvairių Europos šalių – Vokietijos, Lenkijos, Suomijos ir Švedijos ir kt. mokslininkai, tačiau, remiantis informantų atsakymais, pagalba pradžioje turėtų būti teikiama individualiai.

Septintuoju klausimu buvo siekiama sužinoti, su kuo, tyrime dalyvavusių pedagogų nuomone, yra siejama socialinių pedagoginių paslaugų kokybė. Respondentų atsakymai buvo suskirstyti į keturias subkategorijas.

Bendrosios specialistų kompetencijos (n=3). Trys pedagogai, dirbantys privačiose mokyklose, pažymėjo, kad didžiausią įtaką paslaugų kokybei turi bendrosios paslaugas teikiančių specialistų kompetencijos: „*Paslaugų kokybė labai priklauso nuo tėvų, klasės auklėtojo, Gerovės komisijos, psichologo, na jei buvo vaikas pas jį nukreiptas, bendradarbiavimo*“ (PP2); „*Nuo kiekvieno specialisto kompetencijos, požiūrio į vaiką, jo problemas, nuo abipusio – specialisto ir vaiko tėvų bendradarbiavimo kultūros ir pan.*“ (PP4); „*Paslaugų kokybė labai priklauso nuo tėvų bendradarbiavimo ir specialistų kompetencijų*“ (PP3).

Gautas rezultatas (n=2). Vienas valstybinės ir vienas privačios ugdymo institucijos pedagogas akcentavo, kad gautas rezultatas gali atskleisti, ar suteikta pagalba buvo efektyvi, ar ne: „*Su gaunamu rezultatu. Vaiko pozityviu elgesio pakitimu ir problemos identifikavimu*“ (VP3); „*Su vaiko elgesio pokyčiais*“ (PP1).

Paslaugų prieinamumas (n=2). Du valstybinėse mokyklose dirbantys mokytojai pažymėjo, kad didžiausią įtaką socialinių pedagoginių paslaugų kokybei turi pagalbos prieinamumas bet kuriuo

metu: „Socialinių paslaugų kokybei labai svarbu paslaugų prieinamumas – bet kuriuo metu, bet kokioje situacijoje...“ (VP1); „Su problemų efektyviu sprendimu ir prieinamumu“ (VP4).

Nuomonės neturiu (n=1). Vienas informantas, dirbantis valstybinėje mokykloje, šiuo klausimu nuomonės neturėjo ir į jį neatsakė.

Daugelis informantų savo atsakymuose minėjo bendrąsias dalykines kompetencijas, kurios turi didžiausią įtaką socialinių pedagoginių paslaugų teikimo kokybei. Kaip teigiama „Pedagogo profesijos kompetencijų apraše“ (2015), bendrosios pedagogų kompetencijos yra skirstomos į keturias pagrindines grupes: „asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokytis kompetencija“; „kultūrinė kompetencija“; „naujų technologijų ir informacijos valdymo kompetencija“ ir „profesinės komunikacijos kompetencija“ (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015). Visi respondentai savo atsakymuose akcentavo profesinės komunikacijos svarbą, kuri yra susijusi su gebėjimu užmegzti ir puoselėti ryšius su mokyklos bendruomene. Informantų nuomone, specialisto gebėjimas bendradarbiauti su tėvais ar kitais specialistais labiausiai lemia jo teikiamų paslaugų kokybę.

Kita informantų dalis akcentavo tai, kad gautasis rezultatas ir yra tas veiksnys, kuris geriausiai atspindi paslaugų kokybę. Pedagogai pažymėjo, kad pokyčiai ugdytinio elgesyje yra patikimiausias socialines pedagogines paslaugas teikiančio specialisto darbo efektyvumo rodiklis.

Likusioji dalis informantų pažymėjo, kad svarbu, esant galimybei ir poreikiui, gauti socialines pedagogines paslaugas reikiamu laiku, kas jų efektyvumą ženkliai padidins. Tokie atsakymai suponuoja išvadą, kad mokyklos administracija, kuri koordinuoja ir organizuoja visos mokyklos ir joje dirbančių specialistų darbą, turėtų užtikrinti pagalbos prieinamumą siekiant išvengti besikartojančių socialinių pedagoginių problemų.

Remiantis faktu, kad Lietuvoje ypatingai akcentuojama kompleksinė pagalba, t.y. pagalba grįsta įvairių specialistų bendradarbiavimu, informantų atsakymai įrodo, kad tik kartu dirbant įvairių sričių specialistams, ugdymo įstaigoje teikiama socialinė pedagoginė pagalba gali būti efektyvi.

Aštuntojo klausimo pirmąją dalimi buvo siekiama išsiaiškinti, ar, informantų nuomone, ugdymo institucijoje, kurioje jie dirba, sprendžiant socialines pedagogines problemas, yra skatinamas specialistų bendradarbiavimas su šeima.

Į šį klausimą neigiamai atsakė tik vienas tyrime dalyvavęs pedagogas, dirbantis privačioje ugdymo įstaigoje. Visi kiti informantai pažymėjo, kad ugdymo įstaigoje yra skatinamas specialistų bendradarbiavimas.

Aštuntojo klausimo a dalyje buvo siekiama atskleisti, kokie mokykloje dirbantys specialistai bendradarbiauja su šeima. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į 4 subkategorijas (7 lentelė).

7 lentelė. Specialistų bendradarbiavimas su šeima

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Specialistai, bendradarbiaujantys su šeima	Klasės vadovas ar kiti pedagogai (n=5)	„<...> ir klasių vadovai bendradarbiauja“ (PP4); „Mūsų gimnazijoje yra stiprus bendradarbiavimas su tėvais. Lengviau atsakyti, kad neturime pedagogų, kurie atsisakytų bendradarbiauti su šeima“ (VP2); „Bendradarbiauja su tėvais klasės auklėtoja“ (PP2); „Žinoma, kad bendradarbiauja. Mokytojai tai ypatingai. Jie labai glaudžiai bendradarbiauja ir atsakingai“ (VP1); „ Pradedant nuo dalykų mokytojų ir auklėtojų...“ (VP3).
	Kiti švietimo pagalbos specialistai (n=2)	„Mokykloje puikiai dirba psichologas, kuris planuoja užsiėmimus ne tik vaikams, bet ir tėveliams. <...>Man pačiai teko dalyvauti užsiėmimuose, kuriame dalyvavau aš pati, vaikas, jo mama ir psichologė“ (PP3); „Bendradarbiauja visi. <...> iki psichologės“ (VP3).
	Mokyklos administracijos atstovai (n=2)	„Žinoma bendradarbiauja. Tiek direktorė, tiek pavaduotoja, <...>“ (PP4); „ <...> iki administracijos...“ (VP3).
	Vaiko gerovės komisija (n=2)	„Taip, bendradarbiauja Vaiko gerovės komisijos atstovai, pirmininkė“ (VP4); „Išskirtiniais atvejais bendradarbiauja su Vaiko gerovės komisija“ (PP2).

Apie specialistų ir tėvų bendradarbiavimą rašė ir V. Milaknienė (2010), kuri ypatingą dėmesį skyrė klasės vadovo ir tėvų bendradarbiavimui. Kaip teigė autorė, tėvų įtraukimas į mokyklinį gyvenimą yra pakankamai sudėtinga užduotis, kurioje didžiausią vaidmenį turi atlikti klasės vadovas. Jis, kaip pagrindinis asmuo, skatina kuo geriausią bendradarbiavimą tarp šeimos ir ugdymo įstaigos palaikydamas santykius su savo mokinių tėvais ir informuodamas juos apie mokyklos gyvenimą.

Atsakymų rezultatai į aštuntąjį klausimą rodo, kad dažniausiai informantai minėjo, kad su tėvais daugiausiai bendradarbiauja klasės vadovas – taip teigia trys valstybinėse ir du privačiose mokyklose dirbantys pedagogai. Pedagogai ypatingai akcentavo glaudų ryšį tarp tėvų ir klasės vadovų, o taip pat ir dažną jų bendravimą įvairiais klausimais.

Kita dalis, t. y. po vieną informantą iš valstybinės ir privačios mokyklos nurodė, kad su specialistais bendradarbiauja ir psichologas, ir mokyklos administracijos atstovai, ir Vaiko gerovės komisijos nariai.

Devintuoju klausimu informantų buvo klausama, kokiomis formomis specialistai bendradarbiauja su šeima. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į tris kategorijas: individualūs pokalbiai; elektroninės ryšio priemonės ir bendra veikla.

Individualūs pokalbiai (n=8). Visi respondentai pažymėjo, kad su tėvais yra bendradarbiaujama individualių pokalbių metu: „<...> individualūs susitikimai“ (VP3); „Nuolatos vyksta dialogas su vaiku, tėvais – individualiai ir kartu, su specialistu <...> ir tiesiogiai kviečiant į individualius pokalbius“ (VP1); „Specialistai stengiasi bendrauti su tėvais individualių pokalbių metu“ (PP2); „Turbūt, informaciją perduoda žodžiu.“ (PP1); „<...> individualūs pokalbiai gimnazijoje“ (VP2); „Na, manau, pokalbiai labiausiai“ (PP4); „Specialistai stengiasi bendrauti su tėvais individualių pokalbių metu“ (PP3); „Susitikimai su tėvais, specialistais, vaiku“ (VP4).

Elektroninės ryšio priemonės (n=4). Visi tyrime dalyvavę valstybinių mokyklų pedagogai pažymėjo, kad su tėvais gali būti bendradarbiaujama ir elektroninio ryšio priemonių pagalba: „Susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, <...>“ (VP3); „Tai gali būti ir elektroniniu paštu, ir telefonu.“ (VP1); „Bendradarbiaujama per elektroninį dienyną, elektroniniais paštais, pokalbiai telefonu, <...>“ (VP2); „Aišku taip pat gali ir raštu, elektroniniu paštu“ (VP4).

Bendra veikla (n=1). Vienas privačioje mokykloje dirbantis mokytojas pažymėjo, kad su tėvais bendradarbiauti galima ir bendrų veiklų – renginių metu: „Dar gali bendrais renginiais“ (PP4).

Kaip teigia O. Merfeldaitė (2007), ugdymo procesas ir švietimo politika negali būti atskirti nuo ugdytinių tėvų ar globėjų kalbant apie sėkmingą socializacijos procesą. Kaip pažymi J. Kornbeck ir N. S. Jensen (2009), Vokietijoje ir kitose Europos šalyse ugdymo įstaigos ir tėvų bendradarbiavimas yra užtikrinamas mobiliu darbu su tėvais – individualiomis konsultacijomis ar grupiniais tėvų seansais, vedamais atitinkamų specialistų. Apibendrinant aštuntojo klausimo b dalies rezultatus pastebima, kad tyrime dalyvavusiems pedagogams priimtinausia bendradarbiavimo forma tarp specialistų ir tėvų, kaip ir didžiausiose Europos šalyse, yra individualūs pokalbiai. Apie individualius susitikimus ir pokalbius su tėvais kalbėjo visi, be išimties, tyrime dalyvavę pedagogai. Kai kurie iš jų papildė, kad bendravimas tarp tėvų ir specialistų vyksta nuolat.

Kita dalis apklaustųjų pažymėjo, kad su tėvais bendradarbiaujama elektroninėmis ryšio priemonėmis. Savo atsakymus jie pagrindė tuo, kad bendravimas internetu gali būti greitesnis ir patogesnis. Įdomu tai, kad apie tokią bendradarbiavimo formą kalbėjo tik valstybinėse mokyklose dirbantys pedagogai. Privačių mokyklų mokytojai ypatingai akcentavo tik individualų bendravimą.

Vienas privačios mokyklos mokytojas pažymėjo, kad bendradarbiaujama ir bendrų renginių metu, kuriuose susitinka specialistai ir tėvai, siejami bendro tikslo – vaiko gerovės.

Paskutiniu juo – devintuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokios priežastys gali nulemti šeimos ir specialistų bendradarbiavimo nebuvimą. Pažymėtina tai, kad į šį klausimą atsakė ne visi

informantai. Dalis jų teigė, kad jų ugdymo įstaigoje bendradarbiavimas tarp tėvų ir specialistų yra inicijuojamas, tad į užduotą klausimą atsakyti negalėjo. Likusių informantų atsakymai buvo suskirstyti į tris pagrindines subkategorijas: *tėvų abejingumas; problemos išsprendimas be tėvų pagalbos ir tėvų nenoras pripažinti problemas.*

Tėvų nenoras pripažinti problemas (n=3). Du pedagogai iš privačių ir vienas iš valstybinių mokyklų teigė, kad tėvų sąmoningas ar nesąmoningas nenoras matyti ir pripažinti jo vaiko problemų apsunkina specialistų ir tėvų bendradarbiavimą: „*Patys tėvai nenori pripažinti vaiko problemų ir nebendradarbiauja su specialistais*“ (PP1); „*Kartais tėvai nepriima informacijos. Nemato arba neigia problemą, todėl sunku juos prisikviesti pokalbiui*“ (PP2); „*To nenori tėvai, nemato tame problemas*“ (VP3).

Problemos išsprendžiamos be tėvų pagalbos (n= 2). Po vieną informantą iš privačios ir valstybinės mokyklos teigė, kad problemos sprendimas, neįtraukiant ugdytinio tėvų, gali paskatinti specialistų ir tėvų bendradarbiavimo nebuvimą: „*Vadinasi problema buvo išspręsta pirmame aptarime su mokiniu. Gal be tėvų*“ (VP2); „*<...> greitai išsprendžiama su vaiku problema, neįtraukiant tėvų.*“ (PP1).

Tėvų abejingumas (n=1). Vienas privačioje mokykloje dirbantis mokytojas pažymėjo, kad neretai susiduria su tėvų abejingumu, kas ir paskatina jo ir tėvų bendradarbiavimo nebuvimą: „*Būna, kad mes susiduriame su tėvų abejingumu*“ (PP3).

Apibendrinant rezultatus galima teigti, kad daugiausia pedagogų, kaip pagrindinę tėvų ir specialistų nebendradarbiavimo priežastį įvardino, tėvų negalėjimą ar negebėjimą pripažinti problemų, su kuriomis jų vaikas susiduria mokykloje. Pasak informantų, tėvai sąmoningai ar nesąmoningai „nemato“ problemų, su kuriomis susiduria jų vaikas, todėl vengia lankytis ugdymo įstaigoje. Įdomu pažymėti tai, kad tokią problemą įvardino ir privačių mokyklų pedagogai, nors jų atstovaujamos institucijos ir pasižymi pakankamai dideliu tėvų įsitraukimu į ugdymo procesą ir mokyklos savivaldą.

Kita dalis respondentų teigė, kad bendradarbiavimas tarp tėvų ir specialistų nevyksta, nes ugdytinių problemos gali būti sprendžiamos ir visiškai neįtraukiant tėvų ar jų neinformuojant.

Vienas privačios mokyklos pedagogas taip pat akcentavo, kad savo darbe susiduria su pačių tėvų abejingumu savo vaikų problemoms.

Visgi, ryškėja tendencija, kad pedagogai dėl menko bendradarbiavimo su tėvais, linkę atsakomybę perduoti jiems, kurie, pasak informantų, dėl įvairių priežasčių patys nenori bendradarbiauti su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais.

Remiantis visais respondentų atsakymais ir tyrimo instrumente numatytu socialinių pedagoginių paslaugų teikimo turiniu, galima daryti šias išvadas:

1. *Socialinės pedagoginės problemos.* Dažniausiai ugdytiniai susiduria su šiomis neakademinėmis problemomis: deviantinio elgesio, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų trūkumu bei psichologinėmis problemomis. Visos šios problemos, informantų vertinimu, egzistuoja tiek valstybinėse, tiek privačiose ugdymo įstaigose. Tikslinga pažymėti ir tai, kad nors atlikti privačių ir valstybinių mokyklų veiklos specifikos tyrimai rodo, kad privačios ugdymo įstaigos savo veikloje prioritetinėmis sritimis laiko disciplinos ir tvarkos palaikymą, šio tyrimo rezultatai atskleidžia priešingą situaciją. Deviantinio elgesio ir mokinių drausmės problemas ypatingai akcentavo privačių mokyklų pedagogai.

2. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai.* Antrąją klausimų grupę buvo siekiama išsiaiškinti, kas tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose teikia arba turėtų teikti socialinę pedagoginę pagalbą. Rezultatai atskleidė, kad, nepaisant mokyklos tipo, dažniausiai įvardijamas specialistas, suteikiantis socialinę pedagoginę pagalbą, - klasės vadovas. Jis buvo įvardijamas ir kaip pagrindinis pagalbos teikėjas, ir kaip informuotojas apie teikiamą pagalbą. Informantai, kaip dažniausias bendravimo formas tarp socialinės pedagoginės pagalbos teikėjo ir ugdytinio tėvų, nepaisant mokyklos tipo, minėjo elektroninio ryšio priemones ir individualius pokalbius įvairių susitikimų metu. Svarbu pažymėti tai, kad, įvardijant galimus socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus, pakankamai retai buvo minimi socialiniai pedagogai, kurie įstatymiškai atsakingi už socialinės pedagoginės pagalbos kuravimą ir vykdymą, bei tokio pobūdžio pagalbos teikimui įkurta Vaiko gerovės komisija. Todėl galima daryti prielaidą, kad tokie rezultatai rodo apie netinkamą Vaiko gerovės komisijos ir socialinio pedagogo komunikavimą su kolegomis ir apie ugdymo įstaigose supainiotas bei persipinančias klasės vadovo pareigybines funkcijas.

3. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos.* Trečiąją klausimų grupę buvo siekiama išsiaiškinti, kokiomis formomis privačiose ir valstybinėse mokyklose teikiama socialinė pedagoginė pagalba. Tyrimo metu paaiškėjo, kad tiek valstybinėse, tiek privačiose mokyklose dažniausiai pagalba teikiama, dirbant individualiai su vaiku, nukreipiant jį ir jo tėvus į atitinkamas tarnybas ar tiesiog kartu dirbant visiems švietimo pagalbos specialistams. Taip pat mokyklose teikiamos ir grupinės konsultacijos tėvams, kurių metu jie informuojami apie problemas, su kuriomis susiduria jų vaikas ar su juo dirbantis pedagogas, bei konsultuojami. Nepastebima didelio skirtumo, apibendrinant šios klausimų grupės atsakymus, tarp privačių ir valstybinių mokyklų pedagogų vertinimų. Visi jie akcentavo „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo apraše“ (2017) minimą socialinės pedagoginės pagalbos individualizavimą, integralumą ir pagalbos teikimą, pagrįstą visų specialistų bendradarbiavimu siekiant bendro tikslo – suteikti ugdytiniui pagalbą. Nepaisant to, kad privačiose ir valstybinėse mokyklose dirbančių pedagogų atsakymai beveik sutapo, tačiau svarbu pažymėti ir tai, kad vienas pedagogas, dirbantis privačioje mokykloje, teigė, kad jo atstovaujamoje

ugdymo įstaigoje apskritai nėra švietimo pagalbos specialistų. Taip pat rekomenduotina atkreipti dėmesį į tai, kad išskirtinai privačiose mokyklose dirbantys pedagogai akcentavo, kad socialinė pedagoginė pagalba turėtų būti ir yra teikiama kompleksiskai, t. y. visiems specialistams bendradarbiaujant. Tai suponuoja faktą, kad organizaciniu ir struktūriniu požiūriu privati mokykla gali skirtis nuo valstybinės, t. y. privačiose mokyklose darbuotojai turi daugiau galimybių artimai bendradarbiauti.

4. Tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose inicijuojamas specialistų ir pedagogų bendravimas su ugdytinio tėvais ar globėjais. Visi tyrime dalyvavę pedagogai teigė, kad tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas vyksta individualių pokalbių metu ar pasinaudojant elektroninio ryšio priemonėmis.

2.2.2. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai tėvų požiūriu

Siekiant dar išsamesnio socialinių pedagoginės pagalbos mokiams organizavimo ypatumų tyrimo privačiose ugdymo įstaigose, tikslinga būtų apklausti ne tik su paslaugomis susijusių ugdymo įstaigų specialistus, bet ir paslaugų gavėjus – ugdytinių tėvus. Atliekant kokybinį tyrimą svarbu reiškinį nagrinėti įvairiomis perspektyvomis. Pirmąja tyrimo dalimi, apklausus pedagogus, buvo išsiaiškinta, kokios socialinės pedagoginės problemos vyrauja ugdymo įstaigose bei kas ir kokiomis formomis suteikia socialinę pedagoginę pagalbą. Antrąja tyrimo dalimi, apklausiant tėvus, bus siekiama išsiaiškinti tėvų nuomonę apie privačiose ir valstybinėse mokyklose vyraujančias neakademinės problemas, socialinių pedagoginių paslaugų teikėjus ir teikiamų paslaugų formą.

Pirmuoju klausimu buvo siekta išsiaiškinti, su kokiomis neakademinėmis problemomis susiduria mokiniai ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi informantų vaikas. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į tas pačias kategorijas, kurios buvo minimos ir pedagogų atsakymuose: *asocialaus elgesio problemos, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų trūkumas, psichologinės problemos*.

Daugiausia respondentų (n=6) minėjo, kad ugdytiniai susiduria su tokiais asocialaus elgesio problemomis, kaip delikventinis elgesys, konfliktai, smurtas, patyčios ir žalingi įpročiai: „*Susiduria su draugystės ir santykių su kitais problemomis. Nemoka gražiai bendrauti*“ (PT1), „*Pastebėjimai tokie yra, kad dažnai vaikai skundžiasi, kad sulaukia patyčių vieni iš kitų ar būna, dažnai tarpusavio nesutarimų. Manau tokios yra pagrindinės problemos – nesutarimai, patyčios, kažkokie pasišaipymai*“ (PT3), „*Labai dažnai susiduria su drausmės ir lankomumo problemomis. Dar ir elektroninių cigarečių rūkymas*“ (VT1), „*Patyčios, smurtas tarp bendraamžių. Gal netgi psichotropinių medžiagų vartojimas*“ (VT3), „*Manau, kad susiduria dažnai su patyčiomis ir užgauliojimais. Gal sunku būna ir*

susirasti draugų dėl elgesio“ (VT4), „Pagrindinė problema- klasėje kai kurių vaikų netinkamas elgesys. Jie judrūs, aktyvūs ir trukdo klasės darbui“ (PT5).

Mažesnioji dalis respondentų (n=2) paminėjo ir bendrųjų bei dalykinių kompetencijų trūkumą: *„Susiduria su neapsisprendimu, ką toliau veikti gyvenime. Kokius dalykus rinktis gimnazinėse klasėse“ (PT2), „Prasti mokytojų įvertinimai gal dar būtų.“ (VT4).*

Po vieną iš tėvų, kurių vaikai mokosi valstybinėse ir privačiose mokyklose, teigė, kad jų atžalos gali susidurti ir su psichologinėmis problemomis: *„Psichologinis krūvis. Daug namų darbų, vaikai labai pervargsta. Ir šiaip dideli mokymosi krūviai sukelia įtampos“ (VT2), „Mokykloje vaikai patiria stresą dėl pamokų, dėl pažymių, mokyklos reitingų.“ (PT4).*

Apibendrinant tėvų atsakymus galima daryti išvadą, kad jie iš esmės sutampa su pedagogų atsakymais. Tėvai, kaip ir pedagogai, savo atsakymuose dažniausiai minėjo asocialaus elgesio problemas. Šios problemos buvo minimos neatsižvelgiant į mokyklos tipą – vienodus skaičius tėvų iš privačių ir valstybinių mokyklų – po tris, įvardino, kad mokyklose yra neišvengiamos asocialaus ir netinkamo elgesio problemos. Pažymėtina tai, kad vardijant antisocialaus elgesio problemos tėvai išskyrė žalingus ugdytinių įpročius, apie kuriuose neužsiminė pedagogai, dirbantys tose pačiose mokyklose.

Mažesnioji dalis respondentų taip pat paminėjo bendrųjų ir dalykinių kompetencijų trūkumą ir psichologines problemas, kurioms didžiausią įtaką daro pats ugdymo procesas ir mokymosi krūviai.

Antruoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kas, pasak ugdytinių tėvų, turėtų spręsti jų minimas neakademines problemas. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į 4-ias pagrindines subkategorijas (8 lentelė): *klasės vadovas ar kiti dalyko mokytojai, kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros ir karjeros ugdymo specialistas), socialinis pedagogas ir mokyklos administracija.*

8 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai mokyklose

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
	Klasės vadovas arba kiti pedagogai (n=7)	<i>„Elgesio problemas tikrai sprendžia klasės auklėtojas. Tikriausiai jos rekomendacijomis šie vaikai lanko užsiėmimus pas mokyklos psichologę.“ (PT5), „Pagalbą teikia ir mokytojai <...>“ (VT4), „Nu aišku,</i>

		<p>pagalbą teikia ir klasės auklėtojas.“ (PT4), „Pagrindė, tai aišku, klasės vadovas, bet ir <...>“ (VT3), „<...>klasės vadovas teikia“ (VT1), „Tai šiaip tai, kaip šitoj mokykloj tai atsakingas ,aišku, klasės auklėtojas“ (PT3), „<...> klasės auklėtojas“ (PT1).</p>
	<p>Kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros ir karjeros ugdymo specialistas) (n=6)</p>	<p>„Neabejoju, kad logopedo pagalba teikiama visiems būtiniems atvejams“ (PT5), „Pagalbą teikia ir mokytojai, ir socialinis pedagogas, ir mokyklos psichologas“ (VT4), „Nu man atrodo, kad psichologas teikia tą didžiausią pagalbą“ (VT2), „...psichologas teikia.“ (VT1), „Karjeros ugdymo specialistė teikia, jei apie šitas problemas kalbam“ (PT2), „Nu man atrodo, kad psichologas ir...“ (PT1).</p>
	<p>Socialinis pedagogas (n=5)</p>	<p>„Pagalbą teikia ir mokytojai ,ir socialinis pedagogas, ir <...>.“ (VT4), „Dar pagalbą teikia ir socialinis pedagogas“ (PT4), „<...>, bet ir socialinis pedagogas teikia“. (VT3), „Socialinis pedagogas,<...>“ (VT1), „Bet, manau, kad turėtų už šituos reikalus būti atsakingas</p>

		<i>socialinis pedagogas. Kiekvienoje mokykloje turėtų būti socialinis pedagogas ir atsakingas už šiuos reikalus. Nes jie vis tiek yra specialistai. Jie geriau išmano tas visus problemas” (PT3).</i>
	Mokyklos administracija (n=2)	<i>„Mokyklos administracija teikia pagalbą...“ (PT4), „<...> ir mokyklos administracija teikia.“ (VT1).</i>

Svarbu pažymėti, kad tėvų atsakymai į šį klausimą šiek tiek skiriasi nuo į tą patį klausimą atsakiusių pedagogų atsakymų. Ugdytinių tėvai, kaip ir pedagogai, kalbėdami apie neakademiųjų problemų sprendimą dažniausiai įvardijo klasės auklėtoją. Priešingai nei pedagogai, tėvai taip pat dažnai minėjo ir kitus švietimo pagalbos specialistus bei socialinį pedagogą – juos minėjo daugiau nei puse tyrime dalyvavusių informantų. Šiuos specialistus vienodai minėjo tėvai, kurie savo vaikus leidžia tiek į privačias, tiek į valstybines ugdymo įstaigas.

Tėvai taip pat paminėjo karjeros ugdymo specialistą, kuris galėtų padėti ugdytiniams, kurie susiduria su bendrųjų kompetencijų trūkumo problemomis.

Tėvų atsakymai suponuoja apie pakankamai aukštą tėvų akademinę kultūrą, nes savo atsakymuose jie mini įvairius mokykloje dirbančius specialistus bei ,priešingai nei pedagogai, tendencingai neišskiria vieno konkretaus specialisto– klasės vadovo ar psichologo.

Trečiojo klausimo a dalimi buvo siekiama išsiaiškinti, kas turėtų informuoti arba informuoja tėvus apie ugdymo įstaigoje teikiamas socialines pedagogines paslaugas. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti į penkias kategorijas: *mokyklos administracija, klasės vadovas ar kiti mokytojai, socialinis pedagogas, Vaiko gerovės komisija ir kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas).*

Mokyklos administracija (n=6). Keturi tėvai iš privačių ir du iš valstybinių mokyklų paminėjo, kad apie socialines pedagogines paslaugas juos informuoja arba tai turėtų padaryti mokyklos administracijos atstovai: „<...> nu tikrai ir mokyklos administracija“ (PT1), „Tai visi ir išvardinti – klasės vadovas, mokyklos administracija turi ir Vaiko gerovės komisijos nariai“ (PT2), „Nu manau, pirmiausia aišku priklauso nuo mokyklos dydžio, bet tikriausiai pats mokyklos direktorius turėtų

informuoti. Ta prasme, kad jie turi tokį specialistą ir paskelbti to specialisto pareigas ir atsakomybes“ (PT3), „Nu man atrodo, kad turėtų informuoti mokyklos administracija...“ (VT1), „Auklėtoja klasės, dalyko mokytojai tikrai, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas, pavaduotoja ir direktorius“ (VT3), „Apie tai, mano nuomone, turėtų informuoti socialinis pedagogas arba...mokyklos administracijos atstovai“ (PT4).

Klasės vadovas arba kiti mokytojai (n=6). Taip pat po tris tėvus iš valstybinių ir privačių mokyklų akcentavo, kad juos informuoti galėtų klasės vadovas ar kiti vaikų mokytojai: „Klasės vadovas ir<...>“ (PT1), „Tai visi ir išvardinti – klasės vadovas, mokyklos administracija turi ir Vaiko gerovės komisijos nariai“ (PT2), „Svarbiausias ,manau, yra klasės auklėtojas. Jis yra arčiausiai vaikų.“ (VT2), „Auklėtoja klasės, dalyko mokytojai tikrai, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas, pavaduotoja ir direktorius“ (VT3), „Nu visų pirma tai turėtų padaryti mokytoja arba klasės auklėtoja. Tikrai kažkuri iš jų<...> Jos gi pirmos ten su vaiku bendrauja ir tėvais dar“ (VT4), „Visada, prirėikus būtinybei, pirmiausia norėčiau sužinoti iš klasės auklėtojo ar tam tikro mokyklos specialisto“ (PT5).

Socialinis pedagogas (n=2). Po vieną iš valstybinės ir privačios mokyklos respondentą minėjo, kad informaciją, susijusią su socialinėmis pedagoginėmis paslaugomis, turėtų socialinis pedagogas: „Auklėtoja klasės, dalyko mokytojai tikrai, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas, pavaduotoja ir direktorius“ (VT3), „Apie tai, mano nuomone, turėtų informuoti socialinis pedagogas arba <...>“ (PT4).

Vaiko gerovės komisijos nariai (n=2). Taip pat po vieną informantą iš valstybinės ir privačios mokyklos paminėjo Vaiko gerovės komisijos narius, kurie galėtų informuoti apie socialines pedagogines paslaugas teikiamas mokyklose: „Tai visi ir išvardinti – klasės vadovas, mokyklos administracija turi ir Vaiko gerovės komisijos nariai“ (PT2), „Auklėtoja klasės, dalyko mokytojai tikrai, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas, pavaduotoja ir direktorius“ (VT3).

Kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas) (n=1). Vienas respondentas iš valstybinės mokyklos paminėjo ir švietimo pagalbos specialistus kaip vienus iš informaciją suteikiančių darbuotojų: „Auklėtoja klasės, dalyko mokytojai tikrai, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas, pavaduotoja ir direktorius“ (VT3).

Apibendrinant šio klausimo rezultatus galima teigti, kad pedagogų ir tėvų atsakymai tendencingai sutampa. Nors tėvai minėjo įvairius specialistus, kurie galėtų suteikti informaciją apie socialines pedagogines paslaugas, vis dėlto dažniausiai įvardijami specialistai buvo klasės vadovas ir mokyklos administracijos atstovai. Analizuojant atsakymus nebuvo pastebima didelės atskirties tarp tėvų, kurių vaikai eina į privačias ar valstybines mokyklas. Tėvai taip pat paminėjo socialinius pedagogus, Vaiko gerovės komisijos narius ir kitus švietimo pagalbos specialistus. Dažniausiai tėvų

atsakymuose vyravo nuostata, kad informaciją suteikti turėtų daugiau nei vienas specialistas, pavyzdžiui, klasės vadovas kartu su mokyklos administracijos atstovais. Tėvų, kaip ir pedagogų, atsakymuose pastebima, kad socialinis pedagogas ar Vaiko gerovės komisijos nariai nėra tie specialistai, kurie aktyviai bendrautų ir bendradarbiautų su tėvais – pasak pačių tėvų, su jais daugiausiai bendrauja klasės vadovai.

Trečiojo klausimo b dalimi buvo siekta išsiaiškinti, kokiomis formomis minėti specialistai, informuoja tėvus apie mokykloje teikiamas socialines pedagogines paslaugas. Remiantis J.Vijūnaitės ir G.Slušnienės (2018) straipsnyje minimomis tėvų ir ugdymo įstaigos bendravimo formomis – rašytinėmis, žodinėmis arba elektroninėmis, respondentų atsakymai buvo suskirstyti į šias kategorijas.

Informacija perduodama žodžiu (n=7). Daugiausia tėvų minėjo, kad informacija, apie socialines pedagogines paslaugas, teikiama yra arba turi būti žodžiu: „Svarbią informaciją norėčiau pirmiausia sužinoti žodžiu, kai vaiką pasiimu iš mokyklos.“ (PT5), „Nu man atrodo, kad tikrai jau patogiau būtų žodžiu. Jau geriau individualus pokalbis nei, kad man telefonu kažką aiškintų.“ (PT4), „<...>poto gali ir per susirinkimus informuoti“ (VT3), „<...>nu arba per susirinkimus būtų irgi patogiau.“ (VT1), „Gali būti per susirinkimus. Patys klasių auklėtojai. Gali užėiti direktorius ir paskelbti, ir žodžiu, priklauso, kokia mokykla, ar didelė, ar maža.“ (PT3), „Ir raštu, ir žodžiu.“ (PT2), „arba žodžiu juk taip pat gali.“ (PT1).

Informuojama elektroninėmis ryšio priemonėmis (n=6). Dauguma respondentų taip pat teigė, kad informacija galėtų būti teikiama ir elektroninėmis ryšio priemonėmis: „Tikrai galima skelbti ir elektroninio dienyno pagalba. Aš ten jį patikrinu nuolat, tai pamatyčiau.“ (VT4), „Elektroninis dienynas pirmiausiai<...>“ (VT3), „Dar gali ir skambučiu, kaip kam patogiau.“ (VT3), „Tai turėtų informuoti per e-dienyną<...>“ (VT1), „Nu manau, aišku gali būti jei mokykla turi ten kokį internetinį puslapį, gali būti paskelbta internetiniame puslapyje.“ (PT3), „Elektroniniu paštu gali siųsti<...>“ (PT1).

Mažiausioji dalis respondentų minėjo, kad *informacija gali būti teikiama raštu (n=3)*: „Bendra ta visa informacija gali būti siunčiama ir raštu.“ (PT5), „Tai gali ir raštu <...>“ (VT2), „Ir raštu, ir žodžiu.“ (PT2).

Apibendrinant respondentų atsakymus gali teigti, kad reikšmingas skirtumas tarp tėvų, kurių vaikai eina į privačias bei tėvų, kurių atžalos eina į valstybines ugdymo įstaigas, atsakymų nepastebimas. Dauguma tėvų išskyrė, kad geriausia ir patogiau informavimo priemonė yra žodinis informacijos suteikimas ar jos perdavimas elektroninių ryšio priemonių pagalba. Informacijos perdavimą žodžiu, tėvai įvardino, kaip patogiau, o klasės susirinkimus kaip geriausią laiką perduoti reikiamą informaciją. Tik trys respondentai teigė, kad informacija gali būti perduodama ir raštu.

Ketvirtuojo klausimo pirmąją dalimi buvo siekiama išsiaiškinti, kokius specialistus, teikiančius socialinę pedagoginę pagalbą jų vaikų ugdymo įstaigoje, gali įvardinti tėvai. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti į keturias subkategorijas (9 lentelė): *kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas), socialinis pedagogas, klasės vadovas ir informacijos šiuo klausimu neturi.*

9 lentelė. Įvardinti socialinę pedagoginę pagalbą teikiantys specialistai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Įvardinti specialistai	Kiti švietimo pagalbos specialistai - psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas (n=5)	„Žinau apie psichologą ir galimybę su juo konsultuotis. Man atrodo jis ir yra svarbus.“ (PT1), „Žinau, kad yra <u>psichologas</u> ir klasės auklėtojas. Psichologas, nu aišku, teikia tas paslaugas.“ (PT2), „Tai ten visi gal kur padeda vaikui specialistai. Kažkaip negaliu aš ten vieno išskirti. Ir logopedai gali, ir tie, psichologai.“ (VT2), „Žinau, kad mūsų mokykloje yra socialinis darbuotojas <u>ir psichologas</u> . Tačiau niekada į juos kreiptis ir jų paslaugomis neteko.“ (VT4), „Žinau, kad mokykla turi psichologą, logopedą ir sveikatos specialistą.“ (PT5).
	Socialinis pedagogas (n=4)	„Šiaip tai mūsų šitoj mokykloj ,kiek žinau, tai nėra socialinio pedagogo. Bet šiaip aš prieš tai esu dirbusi kitoj mokykloj ir mes turėjome socialinį pedagogą ir tikrai, ta prasme, buvo didelė

		<p>pagalba, ypač su tais vaikais, kur yra iš asocialių šeimų, kuriems reikia adaptuotos programos. Tai tikrai tie socialiniai pedagogai labai padėdavo ir būdavo ten susirinkimai, nu žodžiu tikrai didelė pagalba. Šiuo konkrečiu atveju, nu nėra šitoj mokykloj, tai problema.” (PT3), „Tai be abejonės, pagrindinis yra socialinis pedagogas čia. Nes jis geriausiai išmano. Kiti irgi gali padėti, bet jei pagrindinis specialistas – tai jis.“ (VT1), „Tai specialistai tai tikrai klasės auklėtoja ir <u>socialinė pedagogė</u>“ (VT3), „Žinau, kad mūsų mokykloje yra socialinis darbuotojas ir psichologas. Tačiau niekada į juos kreiptis ir jų paslaugomis neteko.“ (VT4).</p>
	Klasės vadovas (n=2)	<p>„Žinau, kad yra psichologas ir klasės auklėtojas. Psichologas, nu aišku, teikia tas paslaugas.“ (PT2), „Tai specialistai tai tikrai <u>klasės auklėtoja</u> ir <u>socialinė pedagogė</u>“ (VT3).</p>
	Informacijos neturi (n=1).	<p>„Niekada nesidomėjau, ko gero ir nebuvo informuota. Ankstesnėse mokykloje, kurioje mokėsi mano vaikas, apie</p>

		<i>socialines „Step“ ir kitokias programas būdavo informuojama per „Tamo“ dienyną.“ (PT4).</i>
--	--	--

Apibendrinant informantų atsakymus galima pažymėti, kad tėvai, kurių vaikai mokosi tiek privačiose, tiek valstybinėse mokyklose, dažniausiai įvardino švietimo pagalbos specialistus, o ypatingai dažnai minimas buvo psichologas. Taip pat tėvai, kurių vaikai lanko valstybines mokyklas, savo atsakymuose minėjo ir socialinį pedagogą. Po vieną informantą iš valstybinės ir privačios mokyklos paminėjo ir klasės vadovą. Vienas informantas iš privačios mokyklos teigė, kad informacijos, apie specialistus, teikiančius socialinę pedagoginę pagalbą neturi.

Ketvirtojo klausimo antrąją dalimi siekta išsiaiškinti, kokiais būdais tėvai sužinojo ar turėtų sužinoti, apie socialinę pedagoginę pagalbą teikiančius specialistus. Respondentų atsakymai suskirstyti į dvi kategorijas – *sužinojo raštu arba elektroninių ryšio priemonių pagalba*.

Dažniausiai informantai savo atsakymuose minėjo, kad informaciją apie socialines pedagogines paslaugas gavo žodžiu (n=7): „*Ai, tai apie tuos specialistus pasakė klasės vadovas. Man rodos, gal rugsėjo mėnesį kažkada.*“ (PT5), „*Informavo tai mūsų klasės mokytoja. Kažkada ten buvo susirinkimas ir mokytoja minėjo, kad su probleminiais vaikais tai dirba socialinis pedagogas.*“ (VT4), „*Mokyklos administracija informavo. Pavaduotoja lyg minėjo, kad yra tokių specialistų kai kalbėjo per kažkurį susirinkimą.*“ (VT3), „*Klasės auklėtojas užsiminė, kad jei reik – yra kur kreiptis. Nu ta prasme, yra tų specialistų.*“ (VT2), „*Aišku dar ir klasės auklėtoja sakė.*“ (VT1), „*Šiaip tai mūsų šitoj mokykloj ,kiek žinau, tai nėra socialinio pedagogo. Bet šiaip aš prieš tai esu dirbusi kitoj mokykloj ir mes turėjome socialinį pedagogą ir tikrai, ta prasme, buvo didelė pagalba, ypač su tais vaikais, kur yra iš asocialių šeimų, kuriems reikia adaptuotos programos. Tai tikrai tie socialiniai pedagogai labai padėdavo ir būdavo ten susirinkimai, nu žodžiu tikrai didelė pagalba. Šiuo konkrečiu atveju, nu nėra šitoj mokykloj, tai problema.*“ (PT3), „*Pasakė klasės auklėtoja.*“ (PT2).

Kita dalis tėvų minėjo, kad informacija jiems buvo suteikta elektroninių ryšio priemonių pagalba (n=3): „*Niekada nesidomėjau, ko gero ir nebuva informuota. Ankstesnėse mokykloje, kurioje mokėsi mano vaikas, apie socialines „Step“ ir kitokias programas būdavo informuojama per „Tamo“ dienyną.*“ (PT4), „*Tai informacija per dienyną, ten kur siunčia tuos, nu ne naujienlaiškius, bet pranešimus*“ (VT1), „*Nu man atrodo, kad gal kažkur, gal dienyne skaičiau. Oi, dabar tikrai nepamenu*“ (PT1).

Apibendrinant tėvų atsakymus galima teigti, kad dažniausiai tėvai, apie tiek privačioje, tiek valstybinėje mokykloje teikiamas paslaugas, sužinodavo žodžiu, susitikimų su klasės vadovais ar mokyklos administracijos atstovais metu.

Penktuoju klausimu buvo siekiama sužinoti, kas, pasak tėvų, ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi jų vaikas, turėtų suteikti arba suteikia socialinę pedagoginę pagalbą. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti atsižvelgiant į „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašą“ (2017), kuriame teigiama, kad komisiją sudaryti gali: *socialinis pedagogas, klasės vadovas, kiti švietimo pagalbos specialistai (logopedas, psichologas, sveikatos priežiūros specialistas) ir Vaiko gerovės komisijos nariai.*

Daugiausia tėvų (n=7) teigė, kad socialinę pedagoginę pagalbą suteikti turėtų klasės vadovas: „Pagalbą turi suteikti visi tie specialistai. Ir klasės auklėtojas, ir socialinis pedagogas, ir psichologas, ir VKG.“ (PT2), „Pagalbos teikimas turėtų vykti laiptelių principu: pirmą pokalbį su auklėtoju, paskui su socialiniu pedagogu arba jeigu reikia su psichologu, toliau VKG.“ (VT1), „Pirma sakyčiau, kad auklėtojas. Jis daugiausiai su vaikais bendrauja...“ (VT2), „Pirmiausia pagalbą suteikti turėtų klasės auklėtojas...“ (VT3), „Priklauso nuo situacijos konkrečios. Kogero, gal pirmiausia klasės vadovas.“ (PT5), „Bet jei psichologo nėra, tai tikriausiai lieka klasės auklėtojas, kuris geriausiai gali padėti manau, atstoti.“ (PT3).

Kaip matoma iš šių atsakymų, klasės vadovas, pasak tėvų, yra tas specialistas, kuris pagalbą suteikti turėtų pats pirmasis. Kitu atveju, pagalbą jis suteikti gali, jei mokykloje nėra kitų švietimo pagalbos specialistų. Būtent apie tai kalbėjo į privačias mokyklas, kuriose nėra švietimo pagalbos specialistų, vaikus leidžiantys tėvai. Svarbu pažymėti ir tai, kad klasės auklėtojas, pasak tėvų, yra tas specialistas, kuris yra artimiausias tiek vaikams, tiek jų tėvams.

Kita nemaža dalis tėvų (n=5) minėjo, kad pagalbą suteikti gali ir socialinis pedagogas: „Pagalbą turi suteikti visi tie specialistai. Ir klasės auklėtojas, ir socialinis pedagogas, ir psichologas, ir VKG.“ (PT2), „...poto gali ir socialinis pedagogas suteikti pagalbą.“ (VT2), „Klasės auklėtojas gali dirbti kartu ir su socialiniu pedagogu. Gal net jie kartu geriausiai suteiktų tą pagalbą.“ (VT3), „Socialinis pedagogas, vienareikšmiškai.“ (PT4), „Žinau, kad yra socialinis pedagogas, bet kaip ir sakiau – jo paslaugomis niekada nesinaudojau.“ (VT4).

Taip pat dalis tėvų (n=4) paminėjo, kad socialinę pedagoginę pagalbą suteikti galėtų kiti švietimo pagalbos specialistai: „Manau, kad psichologas.“ (PT1), „Pagalbos teikimas turėtų vykti laiptelių principu: pirmą pokalbį su auklėtoju, paskui su socialiniu pedagogu arba jeigu reikia su psichologu, toliau VKG.“ (VT1), „Pagalbą turi suteikti visi tie specialistai. Ir klasės auklėtojas, ir socialinis pedagogas, ir psichologas, ir VKG.“ (PT2), „Nu aišku manau, kad jei socialinio pedagogo

nėra, galėtų būti pavyzdžiui psychologas, kažkoks tai... Nebent yra dar ta – visuomenės sveikatos specialistė. Kažkiek gali prisidėti.“ (PT3).

Kalbėdami apie švietimo pagalbos specialistus tėvai dažniausiai minėjo psichologą. Tėvai teigė, kad pagalbą suteikti gali psychologas individualiai arba dirbdamas su kitais specialistais, o šiuo konkrečiu atveju su klasės vadovu.

Tik po vieną tėvą iš valstybinės ir privačios mokyklos minėjo, kad pagalbą suteikti turėtų Vaiko gerovės komisijos nariai: „Pagalbą turi suteikti visi tie specialistai. Ir klasės auklėtojas, ir socialinis pedagogas, ir psychologas, ir Vaiko gerovės komisija.“ (PT2), „Pagalbos teikimas turėtų vykti laiptelių principu: pirma pokalbis su auklėtoju, paskui su socialiniu pedagogu arba jeigu reikia su psichologu, toliau Vaiko gerovės komisija.“ (VT1).

Kaip matoma iš šių atsakymų, Vaiko gerovės komisijos nariai buvo minimi kaip paskutinioji socialinės pedagoginės pagalbos grandis – jų paslaugų reikėtų tik tada, kai jopagalbos nesuteikia klasės vadovas ar kiti švietimo pagalbos specialistai.

Apibendrinant atsakymus galima teigti, kad didelio ir akivaizdaus skirtumo tarp tėvų, kurių vaikais mokosi privačiose ir valstybinėse ugdymo įstaigose, nėra. Abi tėvų grupės l savo atsakymuose minėjo, kad pagalbą suteikti turėtų visų pirma klasės vadovas, o tada ir socialinis pedagogas ar kiti švietimo pagalbos specialistai. Lyginant pedagogų ir tėvų atsakymus, pastebima, kad tėvai linkę atsakomybę už socialinių pedagoginių paslaugų teikimą padalyti polygiai klasės vadovui, socialiniam pedagogui ar kitiems švietimo pagalbos specialistams. Jų atsakymuose nepastebima tendencingo vieno ar kito specialisto išskyrimo. Taip pat svarbu pažymėti, kad tėvų atsakymuose pastebimas specialistų bendradarbiavimo aspektas. Dauguma tėvų teigė, kad pagalbą turi būti teikiama kompleksiskai, t.y. keletos specialistų.

Šeštuoju klausimu tėvų buvo klausiama, kokios jiems yra priimtinausios socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti remiantis „Bendrosiomos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatomis“ (2011) ir „Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui“ (2016) aprašu. Dokumentuose įvardijama, kad pagalba gali būti teikiama konsultuojant ugdytinius ir tėvus, vykdant prevencinę veiklą, dirbant su šeima ar bendradarbiaujant įvairiems specialistams. Įvairios socialinės pedagoginės pagalbos formos minimos ir kitose Europos šalyje – Vokietijoje pagalba dažniausiai teikiama individualiai, Lenkijoje akcentuojamas specialistų bendradarbiavimas ir tėvų įtraukimas į pagalbos teikimo procesą.

Visi tyrime dalyvavę tėvai teigė, kad pagalba turėtų būti teikiama individualiai, dirbant su vaiku: „Mano nuomone, svarbiausia šitoje situacijoje yra individualus darbas su vaiku.“ (VT4), „<...>o pastebėjus ar išsiaiškinus problemas turėtų dirbti individualiai su vaiku arba kartu su tėvais.“ (PT4), „Tai aišku, pirmiausia, jei problema yra su vienu vaiku – tai manau individualus darbas

geriausias.“ (PT3), „*Individualus darbas su vaiku ir<...>*“ (VT3), „*Individualus darbas. Manau, jis būtų pats naudingiausias vaikui.*“ (VT2), „*Pirmiausia – pokalbis su vaiku<...>*“ (VT1), „*Individualus darbas su vaiku arba su jo tėvais.*“ (PT2), „*Individualus darbas su vaiku,<...>*“ (PT1).

Kita dalis apklaustųjų (n=6) minėjo, kad pagalba gali būti teigiama ir grupinių užsiėmimų metu: „*Aš labai džiaugiuosi, kad mokykloje stipriai dirba psichologas, kuris teikia įvairius užsiėmimus, grupinius su vaikais. Taip pat džiaugiuosi, kad suteikiama logopedo pagalba čia vietoje ir nereikia vykti ar kryptis į kitas įstaigas.*“ (PT5), „*Jeigu reikia įtraukiant ir tėvus.*“ (VT4), „*Mano nuomone turėtų būti dirbama grupėse<...>*“ (PT4), „*Bet jeigu iškyla problema grupėje vaikų, tai turėtų būti su visa grupe ir dirbama.*“ (PT3), „*poto galimi ir grupiniai užsiėmimai.*“ (VT1), „*<...>darbas su šeima.*“ (PT1).

Keturi tėvai minėjo, kad socialinė pedagoginė pagalba gali būti teigiama specialistų konsultacijų metu: „*Taip pat neatmetu ir kitų specialistų pagalbą.*“ (VT4), „*Turėtų nukreipti vaikus, informuojant apie tai tėvus, pas psichologus ar pvz. raidos sutrikimo specialistus. Dažnai mes tėvai, gal ir nepastebime kylančių problemų, nes vaikai vienokie būna namuose, kitaip elgiasi klasėje, mokykloje.*“ (PT4), „*Ir aišku poto, nu po išvadų, gali būti nu ir nukreipiamas pas kitus specialistus ir taip toliau. Priklausomai nuo problemų.*“ (PT3), „*nukreipimas pas specialistus.*“ (VT3).

Vienas informantas minėjo, kad socialinė pedagoginė pagalba gali būti teikiama kūrybiškai: „*<...> arba veikla kažką kuriant.*“ (VT1).

Apibendrinant tėvų atsakymus reiktų pažymėti, kad tėvai, kurių vaikai eina į privačias mokyklas, akcentavo grupinius užsiėmimus, kaip jiems priimtina socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formą. Šie atsakymai sutampa su Ž.Karvelienės (2010) atlikto privačių ir valstybinių mokyklų tyrimo išvadomis, kuriose teigiama, kad privačiose mokyklose labai svarbus visų ugdymo proceso dalyvių darbas kartu, kuris neapima tik vienos proceso dalies – ugdytinių.

Taip pat tėvų atsakymuose išskirtinai buvo minimas individualus darbas su vaiku. Verta pažymėti, kad „Bendrosiose socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatose“ (2011) individualus darbas ir pagalbos individualizavimas yra minimi kaip prioritetingos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sritys.

Septintuojo klausimo pirmoje dalyje tėvų buvo klausama, kas, jų nuomone, turėtų suteikti arba suteikia socialinę pedagoginę pagalbą ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi jų vaikas. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti į keturias subkategorijas, remiantis „Bendrosiomos socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatomis“ (2011) ir „Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui“ (2016) aprašu.

Daugiausia tėvų (n=4) teigė, kad pagalbą suteikti turėtų socialinis pedagogas: „*Daugiausia pagalbą turėtų suteikti socialinis pedagogas.*“ (PT2), „*Socialinis pedagogas yra svarbiausias. Jis*

tūri būti pats pirmas.“ (VT3), „Manau, socialinis pedagogas.“ (PT3), „<...> socialinis pedagogas.“ (PT4).

Kita dalis tėvų (n=3) teigė, kad pagalbą suteikti turėtų būti suteikta kompleksiskai bendradarbiaujant skirtingų sričių specialistams: „Žiūrint kokių konkrečių atveju ko reikia – gali būti bet kuris iš jų.“ (VT1), „Priklauso nuo situacijos. Visi turėtų suteikti, kartu dirbti reiktų tiems specialistams.“ (VT2), „Susidariusių problemų sprendimas turėtų būti kompleksinis, įtraukiant mokytoją, socialinį pedagogą bei psichologą.“ (VT4).

Du tėvai teigė, kad pagalbą suteiktu turėtų kiti švietimo pagalbos specialistai (psichologas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas): „Iškilus problemai turėjau galimybę pasikonsultuoti su psichologu apie vaikų problemas.“ (PT1), „Mano vaikui būtina logopedo pagalba, o ją tikrai gauname kartą per savaitę produktyviai.“ (PT5).

Vienas apklaustasis pažymėjo, kad pagalbą suteikti turėtų klasės vadovas: „...klasės auklėtoja arba...“ (PT4).

Apibendrinant tėvų atsakymus galima daryti išvadą, kad dažniausiai buvo minimi socialinis pedagogas ir specialistai, kurie pagalbą turėtų suteikti arba suteikia bendradarbiaudami – visi mokykloje dirbantys specialistai, mokytojai dirbdami kartu su socialiniu pedagogu arba psichologu. Pažymėtina tai, kad socialinius pedagogus išskirtinai minėjo tėvai, kurių vaikai lanko privačias ugdymo įstaigas. Tėvai, kurių vaikai eina į valstybines mokyklas, dažniausiai savo atsakymuose minėjo, kad pagalbą suteikti turėtų ne vienas konkretus specialistas, bet visa jų komanda. Šių tėvų atsakymai sutampa su A.K.Czyz (2018) atliktu tyrimu, kuriama teigiama, kad įvertinus socialinių pedagoginių paslaugų tiekimo kokybę Lenkijoje, geriausių rezultatų buvo pasiekta tik tada, kad socialinę pedagoginę pagalbą teikė specialistų grupė, o ne vienas specialistas.

Septinto klausimo antrąja dalimi buvo siekiama išsiaiškinti, kad kokia forma tėvams buvo suteikta socialinė pedagoginė pagalba. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti į dvi subkategorijas: pagalba suteikta nebuvo arba jos neprireikė ir pagalbą buvo suteikta konsultacijų ir pokalbių metu.

Pagalba suteikta nebuvo arba pagalbos neprireikė (n=5): „Pagalba nebuvo suteikta, nes neturėjome butinybės kreiptis pas specialistus.“ (VT4), „Nebuvo.“ (PT4), „Nu šiaip mano konkrečiu atveju ne, nebuvo. Tai aš šiuo klausimu nelabai turėčiau ką atsakyti.“ (PT3), „nebuvo tokių atvejų.“ (VT2), „Ne nebuvo suteikta pagalba.“ (PT2).

Informantai dažniausiai savo atsakymuose minėjo, kad pagalbą suteikta nebuvo, nes jos neprireikė – nebuvo poreikio ir tam tikrų atvejų, kad pagalba būtų suteikta.

Pagalba buvo suteikta konsultacijų ir pokalbių metu (n=4): „Konsultavo logopedas. Jis dirba su mano vaiku per užsiėmimus.“ (PT5), „Buvo, individualiu pokalbiu su socialiniu pedagogu. Ten buvo tokia dėl elgesio situacija, tai socialinis pedagogas padėjo.“ (VT3), „Vedė pokalbį socialinis

pedagogas, bendravo su tėvais ir su vaiku, bandė sutaikyti konfliktuojančias puses.“ (VT1), *„Iškilus problemai turėjau galimybę pasikonsultuoti su psichologu apie vaikų problemas.*“ (PT1).

Savo atsakymuose tėvai dažniausiai minėjo konsultacijas su švietimo pagalbos specialistais, kurių metu socialinė pedagoginė pagalba jiems ir buvo suteikta. Atsakymuose nepastebima didelio skirtumo tarp tėvų, kurių vaikai lanko privačias ar valstybines mokyklas.

Aštuntuoju klausimu buvo siekta išsiaiškinti, ar tėvai yra patenkinti socialinių pedagoginių paslaugų teikimo kokybę ugdymo įstaigoje, į kurią eina jų vaikas. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į keturias subkategorijas: taip, pagalba esu patenkintas; ne, pagalba esu nepatenkintas; pagalba esu patenkintas iš dalies; negaliu vertinti, nes pagalba suteikta nebuvo.

Taip, pagalba esu patenkintas (n=4): „Taip, manau, kad taip.“ (PT1), *„Taip.“* (PT2), *„Taip, kogero.“* (VT2), *„Taip.“* (VT3).

Ne, pagalba nesu patenkintas (n=1): „Nu ne.“ (PT3).

Pagalba esu patenkintas iš dalies (n=2): „Tik iš dalies.“ (VT1), *„Kokybė galėtų būti geresnė. Trūksta bet kokios informacijos apie jų teikiamas paslaugas.“* (VT4).

Negaliu vertinti, nes pagalba suteikta nebuvo (n=2) : „Kadangi nesusidūriau, tai negaliu atsakyti į jūsų klausimas.“ (PT4), *„Kitų paslaugų kokybės įvertinti negaliu, nes nesusidūriau.“* (PT5).

Apibendrinant informantų atsakymus galima vis dėlto teigti, kad didesnioji jų dalis paslaugomis yra patenkinta tik iš dalies arba apskritai negali jų vertinti, nes pagalba jiems nebuvo suteikta. Kad paslaugomis yra patenkinti, paminėjo po du tėvus tiek iš valstybinių, tiek iš privačių mokyklų. Paslaugomis visiškai nepatenkinta buvo informantė, kuri minėjo, kad ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi jos vaikai, apskritai nėra švietimo pagalbos specialistų, kurie galėtų suteikti socialinę pedagoginę pagalbą. Informantų atsakymai pasiskirstė visiškai polygiai, tad sunku išskirti, kuri tėvų grupė paslaugomis yra nepatenkinti. Remiantis tėvų atsakymais galima daryti prielaidą, kad tiek privačios, tiek valstybinės ugdymo įstaigos, turėtų imtis priemonių, kurios padėtų gerinti socialinių pedagoginių paslaugų kokybę.

Paskutiniu ju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kas, pasak tėvų, turi daugiausiai įtakos socialinės pedagoginės pagalbos teikimui – kokie faktoriai ją nulemia. Tėvų atsakymai buvo suskirstyti į tris pagrindines subkategorijas: bendrosios specialisto kompetencijos; profesinės, pagalbą teikiančio specialisto kompetencijos; mokyklos kultūra (mokyklos valdymas, bendruomenė, struktūra).

Bendrosios specialisto kompetencijos (n=6): *“Socialinio pedagogo žinios, išsilavinimas, sugebėjimas bendrauti su vaikais, tėvais. Taip pat tam reikšmės turi noras spręsti problemas, o ne formalus raštų rašymas ar paskaitų pravedimas. Noras padėti vaikui, tėvams o ne tik variantas darau, nes reikia tipo tokios mano pareigos, bet neįsigilinama į situaciją o žiūrima formaliai.”* (PT4), *„Tada individuali specialisto atsakomybė ir bendradarbiavimas su kitais pedagogais.“* (PT5), *„<...>manau,*

kad įtakos turi jo noras dirbti su vaikais. Manau daug įtakos turi noras tobulėti, na dalyvauti kursuose ar seminaruose.“ (VT4), „<...>asmeninės savybės.“ (VT2), „<...>specialisto kompetencija ir objektyvumo supratimas, sąžingumas.“ (VT1), „Manau, kad daugiausia įtakos turi specialisto kvalifikacijas ir patirtis.“ (PT1).

Mokyklos kultūra (mokyklos valdymas, bendruomenė, struktūra)(n=4): „*Visų pirma mokykla, jos valdymo principas*“ (PT5), „*Mokyklos bendruomenės.*“ (VT3), „*Mokinių skaičius mokykloje ir soc.pedagogui skiriamas etato valandų skaičius.*“ (VT1), „*Pakankamas specialistų kiekis.*“ (PT2).

Profesinės, pagalbą teikiančio specialisto, kompetencijos (n=3): „*Socialinio pedagogo žinios, išsilavinimas...*“ (PT4), „*Nu manau, kad priklauso nuo pačio specialisto – jo išsilavinimo ir patirties.*“ (PT3), „*Išsilavinimas, patirtis ir ...*“ (VT2).

Apibendrinant tėvų atsakymus galima teigti, kad dažniausiai tėvai savo atsakymuose minėjo, kad daugiausiai įtakos socialinių pedagoginių paslaugų teikimui, turi bendrosios, pagalbą teikiančio specialisto, kompetencijos. Pasak tėvų, specialistas turėtų pasižymėti geromis bendravimo savybėmis, noras padėti vaikui ir specialisto noras tobulėti. Šie tėvų atsakymai sutampa su pedagogų atsakymais, kurie taip pat minėjo, kad asmeninės specialisto savybės, gali daugiausiai nulemti socialinių pedagoginių paslaugų kokybę. Informantai taip pat minėjo, kad įtakos gali turėti ir pačios švietimo įstaigos kultūra, t.y.jos valdymas, organizacinė struktūra bei bendruomenė. Verta atkreipti dėmesį, kad pedagogai savo atsakymuose į tą patį klausimą, pačios ugdymo įstaigos indėlio nepaminėjo. Mažiausioji dalis tėvų savo atsakymuose minėjo ir profesines pagalbą teikiančio specialisto kompetencijas – jo žinias ir išsilavinimą. Vėlgi įdomu pastebėti, kad ,pedagogai, savo atsakymuose neminėjo ir profesinių specialistų, teikiančių socialines pedagogis paslaugas, kompetencijų.

Remiantis tėvų atsakymais ir tyrimo instrumente numatytu socialinių pedagoginių paslaugų tiekimo turiniu galima daryti šias išvadas:

1. *Socialinės pedagoginės problemos.* Dažniausiai tėvai, kaip ir pedagogai, išskyrė, kad jų vaikai mokykloje susiduria su asocialaus elgesio problemomis: patyčiomis, bendravimo sunkumais ir žalingais įpročiais. Neatsižvelgiant į mokyklos tipą, asocialaus elgesio problemas minėjo visi tėvai. Verta pažymėti tai, kad tėvai išskyrė ir žalingų įpročių problemas, apie kurias, savo atsakymuose neužsiminė tose pačiose mokyklose dirbantys pedagogai. Galima daryti išvadas, kad tėvų ir pedagogų įvardintos problemos nors ir nėra iš esmės skirtingos, tačiau skiriasi pats problemų mastas, nes tėvų atsakymuose išskirtinai akcentuojamos asocialaus elgesio problemos.

2. *Socialinės pedagoginės pagalbos tiekėjai.* Antrąja klausimų grupe buvo siekiama išsiaiškinti, kas, pasak tėvų, ugdymo įstaigoje, kurią lanko jų vaikas, turėtų suteikti ir suteikia socialinę pedagoginę pagalbą. Apibendrinus tėvų atsakymus galima daryti išvadą, kad socialinę pedagoginę pagalbą suteikti turėtų tiek klasės vadovas, tiek socialinis pedagogas, tiek kiti švietimo pagalbos

specialistai. Svarbu pažymėti tai, kad tėvai, priešingai nei pedagogai, savo atsakymuose minėjo įvairius specialistus, akcentuodami, kad pagalbą turėtų suteikti ne vienas specialistas, o visa jų grupė. Pedagogų atsakymuose dažniausiai akcentuojamas specialistas buvo klasės vadovas. Nors tėvai klasės vadovą taip pat paminėjo savo atsakymuose, tačiau jo neišskyrė kaip pačio svarbiausio. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad vienas informantas, kurio vaikai lanko privačią mokyklą, teigė, kad mokykloje apskritai nėra specialistų, kurie galėtų suteikti kvalifikuotą socialinę pedagoginę pagalbą. Apibendrinus visus atsakymus taip pat galima daryti išvadą, kad nėra didelio skirtumo tarp informantų, kurių vaikai lanko privačias ar valstybines mokyklas, atsakymų. Atsakymai taip pat rodo, kad tėvai nėra visiškai patenkinti specialistų darbu, nes savo atsakymuose dažnai minėjo, kad socialinės pedagoginės paslaugos juos tenkina tik iš dalies arba, kad jiems pagalba apskritai nebuvo suteikta.

3. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos.* Trečiaja klausimų grupe buvo siekiama išsiaiškinti, kokia forma, pasak tėvų, turėtų būti teikiamos socialinės pedagoginės paslaugos. Išanalizavus atsakymus paaiškėjo, kad tėvai kaip priimtinausias pagalbos teikimo formas įvardina individualų darbą su vaiku ar grupines konsultacijas su vaikais ir jų tėvais. Svarbu pažymėti tai, kad tėvai, kurių vaikai lanko privačias mokyklas, dažniausiai akcentavo grupines konsultacijas, o tėvai, kurių vaikai lanko valstybines mokyklas, dažniau minėjo individualias konsultacijas. Svarbu pažymėti, kad tėvai savo atsakymuose ypatingai akcentavo socialinės pedagoginės pagalbos teikimą bendradarbiaujant įvairiems specialistams, t.y. visos atsakomybės nepriskiriant tik vienam specialistui.

4. Kalbėdami apie socialines pedagogines paslaugas, tiek tėvai, kurių vaikai eina į privačias, tiek tie, kurių vaikai lanko valstybines ugdymo įstaigas, minėjo, kad paslaugomis nėra visiškai patenkinti. Analizuojant tėvų atsakymus, paaiškėjo, kad daugeliui tėvų apskritai nebuvo suteiktos socialinės pedagoginės pagalbos paslaugos, tad jiems jų kokybę vertinti buvo yra sunku. Kalbant apie tai, kas padėtų labiau užtikrinti socialinių pedagoginių paslaugų kokybę, tėvai dažniausiai akcentavo asmenines specialisto kompetencijas. Svarbu pažymėti ir tai, kad išskirtinai tėvai, savo atsakymuose minėjo, ir pačios mokyklos, kaip institucijos indėlį į socialinių pedagoginių paslaugų teikimą. Iš atsakymų tampa aišku, kad norint užtikrinti efektyvią pagalbą svarbus yra ne tik pačio specialisto indėlis ir asmeninės savybės, bet ir pačios mokyklos, kaip organizacijos, indėlis – užtikrinamas paslaugų prieinamus ir tinkamos sąlygos socialinių pedagoginių paslaugų teikimui.

III. DISKUSIJA

Kaip teigia I. Thoidis ir N.Chaniotakis (2015), sparčiai keičiantis socialinėms aplinkybėms, šeimos sampratai bei esant ekonominei krizei, taip pat keičiasi ir ugdymo įstaigų vaidmuo. Mokyklos, kaip turinčios didžiausią įtaką vaiko socializacijai, privalo ne tik pačios prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių, bet ir padėti tai padaryti savo ugdytiniais. Tai reiškia, kad mokyklos privalo užtikrinti ne tik akademinės žinias, bet ir ugdyti mokinių socialinius įgūdžius. I. Thoidis ir N.Chaniotakis (2016) teigia, kad kiekvienas pokytis visuomenėje, atneša pokyčių ir mokyklose, todėl labai svarbu, kad mokyklose dirbtų specialistai, kurie padėtų vaikams įveikti neigiamas, įvairių sociumo pokyčių, pasekmės. Mokslininkai teigia, kad mokyklose teikiama efektyvi socialinė pedagoginė pagalba yra būtent tai, kas gali padėti ugdytiniais įveikti įvairias tiek akademinės, tiek ir neakademinės problemas.

Kaip teigia J. Čižikienė ir R.Virbalienė (2016), socialinė pedagoginė pagalba mokyklose yra apibrėžta švietimo dokumentuose. Juose teigiama, kad mokykloje yra privalu užtikrinti vaiko teisę į mokslą ir į saugią aplinką. Socialinės pedagoginės pagalbos tikslas mokykloje yra spręsti įvairias ugdytinių problemas: žalingus ugdytinių įpročius, asocialaus elgesio problemas, fizinės ir psichologinės prievartos sukeltos problemas bei mokyklos nelankymą. Kaip teigia autorės, norint užtikrinti efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą, svarbiausiu tampa komandinio specialistų darbo aspektas. Įvairių sričių specialistai dalindamiesi savo žiniomis ir patirtimi gali suteikti visokeriopą pagalbą ugdytiniui.

Visoje Europoje yra sutinkama, kad mokyklinė aplinka yra pats svarbiausias faktorius siekiant užtikrinti visapusišką vaiko gerovę, t.y. fizinę ir psichologinę gerbuvį bei emocinį ir socialinį stabilumą. Siekiant užtikrinti minėtąją vaiko gerovę ir išvengti akademinų ir neakademinų problemų pačiu svarbiausiu aspektu tampa ne tik specialisto darbas su ugdytiniu, bet ir jo šeima. Analizuojant įvairias socialinės pedagoginės pagalbos praktikas vis dažniau pastebima, kad tėvai yra skatinama tapti ne tik pagalbos gavėjais, bet ir prisidėti prie jos teikimo.

Analizuojant empirinio tyrimo duomenis buvo siekiama atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos ypatumus mažai tirtame ugdymo sektoriuje – privačiose ugdymo įstaigose. Lietuvoje socialinės pedagoginės pagalbos ypatumus tyrė S. Burvytė (2015), D. Baraldsnes ir A.Vaškienė (2013) taip pat buvo užsakytas ir šiuolaikinių didaktikų centro tyrimas, tačiau visi tyrimai buvo vykdomi ir apėmė tik valstybines ugdymo įstaigas, vaikų globos namus ar socializacijos centrus. Lietuvoje nebuvo plačiau tiriamas privatus sektorius, tad šio magistrinio darbo pagrindinis tikslas buvo atlikti tyrimą, kuris apimtų mažai mokslinėje literatūroje minimą privatų ugdymo sektorių – privačias mokyklas.

Siekiant dar išsamesnių tyrimo rezultatų buvo nuspręsta apklausti ne tik privačių, bet ir valstybinių mokyklų atstovus. Dvi skirtingos informantų grupės leido palyginti dvejuose švietimo sektoriuose organizuojamą socialinę pedagoginę pagalbą. Empirinio tyrimo instrumentas – interviu klausimai buvo suskirstyti į tris pagrindines kategorijas – *socialinės pedagoginės problemos, su kuriomis susiduria ugdytiniai; socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formos; socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai*.

Įvardindami socialines pedagogines problemas, tiek valstybinių mokyklų atstovai (tėvai ir pedagogai), tiek privačių mokyklų atstovai (tėvai ir pedagogai) savo atsakymuose dažniausiai minėjo asocialaus elgesio problemas. G. Kvieskienė (2005) antisocialaus elgesio problemas įvardina kaip vienas iš turinčių daugiausia įtakos sėkmingai vaiko socializacijai. Autorės teigimu antisocialaus elgesio problemas gali nulemti nepakankama socialinė pagalba šeimai ar kompleksinės socialinės – pedagoginės pagalbos stoka. Taip pat G.Kvieskienė (2005) pažymi, kad vaikas, kuriam trūksta tėvų dėmesio ar meilės, greičiausiai turės elgesio ar psichologinių problemų. Reikšminga būtų pažymėti, kad, nepaisant moksliniuose tyrimuose pateiktų įžvalgų apie privačiose mokyklose didelį dėmesį skiriamą mokinių drausmės problemoms, pastarųjų ir žalingų įpročių problemų joms išvengti nepavyksta.

Informantų taip pat buvo klausiama, apie socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus. Dažniausiai informantai, kalbėdami apie socialinės pedagoginės pagalbos teikimą, įvardijo klasės vadovus, švietimo pagalbos specialistus bei socialinius pedagogus. Pažymėtina, kad priešingai nei privačių mokyklų pedagogai, tėvai kalbėdami apie socialinę pedagoginę pagalbą minėjo socialinius pedagogus. Tačiau kalbėdami apie socialinius pedagogus tėvai dažniausiai naudojo tariamąją nuosaką, t.y. tai reiškia, tėvai suvokia, kas turėtų teikti pagalbą, tačiau praktikoje situacija gali būti ir yra kitokia. Taip pat informantai minėjo ir kitus švietimo pagalbos specialistus, ypač psichologus ir logopedus, kurie pagalbą teikia vaikams, turintiems kalbos sutrikimų ar psichologinių problemų. Nors 2011 metais buvo įkurta *Vaiko gerovės komisija*, tačiau tiek tėvai, tiek pedagogai savo atsakymuose jos veiklą ir specialistus minėjo retai. Socialinė pedagoginė pagalba neįsivaizduojama be mokyklos specialistų ir ugdytinio šeimos bendradarbiavimo. V.Grincevičienė (2014) teigia, kad visapusiškas vaiko ugdymas ir socialinės vertybės gali būti perimamos tik tada, kai pedagogas artimai bendradarbiauja tiek su savo ugdytiniais, tiek su jų tėvais. Pasak autorės, būtent pedagogai, kurie yra „arčiausiai“ vaiko tampa ir svarbiu aspektu kalbant vaiko socializacijos ir socialinių pedagoginių problemų sprendimo kontekste. Šio tyrimo informantai savo atsakymuose taip pat dažnai akcentavo šeimos ir pedagogų bendradarbiavimą. Pasak jų, ypač prie bendradarbiavimo prisideda klasės vadovas, kuris pirmasis informuoja apie ugdytinių problemas ir užmezga ryšį su tėvais. Klasės vadovo pareigų aprašyme minima, kad viena pagrindinių jo funkcijų yra „bendrauti ir bendradarbiauti su

mokinių tėvais (itėviais, globėjais ar rūpintojais), klasėje dirbančiais mokytojais, švietimo pagalbos mokiniui specialistais mokinių ugdymo klausimais, kartu su jais spręsti mokinių ugdymo ir ugdymosi problemas“ (Stonienė, Šarkanienė, 2012, 25p.). Tačiau analizuojant informantų atsakymus tampa aišku, kad tiek privačių, tiek valstybinių mokyklų atstovai klasės vadovui priskiria ir kitų funkcijų – informuoti apie socialinę pedagoginę pagalbą teikimą; spręsti neakademines ugdytinių problemas; teikti socialinę pedagoginę pagalbą; individualiai konsultuoti vaikus socialinės pedagoginės pagalbos klausimais. Tampa akivaizdu, kad mokyklose klasės vadovo funkcijos galimai persipina su socialinio pedagogo ar kitų švietimo pagalbos specialistų funkcijomis, kurie ir turėtų būti atsakingi už socialinės pedagoginės pagalbos koordinavimą ir teikimą. Pažymėtina būtų ir tai, kad privačios mokyklos atstovas savo atsakymuose pažymi, kad mokykloje nėra švietimo pagalbos specialistų ir klasės vadovas perima jų funkcijas. Didžioji dalis informantų savo atsakydami teigė, kad jie apskritai nėra susidūrę su socialine pedagogine pagalba.

Empirinėje tyrimo dalyje taip pat buvo siekta sužinoti, kokiomis formomis privačiose ir valstybinėse ugdymo įstaigose yra teikiama socialinė pedagoginė pagalba. Privačių mokyklų atstovai savo atsakymuose dažnai minėjo grupines konsultacijas ir pagalbos teikimą bendradarbiaujant įvairiems specialistams. Valstybinių mokyklų atstovai dažniau minėjo individualų darbą su ugdytiniais. Privačių mokyklų pedagogai savo atsakymuose tai pat minėjo, kad pagalba gali būti teikiama ugdytinį nukreipiant pas kitus specialistus, nes mokykloje tinkamų specialistų paprasčiausiai nėra. Informantų atsakymai sutampa su J. Kornbeck ir N. S. Jensen (2009) knygoje – „Socialinės pedagogikos diversija Europoje“, aprašytomis socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formomis, tarp kurių akcentuojama socialinių pedagogų ir tėvų grupinės konsultacijos ir aktyvus tėvų įsitraukimas į socialinių pedagoginių problemų sprendimo veiklą. Pedagogai ir tėvai taip pat minėjo, kokiomis formomis jie norėtų ir turėtų ne tik gauti, bet ir būti informuoti apie socialinę pedagoginę pagalbą. Informantų dažniausiai įvardino, kad informuoti reiktų žodžiu arba elektroninėmis ryšio priemonėmis. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos parengtame straipsnyje – Mokyklos informacinė sistema kaip mokyklos valdymo įrankis (2011), šiuolaikiniame pasaulyje ėmus plačiai taikyti kompiuterines technologijas mokyklos administracija pradėjo naudoti kompiuterių programas atlikdama savo veiklą. Technologijos tapo labiau orientuotos ir į mokyklos poreikius bei sukurta daug naudingų programų, skirtų palengvinti darbą mokyklos administracijai ir parengti mokyklos valdymą, tad informantų atsakymai visiškai atitinka šiuolaikinę situaciją.

Kalbant apie tai, kas turi didžiausią įtaką socialinių pedagoginių paslaugų teikimą informantai vieningai įvardino, kad asmeninės – bendrosios specialisto, teikiančio pagalbą, kompetencijos yra pats svarbiausias kokybės faktorius. Specialistas turėtų ugdyti ir demonstruoti norą tobulėti bei bendradarbiauti su visais ugdymo proceso dalyviais.

Apibendrinant galima teigti, kad dėl mažos tyrimo apimties, rezultatai negali būti laikomi reprezentatyviais ir negali būti taikomi visai generalinei aibei. Šio tyrimo tikslas buvo atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos organizavimą mažai ištirtame – privačiame ugdymo sektoriuje. Nors tyrimo metu buvo atskleisti pavieniai pagalbos organizavimo skirtumai privačiose ir valstybinėse mokyklose, tyrimai šioje srityje gali būti dar labiau plėtojami, gilinantis ne tik į pagalbos organizavimą, bet ir esminius organizavimo skirtumus skirtinguose švietimo sektoriuose.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo užuomazgų galima aptikti jau XX a. Šios pagalbos tikslas - padėti įgyvendinti mokinių teisę į mokslą, užtikrinti veiksmingą ugdymąsi mokykloje bei sudaryti prielaidas pozityviai socializacijai, pilietinei brandai ir harmoningai raidai. Mokyklos, kaip vienos iš svarbiausių socializacijos institucijų, turi būti pajėgios tiek akademiškai, tiek socialiai parengti vaikus, kurie gebėtų prisitaikyti prie nuolat besikeičiančio pasaulio. Siekiant „kovoti“ su socialinėmis problemomis (delinkventiniu mokinių elgesiu, patyčiomis, žalingais įpročiais, bendravimo sunkumais, bendrųjų kompetencijų stoka ir kt.), vis dažniau atsižvelgiama į socialinę pedagogiką ir jos praktines rekomendacijas. Tiek Lietuvoje, tiek kitose ES šalyse pagrindiniai socialinės pedagoginės pagalbos teikėjai yra pedagogai, klasės vadovai bei švietimo pagalbos specialistai (psichologai, socialiniai pedagogai, logopedai ir kt.). Pagrindinis socialinės pedagoginės pagalbos principas – kompleksiskumas, t. y. pagalbą privalo teikti ne vienas specialistas, o visa specialistų komanda bei šeima.

2. Mokslinės literatūros bei dokumentų analizė parodė, kad didžioji dauguma tyrimų, susijusių su valstybinio bei privataus švietimo sektoriaus veiklos ypatumais, koncentruojasi į valstybines mokyklas ar socialines institucijas (vaikų globos namus; socializacijos įstaigas ir kt.). Informacijos apie privačiose mokyklose teikiamas švietimo pagalbos paslaugas beveik nėra, o jei ir yra, tai ši informacija subjektyvi, paviršutiniška. Tyrimai, atlikti privačiose ugdymo įstaigose, daugiau orientuoti į finansinę priklausomybę. Privačiose mokyklose, atsižvelgiant į individualius mokinių prigimtinius poreikius, teikiama socialinė pedagoginė pagalba. Pagrindiniai pagalbos teikėjai - švietimo specialistai arba mokytojų asistentai, o pati pagalba dažniausiai teikiama individualių užsiėmimų metu specialiai įrengtose erdvėse. Valstybinėse mokyklose, skirtingai nei privačiose, socialinės pedagoginės pagalbos sistema yra aiškiai apibrėžta bei reglamentuota. Pagrindiniai pagalbos teikėjai - švietimo pagalbos specialistai, klasės vadovai ar kiti mokytojai bei Vaiko gerovės komisijos nariai. Pagalba teikiama prevencinių programų, individualių ar grupinių užsiėmimų metu.

3. Socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimo privačiose mokyklose tyrimo rezultatų analizė parodė, kad tiek privačių, tiek valstybinių mokyklų ugdytiniai susiduria su panašiomis elgesio, žalingų įpročių ir bendrųjų kompetencijų trūkumo problemomis, su kuriomis, pasak informantų, turėtų padėti „susidoroti“ klasės vadovai, socialiniai pedagogai, švietimo pagalbos specialistai ir Vaiko gerovės komisijos nariai. Tyrime dalyvavę pedagogai ir tėvai teigė, kad labai svarbus specialistų bendradarbiavimas ir asmeninės jų savybės. Socialinė pedagoginė pagalba dažniausiai teikiama grupinių arba individualių konsultacijų metu. Privačiose mokyklose šiek tiek daugiau dėmesio skiriama bendradarbiavimui su tėvais, tačiau akivaizdus specialistų, galinčių suteikti socialinę pedagoginę pagalbą, stygius. Ugdytiniai ir jų tėvai dažnai yra nukreipiami į kitas įstaigas, teikiančias šio pobūdžio pagalbą. Tikslinga paminėti ir tai, kad privačių mokyklų atstovai, dalyvavę tyrime, neretai naudojo tariamąją nuosaką, kas leidžia daryti prielaidą, kad tiek tėvai, tiek pedagogai dažniau kalbėjo ne apie tai, kaip yra, bet apie tai, kaip turėtų būti organizuojama socialinė pedagoginė pagalba privačiose mokyklose.

REKOMENDACIJOS

1. Socialinės pedagogikos bakalauro ir magistro studijų studentams. Atsižvelgiant į tai, kad privatus švietimo sektorius yra pakankamai mažai tirtas, būtų tikslinga tęsti ne tik socialinės pedagoginės pagalbos sistemos, bet ir pačių privačių mokyklų tyrimus. Ypatingas dėmesys galėtų būti skirtas privačių ir valstybinių mokyklų lyginimui socialinės pedagoginės pagalbos teikimo kontekste. Kaip minėta, privačios mokyklos išsiskiria tuo, kad vykdo ne tik valstybines, bet ir tarptautines ar alternatyviasias ugdymo programas. Šių programų tikslai, reikalavimai ar pats ugdymo turinys (jo komponentai), galėtų būti pritaikomi ir valstybinėse mokyklose. Tai padėtų mokykloms tapti globalesnėmis ir atviresnėmis visiems mokiniams (jų prigimčiai).

2. Privačių mokyklų direktoriams ir švietimo skyriaus darbuotojams. Tyrimo metu buvo atskleista, kad ne visose privačiose mokyklose yra švietimo pagalbos specialistų. Atsižvelgiant į šiuolaikinių dienų mokyklos aktualijas – didėjantį patyčių mastą, adaptacijos sunkumus, bendrųjų kompetencijų trūkumą ar drausmės ir mokyklos nelankymo problemas, kad kiekvienoje ugdymo įstaigoje dirbtų bent po vieną švietimo pagalbos specialistą, kuris galėtų teikti kokybiškas socialines pedagogines paslaugas.

3. Privačių mokyklų administracijos darbuotojams. Tyrimo rezultatai parodė, kad didžiąją dalį švietimo pagalbos, konkrečiai socialinio pedagogo, pareigybinių funkcijų yra priskiriama klasės vadovui ar kitiems dalyko mokytojams.

- Siekiant išvengti per didelės atsakomybės, priskiriamos klasės vadovui ar kitiems dalykų mokytojams, būtų tikslinga tobulinti pedagogų ir ugdytinių tėvų informavimo sistemą. Tiek tėvai, tiek pedagogai, dalyvavę tyrime, nurodė, kad ne visada žino, kur kreiptis ar kas jų atstovaujamoje ugdymo įstaigoje turėtų suteikti socialinę pedagoginę pagalbą.

- Mokyklos administracija turėtų užtikrinti, kad visi darbuotojai ir tėvai (globėjai) būtų tinkamai informuoti, į kokį specialistą jie turėtų kreiptis, kai jų vaikas ar ugdytinis susiduria su tam tikromis problemomis. Tai padaryti galima mokslo metų pradžioje bei tėvų susirinkimų metu.

4. Mokyklos administracijos atsovams. Nors informantai savo atsakymuose dažnai akcentavo, kad socialinės pedagoginės pagalbos paslaugos turi būti teikiamos kompleksiskai, tyrimo metu paaiškėjo, kad praktikoje situacija yra kiek kitokia. Neretai kalbėdami apie jiems suteiktą pagalbą informantai minėjo vieną ar kitą konkretų specialistą, tačiau ne jų grupę. Vaiko gerovės komisija apskritai buvo retai minima. Siekiant užtikrinti efektyvią socialinę pedagoginę pagalbą pagrindinė užduotis turėtų būti skatinti specialistų bendradarbiavimą:

- Išskirti papildomą laiką specialistų susitikimams (neformaliojo ugdymo metu);
- Tobulinti informavimo sistemą - pasitelkti informacines technologijas, kas padėtų specialistams greičiau susisiekti vieni su kitais ar perduoti reikiamą informaciją.

5. Švietimo pagalbos specialistams ir Vaiko gerovės komisijos nariams. Tyrimo metu buvo atskleista, kad jei ugdytiniams nebuvo suteikta socialinė pagalba, jų tėvai (globėjai) ne daug ką galėjo pasakyti apie socialinės pagalbos sistemą. Jų atsakymai buvo labiau teorinio pobūdžio bei formalizuoti – tėvai tik įvardindavo, kas turėtų būti daroma bei kokie specialistai turėtų suteikti pagalbą. Švietimo pagalbos specialistai ir Vaiko gerovės komisijos nariai turi aktyviai bendradarbiauti su ugdytinių tėvais (globėjais) bei skatinti juos domėtis vaiko problemomis. Atsižvelgiant į faktą, kad tėvai yra pagrindiniai vaikų ugdytojai, aktyvesnis jų ir švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas padėtų surinkti daugiau tikslingesnės informacijos ir atrasti bendrus problemų sprendimo būdus.

LITERATŪRA

1. Ar reikia bijoti nevalstybinio ugdymo?. 2010. Švietimo problemos analizė. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
2. Baraldsnes D., Vaškienė A. 2013. Socialinio pedagogo iššūkiai organizuojant ir teikiant socialinę pedagoginę pagalbą mokiniams mokykloje. Tiltai, Nr.1, 199-210 p.
3. Beavis A. 2004. Why parents choose public or private schools. Research Developments, No.12, 2-4p.

4. Bendrosios socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatos. 2004. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
5. Benveniste L., Carnoy M., Rothstein. 2003. All Else Equal. Are Public and Private Schools Different? New York: Routledge.
6. Burvytė S. 2015. Socialinės pedagoginės (kompleksinės pagalbos poreikis). Socialinis ugdymas, Nr. 2, 144-162 p.
7. Čižikienė J., Virbalienė R. 2016. Social pedagogical assistance at school: performance analysis. Society, integration, education, No.3, 271-281 p.
8. Coussee F., Bradt I., Roose R and others. 2010. The emerging social pedagogical paradigm in the UK child and youth care: deux ex machina or walking the beaten path? British Journal of Social Work, No. 40, 789-805 p.
9. Creswell J. W. 2007. Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
10. Czyz A. 2018. Attitudes of Polish School's Teachers Towards the Idea of Inclusive Education for Disabled People. PEOPLE: International Journal of Social Sciences, No. 4, 542-544 p.
11. Dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo pakeitimo. 2009. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
12. Dėl Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo. 2011. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
13. Dėl Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo. 2016. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
14. Dijkstra A. B., Karsten S., Dronkers J. 2001. Private Schools as Public Provision for Education School Choice and Marketization in the Netherlands and Elsewhere in Europe. Occasional Paper, No.20, 1-27 p.
15. Felitti J.V. 2002. The relationship of adverse childhood experiences to adult health: Turning gold into leath. The permanente journal. Volume 6. No 1.
16. Finnish Education in a nutshell. 2017. Finland: Ministry of Education and Culture.
17. Garistizibal G.A ., Gimenez G., Embun D.P.X.D. 2012. Educational Inequalities in Latin America,2012 PISA: Causes of Differences in School Performance between Public and Private Schools. Revista de Education, No. 376, 32-59p.
18. Geyer F. 2009. The Education System in Belgium. CEPS Special Report. Belgium: CEPS.
19. Giedraitienė E., Leliūgienė I., Rupšienė L. 2006. Socialinių darbuotojų/ socialinių pedagogų rengimas Lietuvoje. Pedagogika, Nr 83, 64 – 73p.

20. Grincevičienė V. 2014. Mokyklos ir šeimos sąveikos ypatumai S.Šalkauskio filosofijoje ir ugdymo tikrovėje. *Filosofija Sociologija*, Nr.3, 174-181p.
21. Gučas A. 1962. Psichologijos ir pedagogikos klausimai XXa. pradžios Lietuvių periodinėje spaudoje. Lietuvos TSR auštųjų mokyklų mokslo darbai. *Pedagogikos ir psichologija*, Nr.3, 75-97p.
22. Hallstedt P., Hogstrom M. 2005. Social care: A European perspective. P. Share and N. McElwee (eds), *Applied Social Care: An Introduction for Irish Students*. Dublin: Gill and MacMillan.
23. *Hämäläinen J., Eriksson L. 2016. Social Pedagogy in Finland and Sweden: a comparative analysis. Journal of Research in Social Pedagogy, No. 27, 129-151p.*
24. Hamalainen J.2016. *Social Pedagogy in Finland and Sweden*. Finland: University of Eastern Finland.
25. Hanushek E.A. 2006. *School Resources*. U.S: Stanford University.
26. Holloway, I., Todres, L. (2006). *Ethnography. The Research Process in Nursing* (Ed. L. Gerrish, A. Lacey). Blackwell Publishing.
27. *Inclusive Education. Inclusion in an IB context*. 2016. Switzerland: International Baccalaureate.
28. Jucevičienė P. 1997. *Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos*. Kaunas: technologija.
29. Juodeikaitė A. 2009. *Rizikos grupės vaikų pozityviosios socioedukacinės raidos galimybės teritorinėje bendruomenėje realizuojant neformalias ugdymo programas* (daktaro disertacija). Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
30. Kairaitis Z. 2012. Nuo sinergizacijos iki sinergetikos: J. Vabalos-Gudaičio sąveikos pedagogikos žymės ir linkmės. *Logos*, Nr. 72, 90-98 p.
31. Kardelis K. 2007. *Mokslinių tyrimų metodologija: ir metodai*. 4- tasis leidimas. Šiauliai: Lucilijus.
32. Karvelienė Ž. 2010. *Nevalstybinių ugdymo įstaigų kūrimo ir veiklos Lietuvoje galimybės bei problemos* (magistro baigiamasis darbas). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
33. Kašalynienė – Buzaitytė J. 2003. *Socialinio pedagogo veikla bendrojo lavinimo mokykloje*. *Acta Pedagogica Vilnensia*. Nr.10, 29-48 p.
34. Kišonienė R., Dudzinskienė R. 2007. *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas. Rekomendacijos mokytojams, ugdančiams skirtingų poreikių ir gebėjimų mokiniams*. Vilnius: Via Recta.
35. Kornbeck J., Jensen N.R. 2009. *The Diversity of Social Pedagogy in Europe*. Deutschland: BoD – Books on Demand.

36. Kornbeck J., Rosendal Jensen N. 2009. The Diversity of Social Pedagogy in Europe, „Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy”, Vol. 7, Europäischer Hochschulverlag GmbH & Co. KG, Bremen.
37. Kvieskienė G. 2003. Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius: VPU leidykla.
38. Kvieskienė G. 2005. Pozityvioji Socializacija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
39. Kvieskienė I. 2002. Socialinė pedagogika socialinių mokslų sistemoje. Socialinis ugdymas, t. 5, 4-16 p. ISSN 1392-9569.
40. Labanauskienė O. 2006. Darželio auklėtojų kompetencija taikant M.Montessori metodą specialiųjų poreikių vaikų ugdymui (magistro baigiamasis darbas). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
41. Lamsodienė E., Juškytė G. 2015. Asmenų, patyrusių miokardo infarktą, savarankiškumo, funkcinio aktyvumo ir požiūrio į save pokyčiai stacionarinio gydymo laikotarpiu ir namuose. Sveikatos mokslai, Nr. 102, 85-94 p.
42. Leliūgienė I. 2003. Socialinė pedagogika. Kaunas: technologija.
43. Liesen C. 2011. Making Schools Responsible for Students with Special Needs: Swiss Country Report. Zurich: University of Applied Sciences of Special Needs Education.
44. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija. 2016. Atnaujinti dokumentai apibrėžiantys socialinio pedagogo darbą ir atsakomybę. Vilnius : Švietimo ir mokslo ministerija.
45. Meijer C., Soriano V., Watkins A. 2003. Special Needs Education in Europe. Thematic publication. Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education.
46. Merfeldaitė O. 2007. Socialinių pedagoginių problemų bendrojo lavinimo mokykloje analizė: mokinių ir klasių auklėtojų požiūris. Pedagogika, Nr.88, 43-49p.
47. Merfeldaitė O. 2009. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas sprendžiant vaikų socializacijos problemas. Socialinis ugdymas, Nr.19, 93-103p.
48. Milaknienė V., Smirnovienė R. 2010. Klasės vadovo bendravimo ir bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais formos ir būdai.
49. Mokyklos informacinė sistema kaip mokyklos valdymo įrankius. 2011. Švietimo problemos analizė. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
50. Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas. 2017. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
51. Morkevičius V., Telešienė A., Žvaliauskas G. 2008. Pavyzdinis metodologinis mokomasis studijų paketas. Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVivo ir text analysis suite. Kaunas.

52. Moustakas C. 1994. Phenomenological research methods. CA: SAGE publications.
53. Pakalniškienė V. 2012. Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
54. Pedagogų profesijos kompetencijos aprašas. 2015. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
55. Povilaitis R. 2014. Vaikystė yra žmogaus gyvenimo pamatas. Vilnius: Bernardinai.
56. Private education in the European Union. Organisation, administration and the public authorities' role. 2000. European Unit: Eurydice.
57. Rothman R. 2002. A. Inequality and Stratification. Race, Class and Gendre. 4th ed., Upper Saddle River.
58. Rupšienė R. 2007. Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: Klaipėdos Universitetas.
59. Šapelytė O. 2002. Socialinio pedagogo veiklos modeliavimas reguliuojant tarpusavio santykius mokykloje. Socialinis darbas, Nr.2(2), 64-72 p.
60. Savitos mokyklos: Netradicinės, Alternatyvios ar tiesiog kitokios. 2012. Švietimo problemos analizė. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
61. Šimašius R. 2003. Nevyriausybinės Organizacijos (NVO) Lietuvoje. Vilnius: Nevyriausybinių Organizacijų paramos ir vystymo centras.
62. Slušnienė G., Vijūnaite J. 2018. Informacinių technologijų panaudojimo galimybės bendradarbiavimo su tėvais procese ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tarptautinės konferencijos mokslinių straipsnių rinkinys. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija.
63. Socialinių pedagogų etatų steigimo švietimo įstaigose programa. 2001. Vilnius: Lietuvos Respublikos vyriausybė.
64. Special Education Needs. 2017. Cambridge: Cambridge University.
65. Stonienė R., Šarkanienė R. 2012. Mokyklų sėkmės istorijos, įgyvendinant Mokyklos struktūros tobulinimo programą. Vilnius: Švietimo ir Mokslo ministerija.
66. Support for children with special education needs. Employment, Social Affairs & Inclusion. European Commission.
67. Švietimo ir mokslo ministro 2001m. gruodžio 14d. įsakymo nr. 1667 „Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo“ pakeitimas. 2009. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
68. Švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumas ir poreikis Lietuvoje. 2017. Vilnius: Šiuolaikinių didaktikų centras.

69. Taylor S. 2005. Special Education and Private Schools: Principals' Points of View. Remedial and Special Education, No.25, 281-296 p.
70. Telešienė A. Įvadinis kursas į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę. [žiūrėta 2019-05-02] Prieiga per internetą: [http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvi vo_III_3_2_2.html](http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvi%20III_3_2_2.html).
71. Thoidis I., Chaniotakis, N. 2015. All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? International Journal of Social Pedagogy – Special Issue 'Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece', No. 4(1), 137-149 p.
72. Toporkovos O., Glebova A.E., Vysotskaia I.V ir kt. 2016. International Journal of Environmental & Science Education, No. 16, 9448-9456 p.
73. Vaitkevičius J. 1988. Socialinės pedagogikos bruožai. Vilnius: Mokslai.
74. Valackienė A., Mikienė S. 2010. Sociologinis tyrimas. Metodologija ir atlikimo metodika. Kaunas. Technologija.
75. Valatkienė S. 2004. Užsienio pedagoginės patirties atspindys J.Laužiko darbuose. Acta paedagogica Vilnensia, t.12, 198-204p.
76. Wallenius T. 2009. Sociocultural animation in youth workSurvey of sociocultural animation in the work of the youth co-ordinators in districts of Finnish Red Cross. Helsinki: Metropolia University of Applied Sciences.
77. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. 2017. Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai. Vilnius: VAGA.

PRIEDAI

1 priedas

Interviu klausimai, skirti pedagogams

1. Su kokiomis pagrindinėmis neakademinėmis problemomis susiduria mokiniai ugdymo įstaigoje, kurioje Jūsų dirbate? Išskirkite pagrindines problemas.

2. Kas, Jūsų nuomone, turėtų padėti arba padeda mokiniams spręsti šias problemas ugdymo įstaigoje, kurioje Jūs dirbate? Įvardinkite pagrindinius specialistus.

3. Kas ir kaip, Jūsų nuomone, turėtų informuoti ugdytinių tėvus apie ugdymo įstaigose teikiamas socialinės pedagoginės pagalbos paslaugas?

3.a) Įvardinkite pagrindinius specialistus, pvz., klasės auklėtojas, mokyklos administracijos darbuotojai, vaiko gerovės komisijos nariai ir kt.

3.b) Įvardinkite pagrindinius informavimo būdus, pvz., raštu, žodžiu ar kt.

4. Kas ir kaip ugdymo įstaigoje, kurioje Jūs dirbate, supažindina ugdytinių tėvus su socialinės pedagoginės pagalbos teikimo galimybėmis? Įvardinkite pagrindinius specialistus ir informavimo būdus.

5. Kurie iš šių specialistų (klasės auklėtojas, socialinis pedagogas, psichologas, Vaiko gerovės komisijos specialistai ir kt.), dirbančių Jūsų ugdymo įstaigoje, turėtų suteikti socialinę pedagoginę pagalbą?

6. Nurodykite pagrindines socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formas, pvz., individualus darbas su vaiku, grupinės konsultacijos, nukreipimas pas kitus specialistus ar institucijas ar kt.

7. Jūsų nuomone, su kuo siejama teikiamų socialinių pedagoginių paslaugų kokybė?

8. Kaip manote, ar ugdymo įstaigoje, kurioje Jūs dirbate, sprendžiant socialines pedagogines problemas, yra inicijuojamas specialistų bendradarbiavimas su šeima?

8.a) Jeigu taip, nurodykite specialistus, kurie bendradarbiauja su šeima.

9. Nurodykite, kaip, t. y. kokiomis formomis būdais specialistai bendradarbiauja su šeima.

10. Jeigu specialistų bendradarbiavimas su šeima ne inicijuojamas, nurodykite galimas to priežastis.

11. Jūsų amžius? Jūsų pedagoginė kvalifikacija?

Nuoširdžiai Jums dėkoju už sugaištą laiką. Jūsų anonimiškumą garantuoju.

Interviu klausimai, skirti tėvams

1. Su kokiomis pagrindinėmis neakademinėmis problemomis susiduria mokiniai ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi Jūsų vaikas? Išskirkite pagrindines problemas.
2. Kas, Jūsų nuomone, turėtų padėti arba padeda mokiniams spręsti šias problemas ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi Jūsų vaikas? Įvardinkite pagrindinius specialistus.
3. Kas ir kaip, Jūsų nuomone, turėtų informuoti tėvus apie ugdymo įstaigose teikiamas socialinės pedagoginės pagalbos paslaugas?
 - 3.a) Įvardinkite pagrindinius specialistus, pvz., klasės auklėtojas, mokyklos administracijos darbuotojai, vaiko gerovės komisijos nariai ir kt.
 - 3.b) Įvardinkite pagrindinius informavimo būdus, pvz., raštu, žodžiu ar kt.
4. Ką žinote apie socialinės pedagoginės pagalbos teikimo galimybes ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi Jūsų vaikas? Įvardinkite pagrindinius specialistus ir informavimo būdus.
5. Kurie iš šių specialistų (klasės auklėtojas, socialinis pedagogas, psichologas, Vaiko gerovės komisijos specialistai ir kt.), dirbančių Jūsų ugdymo įstaigoje, turėtų suteikti/suteikė socialinę pedagoginę pagalbą?
6. Nurodykite, Jums priimtinas, pagrindines socialinės pedagoginės pagalbos teikimo formas, t. y. individualus darbas su vaiku, grupinės konsultacijos, nukreipimas pas kitus specialistus ar institucijas ar kt.
7. Kuris iš išvardintų specialistų suteikė/turėtų suteikti daugiausia pagalbą?
 - 7a) Jei Jums buvo suteikta pagalba, tai kaip padėjo specialistas? (prisiminkite konkrečią situaciją).
8. Ar Jus tenkina socialinių pedagoginių paslaugų kokybė ugdymo įstaigoje, kurioje mokosi Jūsų vaikas?
9. Jūsų nuomone, kas turi įtakos socialinių pedagoginių paslaugų kokybei?
10. Jūsų amžius? Jūsų išsilavinimas?

Nuoširdžiai Jums dėkoju už sugaištą laiką. Jūsų anonimiškumą garantuoju.

DALYVIO SUTIKIMO FORMA

Baigiamasis magistro darbas -Socialinių pedagoginių paslaugų teikimo ypatumai privačiose ugdymo institucijose Klaipėdos universitetas

Esu Klaipėdos universiteto Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakulteto Pedagogikos katedros socialinės pedagogikos magistrantūros iššestinių studijų II kurso studentė Kamilė Poderytė. Šiuo metu, rašau baigiamąjį darbą „Socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimas privačiose mokyklose“.

Prašome susipažinti su šia forma ir bet ko klausti prieš sutinkant dalyvauti tyrime

Darbo tikslas – atskleisti, kaip vykdomos ir užtikrinamos socialinės pedagoginės pagalbos paslaugos privačiose ugdymo institucijose.

Darbo uždaviniai :

1. Atskleisti socialinių pedagoginių paslaugų raidą, sampratą bei pagrindines problemas ES ir Lietuvos mokyklose;
2. Išnagrinėti privačių ir valstybinių mokyklų veiklos ypatumus, susijusius su socialinės pedagoginės pagalbos sistema;
3. Ištirti socialinės pedagoginės pagalbos mokiniams organizavimą privačiose ir valstybinėse mokyklose bei atskleisti pagrindines socialines pedagogines problemas, jų sprendimo įžvalgas, išskirti pagrindinius socialinės pedagoginės pagalbos teikėjus.;
4. Išanalizavus kokybinio tyrimo rezultatus pateikti rekomendacijas.

Procesas

- Jūsų prašysiu dalyvauti keliuose pokalbiuose/užpildyti anketą su mumis;
- Pokalbių/ anketos pildymo kiekis, laikas, trukmė priklausys nuo Jūsų;
- Pokalbių/anketos pildymo metu prašysiu pasidalinti patirtimi, asmeninėmis įžvalgomis ir darbo metodais teikiant socialinę pedagoginę pagalbą Jūsų vaiko ugdymo įstaigoje/Jūsų darbovietėje;
- Pagal jūsų pasakojimą/ anketoje pateiktus duomenis aš aprašysiu Jūsų patirtis socialinės pedagoginės pagalbos teikimo srityje;
- Paprašysiu Jūsų patvirtinti, ar aš teisingai aprašiau Jūsų patirtį ir įžvalgas, pataisysiu tekstą pagal Jūsų komentarus;
- Mūsų pokalbiai bus įrašomi į diktofoną/ anketa bus skirta Jums individualiai;
- Būdama su Jumis kai ką užrašinėsiu (tai bus mūsų pastebėjimai, klausimai, priminimai sau);
- Paprašysiu Jūsų pasidalinti bet kokia kita informacija, kuri, Jūsų supratimu, gali būti svarbi tyrimui (informacija bus nufotografuota).

Surinktos medžiagos saugojimas

- Visa tyrimo medžiaga, kurią surinksiu bus archyvuojama;
- Tyrimo duomenų archyvai yra du: vienas - slaptažodžiu prieinamame kompiuteriniame „debesyje“; antras - atskirame kietajame diske.
- Prieigą prie archyvų turėsiu tik aš ir mano darbo vadovė;
- Duomenys bus saugomi archyve mažiausiai 4 metus ir naudojami projektinei mokslinei bei praktinei veiklai;
- Duomenys gali būti saugomi archyve ilgiau nei 4 metus - jie bus ir toliau naudojami tik moksliniais tikslais.

Dalyvavimo tyrime pavojai ir nauda

- Dalyvavimo tyrime rizika yra minimali.
- Pagrindinė galima rizika – kad galite kiek nepatogiai jaustis, kalbėdami apie savo patirtis ir gyvenimo istoriją.
- Kita galima rizika – kad galite būti atpažinti iš savo pasakojimų.
- Aš, kaip tyrėja, sieksiu šias rizikas sumažinti.

Konfidencialumas

- Aš visais įmanomais būdais stengsiuosi užtikrinti Jūsų konfidencialumą;
- Tiek viename lape užrašysiu Jūsų vardą, pavardę ir pseudonimą – tą lapą saugosiu archyve, jį specialiais būdais „užrakinsiu“ ir tik viena Kamilė Poderytė ir jos baigiamojo darbo vadovė žinos „rakta“-slaptažodį;
- Kai tik Jūs pasirinksite slaptažodį, absoliučiai visuose įrašuose, dokumentuose, mokslinėse publikacijose aš naudosisiu tik Jūsų slapyvardį;
- Jeigu Jūs labai norėsite, kad tyrime būtų naudojamas Jūsų tikrasis vardas ir pavardė, prašau man pasakyti ir aš tai padarysiu pagal Jūsų pageidavimą.

Trukmė

- Visas tyrimo projektas trunka 2 mėnesius;
- 2 mėnesių laikotarpyje tyrėja gali su Jumis susisiekti dėl informacijos patikslinimo ir kitų tikslų.

Tyrimo savanoriškumas:

- Dalyvavimas tyrime yra savanoriškas.
- Jeigu apsigalvosite, galite bet kada nutraukti savo dalyvavimą tyrime be jokių pasekmių.
- Jeigu nuspręsite nedalyvauti tyrime, galite atsiimti ir visus mums pateiktus įrašus - tuomet prašome mums laisva forma raštu parašyti, kad norite išimti Jūsų duomenis iš duomenų archyvo. Bet galite nuspręsti nedalyvauti tyrime, tačiau jau pateiktų duomenų neatsiimti.

Kontaktai ir klausimai

Jei norite kažko daugiau paklausti, visada galite skambinti ar rašyti:

- Magistrantei Kamilei Poderytei; elektroninis paštas- reanima280@gmail.com; tel.nr.8684444824

Sutikimo dalyvauti tyrime pareiškimas

Jūsų parašas reiškia, kad Jūs:

-
1. Sutinkate dalyvauti šiame tyrime
 2. Jums buvo perskaityta ar Jūs perskaitėte ir supratote Jums pateiktą informaciją
 3. Aukščiau pateikta informacija buvo Jums paaiškinta.
-

Tyrimo dalyvio vardas, pavardė _____

Parašas _____

Data _____